

Telpis.

2372/1950

A HADTÁPSZOLGÁLAT

1950 JANUÁR - FEBRUÁR HÓ * II. ÉVFOLYAM

1-2. SZÁM

Hadtudományi
KÖNYVTÁR

NYELV SZ. ...

HADTÁPSZOLGÁLAT KATONAI FOLYÓIRAT

1950

*

II. ÉVFOLYAM

*

1-2. SZÁM

Szerkesztő bizottság:

Elnök:

BELEZNAY ISTVÁN

vezérőrnagy

Elnökhelyettes:

SOMOGYI IMRE

hbs. vezérőrnagy

Tagok:

BÓCSOR PÁL ezredes

BODROSSY ERIK hbs. ezredes

CSONGRÁDI BÉLA ezredes

Dr. FELKAI DÉNES o. ezredes

PINTÉR FERENC ezredes

F. SZABÓ ISTVÁN hbs. ezredes

KERÉNYI ERNŐ hbs. alezredes

ZAHUMENSKZY LAJOS alezredes

Felelős szerkesztő:

GÖRGÉNYI GYÖRGY

őrnagy

TARTÁLOM.

*Bocsor Pál ezredes és
Varga István hbsj. őrnagy
Páll Antal hbsj. százados*

Hadtápszolgálatfőnökség

*Kerényi Ernő hbs. alezredes
Kerényi Ernő hbs. alezredes
Horváth Andor őrnagy,
Doby Dénes őrnagy*

Koltai Sándor

*Lengyel Béla hbs. őrnagy
Lengyel Béla hbs. őrnagy*

*Lengyel Béla hbs. őrnagy és
Nagy János százados
Dr. Balás Gyula ó. őrnagy
Varga István hbsj. őrnagy
Kulay Sándor őrnagy*

Szemlélés és ellenőrzések módszertana.

A helyszíni ellenőrzés tapasztalatai és támpontok a helyszíni ellenőrzésre.

Alkalmazó megbeszélés lefolytatására való felkészülés és annak módszere.

Hadtáp alkalmazó megbeszélés.

Hadtápképzés.

Törképjelek oktatása.

A hadtápparancsnok harcos szellemben való továbbképzése.

A Szovjetunió gazdasági alapja a Nagy Honvédő Háborúban.

A kollektív szerződés és a honvédség.

Adalékok az ételmezési szolgálat ellátásához III. rész.

Ételmezési szolgálatvezető bajtárs! Ismered a burgonyát?

Lovak edzése és teljesítőképessége.

Idősebb lovak behajtása.

Keréknyomok fontossága gépjármű balesetek kivizsgálásánál.

Kiadja: A. H. M. Hadtápszolgálatfőnökség Kiképzési Osztálya.
Felelős kiadó: Görgényi György őrnagy.
Budapest, Rákóczi-út 43.

Budapesti Szikra Nyomda NV, V., Honvéd-u. 10.
Felelős nyomdavezető: Radnóti Károly.

Szemlék és ellenőrzések módszertana

A hadtápszolgálat terén megindult szemlék és ellenőrzések eddigi tapasztalataként nem érdektelen, ha azok módszer-tanáról, végrehajtásának mikéntjéről beszámolok, hogy a szerzett tanulságokat a hadtápszolgálatban szolgálatot teljesítőknak átadjam, — útmutatásul szolgálva egyrészt azoknak, akik ellenőrzés vagy szemle végrehajtására parancsot kapnak, — másrészt pedig, hogy a közöltekből bajtársaim tanuljanak és a náluk fennálló hiányosságokat kiküszöböljék.

Mint minden feladat végrehajtása előtt tervet készítünk, úgy az ellenőrzés vagy szemle megkezdése előtt is a kiszállást megelőzően a szemlélő készítsen részletes szemletervet, mely tartalmazza azt, hogy a rendelkezésre álló idő alatt melyik alakulatot stb., milyen időpontban, milyen anyagnemet illetően, milyen mértékben szemléli meg. Figyelembe kell venni, hogy egy szemle nap alatt minden anyagot a legteljesebb részletességgel megszemlélni vagy ellenőrizni nem lehet, — ezért egy anyagnemet, vagy ezen belül egy cikket a legapróbb részletekig kell megszemlélni, — míg a többi anyagnemet csak olyan mértékben, — amilyen a célszerűen összeállított szemletervben szerepel.

A laktanyába való belépéskor a szemlét tartó személyazonosságát az eligazítást végző honvédnek, személyazonossági igazolványa és a tárgyhónapi illetmény kifizetési lappal igazolni köteles. Ezenfelül a szemlét tartók legidősebbje, ebbeli minőségét a részére kiadott „Nyiltparancs” felmutatásával, a laktanyaügyeletés tisztnél igazolja.

Ha a szemlével érintett csapat parancsnoka magasabb rendfokozatú, mint a szemlélő, úgy a szemlélő a csapat parancsnokánál jelentkezni köteles, — ellenkező esetben, vagy egyenlő rendfokozat esetében, a szemlét tartó megérkezését a parancs-

noknak tudtára adhatja, — aki a jelentkezést illetően a Szolgálati Szabályzat I. Rész, 34. pontja alapján jár el. Az eligazítás megtörténte után, ha a szemlélő magasabb rendfokozatban van, mint a meg szemlélendő alakulat pk-a, az őrség, a fogdahelyiség, az őrség elhelyezése, fegyverzete és lőszere, ruházat és személyi felszerelése megvizsgálását eszközli a szemlélő. Ez a vizsgálat terjedjen ki a **legapróbb részletekre is**, — mint pl. az őrszoba tisztaságára; — a fapadok (priccsek) elhúzásával meg kell győződni a takarítás minőségéről, — mert cigarettavégek, kenyér- és gyümölcsmaradékok kedvenc gyűjtőhelye a priccsek fejrésze alatti terület. Meg kell vizsgálni az őrszolgálatban állók fegyverzetének karbantartását, lőszerét; betartják-e a Szolgálati Szabályzat II. Rész, 7. §. 42. és 43. pontjában előírtakat. A 43. pontban meghatározott lőszer mennyiséget tároló láda, zár, vagy lákat kulcsa kintél van. Különös gondot fordítson a szemlélő az őrségbe beosztottak ruházat és személyi felszerelésére. Szakadt ingek és gatyák, eltaposott sarkú, patkó nélküli és hiányos talpszegű, rövidszárú csizmák gyakoriak. A kenyértarisznya szakadozott, rongyos, evőcsésze csak felületesen kitisztított, stb., stb. Fordahelyiség tisztasága, fogdafenyítését töltő személyek betartják-e a Sz. SZ. III. Rész 70. pontjának rendelkezését. A reggeli órákban szalmazsákon fekvő, 2 pókróccal betakaródzó, könyvet olvasó és cigarettázó, fogsággal fenyített is előfordul, akkor, amikor a legénység egy része úgy nélkül, szalmán alszik. Egy ilyen minden részletre kiterjedő szemle fényt derít nemcsak az őrséget vezénylő alosztály, hanem a meg szemlélésre kerülő alakulat anyagi fegyelme is.

Az őrség meg szemlélése után a szemlélő a szemlével érintett egység parancsnokának adja tudtára a szemle tárgyát — a hadtápparancsnokot hívassa magához. — Célszerű, ha vagy ő, vagy politikai tisztje, vagy pedig az egység főzsparancsnoka jelen van a szemlénél, így az észlelt hiányosságokat a hadtápparancsnok vagy személyesen veszi tudomásul, vagy pedig alárendeltjei jelentéséből tájékozódik, módja van tehát azok kiküszöbölésére intézkedni.

Az anyagszemle az alábbiakra terjedjen ki:

1. Raktárhelyiségek minősége és biztonsága,
2. Raktári rend,
3. Készletek rendeltetésszerű használata,
4. Azok teljes száma,
5. Készletek használhatósága és minősége,
6. Gazdálkodási alegység készletei állapota, gondozása, tárolása,

7. Hasznavehetetlenné vált cikkek (anyagok) mikénti felhasználása és értékesítése,
8. Utánpótlás helyessége,
9. Karbantartási hitelkeret szabályszerű és gazdaságos felhasználása,
10. Nyilvántartások, valamint a felszerelési jegyzékek vezetése,
11. Műhelyek és javítási munkálatok végzése,
12. Javító- és üzemanyagok gazdaságos felhasználása,
13. Mesteremberek foglalkoztatása és
14. Előírt ellenőrzések, illetve rovincsolások megtörté-
téről meggyőződés.

Az alábbiakban a hadtápszemlék lefolytatásáról általában, majd az egyes anyagnemekről részleteiben adok támpontokat:

Általában:

1. Raktárhelyiségek minőségének és biztonságának ellenőrzése (G—54. Ut. 15. §.).
  - a) a helyiség száraz, pormentes, hűvös, tiszta, szellőztethető-e, tűz- és betörésmentes-e,
  - b) állványokkal, polcokkal megfelelően be van-e rendezve,
  - c) ablakok ráccsal, hálóval el vannak-e látva,
  - d) tűzrendészeti és egyéb óvintézkedések megtétettek-e (fecskendő, homok, víz, tűzoltókészülék, stb., kívül villámhárító),
  - e) a raktárban milyen világítóeszközt használnak (nyílt láng használata tilos),
  - f) nincsenek-e a pincében, vagy a padláson olyan anyagok elhelyezve, melyek ott nem tárolhatók,
  - g) dohányzási tilalom, világítási és fűtési korlátozások ki vannak-e függesztve,
  - h) raktárhelyiségek őrzése miként van megszervezve,
  - i) emeleti helyiségek nincsenek-e túlherhelve.
2. Raktári rend ellenőrzése (G—54. Utasítás 15. §.).
  - a) Raktári állványok elhelyezése szabályszerű-e (ablak falra merőlegesen álljanak, — a nap ne süsse a készleteket),
  - b) készletek áttekinthetően vannak-e elhelyezve (gyorsan megolvashatók, kiadhatók legyenek),

- e) kiselejtezett anyagok nincsenek-e együtt tárolva a készletekkel,
  - d) a cikkek mennyisége felirati táblákkal meg vannak-e jelölve,
  - e) egyes cikkek csomagolása szabályszerű-e (5—10, 25-ös kötegek, stb.),
  - f) ládákban elhelyezett cikkeknel csomagolójegy van-e,
  - g) málházó eszközöknél málházó rend ki van-e függesztve.
3. Az anyagok teljes számának ellenőrzése, — kémpróbaszerűen, alakulatonként egy anyagnem — esetleg egy anyagcikk részletes rovincsolásával. Ez kiterjed a raktári, alosztálynál lévő és egyes személyeknél lévő készletre.
  4. Rendeltetésszerű használat, minőség, készletek megjavításának ellenőrzése,
  5. Raktárműveleti napló, anyagigondozás, karbantartás ellenőrzése,
  6. Kiselejtezett anyagok felhasználásának, értékesítésének ellenőrzése,
  7. Anyagutánpótlás mikéntjének ellenőrzése (központi kiutalás, beszerzés, utóbbi hogyan történt),
  8. *Anyagnyilvántartást könyvek, felszerelési lap (hitelesítések, aláírások),*
  9. Anyagjavítások könyve, munkanapló ellenőrzése,
  10. Műhelyek ellenőrzése, rendeltetésszerűen foglalkoztatják-e a mesterembereket, nincsenek-e a rendszerezített létszámnál többen foglalkoztatva.
  11. Javító- és üzemanyagok felhasználásának ellenőrzése.

Az egyes anyagnemeket illetően az alábbi szempontokat és irányelveket kell szemelőtt tartani:

Bár a fegyverzet, tüzér és optikai, valamint a lőszeranyag a H. Tü. Pk. anyaga, azt gondolom, nem lesz érdektelen, ha ezzel is foglalkozom.

Fegyverzet:

A pisztoly, géppisztoly, puska, golyószóró és géppuska darabszáma egyezik-e az ezred tüzér pk., illetve a fegyver- és lőszerellátás vezető által vezetett leltári készletben azzal a mennyiséggel, melyet a szemlével érintett alakulat, stb. meg-

alakulásakor veti át más alakulattól, vagy a központi készletből (Központi nyilvántartás egyeztetése az alakulatnál).

Egyeznek-e a fegyverszámok.

Vezetik-e a „Tájékoztató a tüzérségi anyagi szolgálat ellátásáról” című segédletben előírt „Számszerinti nyilvántartás a fegyverekről és lövegekről” című előjegyzést.

Milyen előjegyzésben tudja kimutatni a fegyver- és löszerszolgálat vezetője az alosztályoknak kiadott anyagot. *Felfektették-e az anyagnyilvántartási könyvet, azon, az időközben beállott változások át vannak-e vezetve.*

Vezetik-e a fegyveranyakönyvet, az említett „Tájékoztató”-ban rögzítettek szerint (hitelesített fegyveranyakönyvi lapok).

Milyen a vezetés módja, — fegyverszámok, minta, ürméret helyes feltüntetése, — kiadás és raktárba bevonás átvezetése.

Milyen a használatban lévő fegyverzet tárolása (van-e zárható puskatámla), — karbantartása. Rendelkezésre áll-e kellő karbantartó anyag — olaj, zsír, rongy és kóc —, azt mi-ben tárolják. Sokszor előfordul, hogy az ezredraktárban elegendő áll rendelkezésre, ugyanakkor a szd.-nál nincsen. — Milyen édesényben tárolják a karbantartó anyagot, — az egységes olajat (sárgás-barna), megkülönböztetik-e a fegyverolajtól (sötét-barna).

Rendelkezik-e az egység a fegyverek tisztítására alkalmas helyiséggel (G—56/b. Ut. I. A. 2. pont), — ha nem, hol tisztítják a fegyverzetet.

Milyen a raktárban lévő fegyverzet tárolása, karbantartása, — fegyverzet elkülönítve tárol-e más anyagtól (G—56/b. Ut. I. A. 8. pont). Előszertettel tárolják a fegyverzetet és löszert más anyaggal, — mint ahogyan azt a megszokás alapján eddig tették. — A megfelelő helyiség biztosítása a szd. (zlj.) pk. kötelessége (G—56/b.).

Van-e az alakulatnak fegyvermestere. — Ez különösen ki-különített zlj.-nál lényegbe vágó. Az e. tü. pk. kövessen el mindenütt ott, ahol hiány fennáll, — annak mielőbb megszüntetésére.

Rendelkezik-e fegyvermesteri műhely felszereléssel a fegyvermester, a helyiség megfelel-e rendeltetésének.

Fegyverzeti hitelkeretet rendeltetészerűen használgják-e, a beszerzési cikkek leltárba bevételeztettek-e.

Puskák belövése megtörtént-e, — ennek ténye a fegyveranyakönyvbe be van-e jegyezve.

Mikor tartott fegyvervizsgát a fegyvermester. Az ezred tüzérségi parancsnoka, az ezred fegyver- és löszereállításának

vezetője, az alosztályparancsnok foganatosította-e a Szolgálati Szabályzat I. Részében, részükre előírt ellenőrzési kötele-ségeiket.

Tüzérség és optikai anyag:

Ertelemszerűen, mint a fegyverzetnél, a lövegek tárolás alatt fél vannak-e ducolva; ha nem színben állanak, ponyvával vannak-e letakarva.

Betartják-e a löveg-, vagy vető-utasításban előírtakat a tárolás, kezelés és karbantartás terén.

Lőszer:

Meg kell győződni arról, hogy az alakulat lőszerkészleté honnan származik, az átadási okmányok alapján egyeztetni az ezred fegyver- és lőszerellátásvezető által készített és vezetett leltárt. Ez után meg kell állapítani, hogy hol, kinél, mennyi és milyen lőszer van a felfektetett *anyagnyilvántartási könyv* alapján.

Ismerik-e a H. Tü. Pk-nak a kh. lőszer megalakítására vonatkozó rendeletét, — e szerint tárolják-e a kh. lőszert. Tapasztalat szerint erről az alosztály szolgálatvezetőknek nincs tudomásuk, ezért nem is tartják be azt.

A kh. és kiképzési lőszert egymástól elkülönítve tárolják-e és azt fajtánként külön megjelölik-e. Legtöbb helyen a lőszer a fegyverzettel egy helyiségben van, — nincs meg az elkülönítés, ezen belül pedig nem történik meg a kh. és kiképzési lőszer szétválasztása és megjelölése. A tárolás is kívánnivalót hagy maga után. Nem használnak ászokfát a rakaszok alá, egyes helyeken nem ismerik a lőszerláda számozását. Vezetik-e „Tájékoztató a tüzérségi anyagi szolgálat ellátásáról” ideiglenes segédlet 21—37. oldalain előírt előjegyzéseket. Betartják-e a szolgálati szabályzat II. Rész 42. és 43. pontjában előírtakat (őrségek éles-töltény kellékaladéka).

Megtörténik-e a Szolgálati Szabályzat I. Rész 141., 219. és 486. pontjában elrendelt lőszerhulladék beszolgáltatása, azt hol tárolják. Eleget tesznek-e a központi tároló helyre való beszállításnak („Tájékoztató” V. 11. pont utolsó bekezdés).

Súlyt kell helyezni a lőszer felhasználásnál arra, hogy a raktárban lévő régiebb gyártásút adják ki lövészetekhez és az újonnan kiszállított újabb gyártmányú kerüljön raktárba; ha ezt betartjuk, úgy a kh. lőszerben, mindig a legirisebb gyár-tású lesz.

Ruházati és általános személyi felszerelés:

Az első ténykedése legyen a szemlélőnek annak megállapítása, hogy az alakulat létszámának megfelelő ruházat készletében van-e, arányos-e az alegységek közötti elosztás. Nem fordulhat elő az, hogy egyes alosztályoknál pl. köpeny- és evőcsészehiány van, ugyanakkor a másikonál ebből a cikkből raktári készletet lehet találni.

A leltárilag nyilvántartott mennyiség egyezik-e azzal a darabszámmal, melyet az alakulat részére kiutaltak, átvette-e azt, amit az egyes alakulatoknak átadni kellett.

Az ezred raktárában tárolt készletet kell ezután megvizsgálni. Tárolási mód, mennyiség, minőség, stb. szempontjából, figyelembe véve az anyagszemle szempontjainál már felsoroltakat.

Meg kell győződni arról, hogy az egyes alosztályoknak mekkora készletet adtak ki, az *anyagnyilvántartási könyv* szabályszerűen van-e vezetve. Az alosztályoknál lévő ruházat és személyi felszerelés ellenőrzésénél az anyagnyilvántartási könyv adataiból kell kiindulni. Vizsgálat tárgyává kell tenni a felszerelési lap vezetését, — minden kiadás-bevételi tételt az érdekeltek aláírásukkal igazoltak-e, — az üres rovatokat keresztvonással kihúzták-e. — Ellenőrizni kell kémpróbaszerűen, hogy a felszerelési lap adataiban kimutatott cikkek a használóknál megvannak-e. Gyakori eset, hogy egyes cikkeket a szolgálatvezető beszedett anélkül, hogy azt a felszerelési lapon átvezette volna. Ilyen esetben azután nem lehet megelégedni a kémpróbaszerű ellenőrzéssel.

A használatban lévő cikkek megvizsgálására legalkalmasabb időpont a kivonulásra való sorakozás. Igen sok esetben észlelhető vastalpszeg- és patkóhiány a rövidszárú csizmáknál. Elhordott, letaposott sarkú csizmák a rajszemlék meg nem tartásának tanubizonyosságai. Sok helyen szakadtnyakú zöld inget használ a legénység akkor, amikor a raktárban sok zöld gallért tárolnak. Megtörtént-e az aprólékos kéziszerekkel való ellátás.

A szd. raktári készlete áttekinthető módon csoportosított-e, nincsen-e javításra szoruló lábbeli, vagy ruházat túl nagy mennyiségben. A felszerelési lap adatai és az alosztály raktári készletének összeadása adja a szd.-nak kiadott mennyiséget. Ennek az *anyagnyilvántartási könyv* adataival egyezni kell.

A szakszerű javítás mikéntje, — a mesteremberek célszerű kihasználása, a javító anyag okszerű felhasználása, —

ennek pontos nyilvántartása ugyancsak ellenőrzés tárgyát képezze.

Tisztek és tiszthelyettesek részére kiadott ruházat a fizetési osztályba soroltak számlakönyvében elő van-e jegyezve.

Amennyiben a felszerelési lapot, anyagnyilvántartási könyvet, stb-t időközben más előjegyzési és nyilvántartási mód váltaná fel, úgy értelemszerűen ezek alapján kell végezni az ellenőrzést.

Gépkocsi anyag:

Felszerelési és pótfelszerelési lapok megvannak-e. A gépjárműjavítások be vannak-e vezetve a törzskönyvbe. Hol történik a megrongált vagy sérült anyag javítása. Házi műhelyekbe beosztottak foglalkoztatása (nem végeznek-e magánmunkát). Anyagjavítások könyvének vezetése (G—54. Ut. 16. §.). Munkanapló vezetése. Gondatlanság miatti javítások költségét a kártokozók megtérítik-e. Szállítóeszközök állapota, azok használatának rendje, kímélése. Betartják-e a gépjárműforgalom korlátozása t-ban kiadott rendeletet, — miként tárolnak a leállított gépjárművek. — Szakszerű karbahelyezés, — felducolás megtörtént-e.

Gépkocsiforgalom nyilvántartása. — Időben történik-e a gépkocsik javítása. — Karbantartást rendszeresen elvégzik-e. — Utikönyvbe be vannak-e vezetve a gépjármű által megtett utak. Minden útra ki volt-e állítva menetlevél, — annak rovatai ki vannak-e töltve. Menetnyilvántartás vezetése. Valóban szolgálati útra történt-e a gépjármű igénybevétele. Üzemanyag fogyasztás nyilvántartása, raktározás, gazdaságos felhasználás. Üzemanyag felhasználási napló vezetése. Utikönyvekben valóban a menetlevelek szerint megtett utaknak megfelelő üzemanyag van-e bevezetve. A törzskönyv szerint 100 km. üza. fogyasztás van-e felszámolva. Uza-ot leltárilag kezelik-e. Uza. tároló edénnyel rendelkeznek-e. Hol történik az üza. tárolása. Biztonsági rendszabályok betartása.

Lófelszerelés és vonatanyag:

Lovak etetése, ápolása, szerszámzat kezelése és karbantartása. A lovak megkapják-e az illetményeszerű lótapot. A lótap tárolása és minősége, — van-e zabósláda; — mivel mérik az egy etetésre szolgáló zabot; — milyen a széna minősége, — nem dohos-e; — istállóban, — üres lóállásban — nem lehet szénát tartani. — Préselt szénát etetés előtt kellően szétszedik-e. —

Mit használnak alomnak. — Penészes szénát tilos almozásra felhasználni, mert a ló megeszi s elpusztulhat tőle. Tiszta-e az etető vályú; — szénát ne az alomra tegyék, hanem egy faládjába, amiből a ló megeheti.

Ki és mikor ellenőrzi az etetést, itatást.

Mikor történik a lóápolás, — annak módja, — a lóápolók tudnak-e lovat ápolni: — Hogyan használják a lókefét és lóvakarót. Szőrmentén és nem ellenkező irányban történik-e a kefézés; — lóvakaró használata, — testtől ellentétes irányban, vagy pedig a test felé történik, a kefében lerakódott por kiürítése, — időközben kiürítik-e a kefében lerakódott port, ezt nedves részre verik-e ki, — mert különben visszazáll az emberre és a lóra. Van-e elég lóvakaró és lókefe. Mikor volt a farok- és sörénymosás. — Betartják-e a heti 1 napi lópihenőt.

Patkolás ellenőrzése, megtörtént-e a 6 hetenkénti patkolás. Vezetnek-e erről előjegyzést.

Mikor volt lóvizsga, — ki tartotta.

Istállórend betartásának, istállórend kifüggesztésének ellenőrzése, — trágyagyűjtéshez falapátot és fagereblyét használnak-e, vagy vasvillával szedik ki a trágyát az alomból, azt hova teszik; van-e az istállón kívül trágyahordó láda. Húgyfogó edényt használnak-e, — ezzel nem ijesztik-e el a lovat. Milyen az almozás, — milyen időközökben történik.

Istállókötőfékek állapota, tisztasága, karbantartásukra fordítanak-e gondot. Szakadt részeket nem dróttal kötik-e össze.

Nyeregfelszerelés, hámszerszám tárolása; — a „nyerges” tisztasága; — nyereg és szerszámzat bőrrészei kellően karbantartottak-e, teljesen új szerszámzatot bőr konzerváló olajanyaggal kell átkenni, — különben eltörik, idő előtt használhatatlanná válnak; — zablák, kengyelek, karikák, fémcattok tiszták-e, vagy pedig vastagon rozsdásak. — Nincs-e szakadt kötélnemű (istráng); — összedrótozott szíjazat, — törött lókefe, elrozsdásodott lóvakaró a nyergesben.

Országos járművek tisztasága, — sárosan állanak-e a színbén; — törött löcsök, — kocsi oldalak, — első és hátsó fejedeszkák mindig előfordulnak. — A tengelyek nincsenek-e kikopva, — kellően kenik-e kocsikenőccsel; — mert a tengelyen lötyögő kerekek, erősen kikopott, tömésre szoruló tengelyek igen gyakoriak. A járművek faanyagát konzerválják-e.

Mire használják fel a vonatanyag hitelkeretet.

Hol és milyen módon tárolják az istállótrágyát; — elhanyagolt trágyadoimbok — gödrök, legtöbb helyen találhatók, Miként történik a trágya értékesítése.

Egészségügyi szolgálat, — eü. anyag:

Betartják-e az egészségügyi óvintézkedéseket, — legény-ségi szobák, — mosdók, W. C.-k tisztasága. Van-e fürdőhelyi-ség, — milyen időközökben történik a fürdetés.

A gyengélkedőszoba feladatának megfelel-e. Vezetnek-e betegnaplót. Elegendő-e az ágylétszám; — kellő mennyiségű gyógy- és kötszer áll-e rendelkezésre. Nem túlzott-e ezek mennyisége. Felhasználása gazdaságos-e.

Hogyan történik az orvosi vizsgálat lefolytatása.

Végez-e az orvos ellenőrző munkát a ruházat, az egyéni higiénia terén, — pl. fogkefét használnak-e, — az ételmezés terén, — résztvesz-e az étlap összeállításában, — ellenőrzi-e a szakácsok tisztaságát, — gondoskodik-e az öknak hetenkénti megvizsgálásáról.

Betartják-e a Szolgálati Szabályzat I. Rész. 75. és 76. §-aiban elrendeltek (gyengélkedőszoba, nappos ügyeletes kötelmei).

Az osztály orvosa — Sz. Sz. I. R. 35. §. — kötelmeit ismeri-e, — betartja azokat.

Milyen az eü. szolgálat ellátása ott, ahol honvéd-orvos nincsen.

Állategészségügyi szolgálat, áeü. anyag:

Az állategészségügyi vizsgák rendszeresen és milyen időközökben történnek. Betartja-e az alakulat az állategészségügyi rendszabályokat és ha nem, mi ennek az oka. Van-e elkülönítő- és betegistálló, — ha van, használható-e.

Az áeü. anyagok teljesekek-e, vagy pedig hiányosak; — igényelte-e az alakulat a hiányt és mikor. — A rendszeresített főcikkeken kívül van-e más áeü. anyag az alakulatnál, gyógy-szerek és kötszerek kivételével.

Hol tárolják, milyen módon az áeü. anyagot. Hol tartják nyilván. A gyógy- és kötszer felhasználása a célnak megfelelően és gazdaságosan történik-e.

Ételmezés megszervezése, ételmezési anyag:

Hogyan történik az étkezés összeállítása, mennyiben alkalmazkodnak az irány-étlaphoz. Orvos résztvesz-e az étlap összeállításában. Élelmicikkek kiadásának rendje, — ki veszi át, — milyen előjegyzéssel. Étkezés elkészítése (ízletesség), — főzősközbeni tisztaság.

Konyhaellenőrzés, — rend és tisztaság, ami vonatkozik a helyiségre, — konyhaedényekre, konyha felszerelésre, — konyha berendezésre, — tálaló asztal, húsvágódeszka, stb., stb.

Konyha személyzetének, szakácsok éi. állapotának, fűrdetésének ellenőrzése. — Ki és milyen időközökben tartja a vizsgálatot.

Étkezés adagolása, — kenyér adagolása, — (étkezésenként vagy egyben), különös tekintettel a hús és szalonna adagolására.

Élelmiszerek minősége. Kik veszik át mennyiségileg és minőségileg az élelmiszereket.

Betartják-e a Sz. Sz.-nak az étkezés kiosztására vonatkozó határozványait.

Konyhafelszerelési cikkek kellő mennyiségben rendelkezésre állanak-e, — javításuk, pótlásuk miként történik.

Élelmicikkek ellenőrzése, az élm. cikkek raktárában, — szabályszerű tárolás, — felirati táblák, — kezelés (lisztnél forgatás), — szappant nem lehet élelmicikk mellett tárolni.

Kenyer minőségének ellenőrzése, — szerződéses sütőmester, N. V. ellenőrzése, a liszt helyes felhasználása és tisztaság szempontjából.

Zab, széna, szalma tárolása, kezelése.

Étkezési pénz gazdaságos felhasználásának ellenőrzése.

Tüzifa, kőszén mennyisége és minősége, tárolási módjának ellenőrzése.

Elhelyezési szolgálat:

Elhelyezési szükségletek, épületek, férőhelyek, helyiségek rendeltetésszerűen vannak-e felhasználva. Engedély nélkül nem történtek-e változtatások az épület állagán. Helyiségek karbantartása és használata. *Fűtőanyag* és villanyáram gazdaságos felhasználása. Hiánynapló vezetése és az abban feltüntetett hiányosságok mikénti megszüntetése. Nincs-e fűtőanyag túlfogyasztás.

Tűzbiztonsági intézkedések betartása, — tűzriadó intézkedés, tűzoltóosztag felállítása és kiképzése, — tűzoltószerk vannak-e. — Tűzcsapok használhatók-e.

Körletek tisztasága, különös figyelemmel a W. C. és mosdókra.

Ablakok üvegezésén nincs-e hiány.

Bútorok nyilvánartása, használata, — karbantartása és javítása miként történik.

Ingósági leltár vezetése. Helyiségleltár fel van-e fektetve.

Íróasztalok, iratszekrények zárhatók-e.

Budapest, 1949. december hó 28.

*Anyagtakarékosság nélkül nincs anyagi fegyelem, —
anyagi fegyelem nélkül nincs vasfegyelem.*

A helyszini ellenőrzés tapasztalatai és támpontok a helyszini ellenőrzésre

Néphadseregünk előtt álló feladatok maradéktalan végrehajtása érdekében a Honvédelmi Miniszter Bajtárs újrendszerű és szervezetű anyagi szolgálat bevezetését rendelte el.

Az újrendszerű és szervezetű anyagi szolgálat végrehajtásához szeretnék hozzászólni tapasztalataim alapján. Ki szeretnék térni

1. hogyan fogadták az új szervezést az alakulatok;
2. miként hajtották végre az átállást;
3. hogyan működik az újrendszerű és szervezetű anyagi szolgálat;
4. milyen körülményeknek tudható be az alakulatoknál végzett jó munka és mi a hibák oka;
5. támpontokat szeretnék adni az újrendszerű anyagi szolgálat ellenőrzéséhez.

1.

Tapasztalatom szerint az alakulatok megnyugvással és komoly megértéssel fogadták az újrendszerű és szervezetű anyagi szolgálatot.

A megnyugvásnak és megértésnek okát abban látom, hogy az újrendszerű és szervezetű anyagi szolgálat a valóságban

- a) korszerűsítette az anyagi szolgálatot;
- b) megszüntette az anyagi szolgálat eddigi háttérbeszorítotttságát;
- c) döntő módon hozzájárult az alakulatok anyagi fegyelmének megszilárdításához.

A kiadott „Segédlet” megismerése után örömmel látják az alakulatok, hogy az újrendszerű és szervezetű anyagi szolgálat alapját a 2. világháborúban győztes, dicsőséges Szovjet Hadsereg kiértékelt és átdolgozott anyagi utasításai adják.

Különösen nagy örömet és megértést idézett elő az anyagi szolgálat korszerű felosztása és az anyagnemfelelősök „bevezetése”. Az anyagnemfelelősök bevezetése az anyagi szolgálatban megosztotta a felelőséget és azt a tényleges munkát

végzőkre írja elő. Teljes mértékben kidomborítja az egyéni felelősséget, fegyvernemre és rendfokozatra való tekintet nélkül.

Ezzel a kérdéssel végleges megoldást nyert a volt gh. főnökök korlátlan anyagi felelőssége, amit igen sokszor más hibájából viseltek.

2.

Az új rendszerre való áttérést az alakulatok az előző pontban leírtak szellemében hajtották végre. Tény az, hogy az alakulatok az átszervezéssel kapcsolatban nem egyformán voltak igénybevéve. Ha a kiértékelésnél figyelembe vesszük azt, hogy egyes alakulatok nagyobb, más alakulatok kisebb mértékben voltak igénybevéve, akkor azt lehet megállapítani, hogy ahol az anyagi szolgálatot vezető és végrehajtó bajtársak rendelkeztek megfelelő szakmai és politikai ismeretekkel, ott az új rendszerre való áttérés lelkesen, fáradtságot nem kímélve, zökkenőmentesen lett végrehajtva.

Döntő módon befolyásolta az áttérés időbeni végrehajtását és szabályosságát az a körülmény, hogy az alakulatoknál szolgálatot teljesítő — anyagi szolgálattal érintett — bajtársaknak milyen a munkához való viszonya. Ahol a bajtársak politikai képzettsége és szakismerete elérte a megkívánt mértéket, ott az áttérés legfeljebb átmeneti nehézségeket okozott. Ezeket a nehézségeket a fenti tulajdonságokkal rendelkező bajtársak gyakorlatiasan megoldották addig is, amíg a kért segítség a vezetés részéről megérkezett.

Azok az alakulatok, ahol a fenti szempontok közül pl. a politikai öntudat hiányzott, az áttérésnél sok és megoldhatatlannak látszó akadályokba ütköztek. Ezek a bajtársak csak a maguk „szakmai” tudására szorítkoztak és nem mertek segítséget kérni a vezetéstől. Ilyen helyzetekben, tapasztalatom szerint, a politikai alap nélküli úgynevezett „szaktudás” nem elegendő a problémák megoldásához.

Az áttéréssel érintett alakulatoknál komoly segítséget nyújtott az oktató jellegű szemlék megtartása. A szemlék megtartása után ezeknél az alakulatoknál nem maradtak vitás és tisztázatlan kérdések és ezeknek az alakulatoknak az áttérését sikerült zökkenőmentesen biztosítani.

Összefoglalva: Az alakulatok az áttérést — a kisebb hibáktól eltekintve — lelkesen, öntudatosan és jól hajtották végre.

3.

Az újrendszerű anyagi szolgálat működése teljes mértékben összefügg az áttérés időbeni és helyes végrehajtásával. Ebből adódik, ahol az alakulatoknak az áttérést akár saját munkájukkal, akár a felső vezetés helyszíni támogatásával sikerült idejében és helyesen végrehajtani, ott a munka már az új rendszernek megfelelően zavartalanul történik.

A menetközben tapasztalt nehézségekre az alakulatok az előljáró hadtáp parancsnokaiktól és az első fokú pénzügyi hatóságaitól kérnek megoldást és a gyakorlat azt bizonyítja, hogy nagyobb nehézségek és leküzdhetetlen akadályok sehol nincsenek.

(Az egyik vidéki alakulat kérte az ellenőrzési osztályt, hogy menjenek ki szemlére. Így a helyszínen sikerült tisztázni az alakulat minden nehézségét és ezzel hozzájárulni az alakulat újrendszerű és szervezetű anyagi szolgálatának szabályos működéséhez.)

4.

Tapasztalatból megállapítható, hogy az alakulatoknál végzett jó munka:

- a) a bajtársak szakismeretének,
- b) a bajtársak fegyelmezettségének, a munkához való jóviszonyának,
- c) a bajtársak politikai meggyőződésének tudható be.

Ahol a fentiek közül valamelyikkel baj van, ott a munka nem megy rendesen. Ezért van szükség arra, hogy katonai, szakmai és politikai ismereteinket állandóan és párhuzamosan bővítsük.

Szeretném felhívni a bajtársak figyelmét „Beszámoló a SzK(b)P. központi bizottságának munkájáról a XVIII. Pártkongresszuson”, melyben alapigazságnak van elismerve:

„minél magasabb a Párt és az állami munka bármely területén működő funkcionáriusok politikai színvonala, és marxista-leninista öntudata, annál magasabb és termelékenyebb ez a munka, annál hatékonyabb a munka eredménye, és — megfordítva — minél alacsonyabb a funkcionáriusok politikai színvonala és marxista-leninista öntudata, annál valószínűbbek a bajok és kudarcok a munkában.” Vagy tovább:

„A leninista nem lehet csupán a kedvelt tudomány specialistája, hanem egyúttal politikusnak és társadalmi embernek

is kell lennie, élénken érdeklődni kell országa sorsa iránt, ismernie kell a társadalom fejlődés törvényeit, tudnia kell alkalmazni ezeket a törvényeket”.

A fenti szempontokról nekünk, katonáknak sem szabad megfeleledkezni. Ha ehhez figyelembe vesszük az ország egész területén tömegmozgalommá vált munkaversenyeket, úgy megállapíthatjuk, hogy a munkaverseny megindítására a honvédség anyagi szolgálatában is szükség van.

Ahhoz, hogy a munkaversenyeket meg tudjuk indítani, hogy munkánkat szakvonalon az eddiginél jobban el tudjuk végezni (erre szolgál a munkaverseny). Úgy érzem, nem lesz helytelen, ha felhívom a bajtársak figyelmét, hogy a kérdés tisztán látásához olvassák el az alábbi marxista-leninista irodalmakat:

Sztálin. Rövid életrajz. VIII. fejezet.

Sztálin: „A leninizmus kérdései” c. műből:

1. A nagy fordulat éve.
  - I. „A munka termelékenysége terén” c. rész.
2. A gazdasági vezetők feladatairól.
3. Új helyzet — új feladatok a gazdasági építő munkában.

A „SzK(b)P története” c. műből:

X. fejezet 1. pontja,

XI. fejezet 2. pontja,

XII. fejezet 3. pontja.

Loksin: „A Bolsevik Párt harca a Szovjetunió iparosításáért.

Ha a bajtársak a fenti irodalmat áttanulmányozzák, meg fogják érteni annak szükségességét, hogy miért szükséges munkánk megjavítása és világos feleletet fognak kapni arra is, miként kell az új anyagi szolgálatot végrehajtani. Ezen túlmenően a fenti irodalomból meg fogják érteni a bajtársak a tanulás és tanítás fontosságát is.

5.

Az a tény, hogy a honvédség vezetése a munkásosztály kezébe került, megköveteli, hogy tökéletes és alapos munkát végezzünk. Az anyagi szolgálatban ma még vannak olyan bajtársak, akiknek önhibájukon kívül, nagy nehézséget okoz a szakmai szolgálat elsajátítása. Ezek a bajtársak ugyanakkor jól tud-

ják, hogy a hiányosságokat szorgalmas munkával pótolni lehet. Az ehhez szükséges időt a vezetés mindenki részére biztosítja. Addig is, amíg minden bajtárs a hiányosságait pótolni tudja, a pü. ellenőrzésre az alábbi támpontokat közlöm:

PÉNZKEZELES.

„Támpontok a helyszíni ellenőrzés megtartására”.

1. Pénztárhelyiség (G—19. 21. §. C/2 p.):

- a) elhelyezése: .....
- b) biztonsági követelmények: .....
- c) a helyiség kulcsait ki őrzí: .....

2. Pénztárszekrény (pénztárláda) (G—19. 21. § C/1. p.):

- a) elhelyezése: .....
- b) rendszere: .....
- c) záruk száma: .....
- d) biztonsági követelmények (falhoz, padlóhoz erősítés stb.)

3. Pénztárkulcsok (Segédlet II. fej. C/6. p.):

Átadás-átvételkor a pü. záradékban az átadott kulcsok fel vannak-e tüntetve darabszám és jelzés szerint.

4. Pénztárszekrény (pénztárláda) tartalma (G—19. 21. § D/1—2. p.):

..... db	..... Ft, azaz:	Ft
..... db	..... Ft, azaz:	Ft
..... db	..... Ft, azaz:	Ft

Összesen:

- a) **Egyéb pénzek** (honvédséggel szemben el nem számolandó és pénztárilag kezelendő, valamint rendeltetésüknél fogva ott el nem helyezhető pénzek stb.) (G—19. 21. §. D/3. p.)

..... db	..... Ft, azaz:	Ft
..... db	..... Ft, azaz:	Ft

- b) **Egyéb értékek:**

- c) **Pénzhelyettesítő okmányok** (bónok) pénztárilag nem kezelt ideiglenes nyugták stb. Pn.-ban nem lehetnek (G—19. 23. § II/1—2. p.).

5. Pénztári órák (parancsban ki lett-e hirdetve) (G—19. 22. § D/1. p.).

6. Pénztári napló:

- a) Ki vezetí (G—19. 24. §. 1. p.) (csak egy példányban).
- b) Egyéb Pn. vezetésének feltüntetése. (G—19. 24. § 31. sz. mintam. 5. p.)
- c) Hitelesítés (G—19. 24. § 1. p.).
- d) Általános külalak:

7. Pénztári napló számszerű ellenőrzése: (G—19. 24. A., Segédlet II. fej. D.):

- a) Maradványok átvitele, áthozatala,
- b) Maradványok helyessége,
- c) Tételek kapcsolása:
- d) Okmányok megléte (G—19. Ut. V. fej. 13. § 1—2. p.):
- e) Egyéb:

8. Pn. érdemi ellenőrzése:

- a) Zárleti maradvány és a pénzkészlet egyezik-e:
- b) Rovancsolás ki által és mikor (hadipénztár vezetője, ellenőr, htp. pk.) és állandékiilag az ezred, (ö. és kikülfönített zlj., iskola, intézet) pk-a legaább havonta egyszer; (Segédlet II. C/12. b.).
- c) Ellátmányok lehívása és bevételzése: (G—19. 24. § C/3. és 18. § 3. p.).
- d) Szlak stb. kifizetése 500—, illetve 3.000— Ft értékhatáron felül:
- e) A Pn. és csfn. megjegyzés hasábjába be van-e vezetve, a Pfk. tsz. és hogy a kiadás milyen hitelkeretet terhél. (1.000.— Ft-on felüli szlakhoz adóhivatali, OTI igazolás): (Segédlet II. fej. B/5. p.)
- f) Térítványok stb. kezelése és bevételzése: (Trágyapénz, magánbeszélgetésekből befolyó pénzek, stb.) (Segédlet II. fej. B/8. p.)
- g) Előzeles engedély nélküli kifizetése: (Segédlet III. fej. 6—7. p.)
- h) Pénzkihatással járó beszerzések bevételzése a megfelelő ag. nyilván tartási könyvbe (anyagnem felelősök és hitelkeret felett rendelkezők). (Gkg. segédlet II. R. VI. fej., IV. szak. 8. § és a G—19. 14. § F/1. p.)
- i) Tárgyhóban el nem számolt úti és egyéb engedélyezett előlegek előjegyzése: (G—19. 19. § D/8, A/10. és G—38. 2. §. 6. p.)
- j) Okmányolás (alaki és érdemi szempontból): (G—19. V. fej. 13—14. §)
- k) Értékkézbcsítő könyv megléte és vezetése: (Segédlet II. fej. C/7. p.)
- l) Értékkézbcsítő könyvet ki vezet: (Segédlet II. fej. C/7. p.)
- m) Posta átvévo könyv megléte: (Meghatalmazása összeg nélkül van-e kitöltve.) (G—19. 21. § B/1. p.)
- n) A pénzt ki hozza el a postáról: (Segédlet II. fej. B/7. p.)
- o) Állandó költségkészlet kiszabata: (H. M. rendelet esetenként.)
- p) Az állandó kézipénz előleg htk-ként elő van-e jegyezve a felvevo részére: (G—19. 21. § 2. p.)
- r) Érvényesítési szolgálata: (Segédlet II. fej. C/9—10. p.)
- s) Egyes tételekkel kapcsolatos észrevételek felsőrolása: (terjedelmes észrevételeknél külön mellékletként csatolni.)

9. Egyéb pn.:

Értelemszerűen a 8 pont a—g-ig és i., o., r. alpontjaiban foglaltak szerint:

10. Th. thts. illetménycinék kifizetése és elszámolása: (G—19. III. fej. 8. §. Segédlet II. fej. C/12. p.)

- a) Fizetési jegyzékek szerkesztése:
- b) Fizetési jegyzékben felvett adatok és illetményösszegek egyeznek-e a fiz. osztályba soroltak szlakönyvével.
- c) Az előforduló illetményváltozások megfelelően vannak-e okmányolva (okmányok őrzése külön gyűjtőben):
- d) A szla lapon a változási kimutatás idejére és tsz-ra a megfelelő hivatkozás megvan-e.
- e) A pénz átvételének ellenőrzése: (Távollevők) aláírások valódisága:

- f) Levonások összegeinek és befizetéseinek ellenőrzése, a levonásokat miként tartja nyilván, a levonásokat miként kezeli, ki kezeli a levont pénzeket és mennyi ideig (48 órán túl elszámolandó);
 g) Változási kimutatás ellenőrzése okmányok alapján: (Végösszeg egyezik-e fizetési jegyzék végösszegével.)

11. Legénységi illetmények kifizetése és elszámolása: (G—19. 9. §)

- a) Zsoldnévjegyzéket ki szerkeszti (név és számfejtési rész);
 b) A zsoldnévjegyzékek összhangban állnak-e az állománylajstrommal;
 c) A zsold élm. adagváltás, dohány és szappan elszámolása hogyan történik;
 d) Hogyan történik a zsold kifizetése: (G—19. Ut. 9. § 7. p.)
 e) Pénz átvételének ellenőrzése: (Távollevők) felvevők aláírásai, alá. pk. záradékolása stb.
 f) Mi történik a ki nem fizetett zsolddal;
 g) A pénzübeli és természetbeli illetmények felszámítása egyezik-e az élm. napló vonatkozó létszámadataival (mérleg);
 h) Levonások összegének és befizetésének ellenőrzése:

12. Polgári alk. illetményeinek kifizetése és elszámolása: (G—19. 10. §. 12. mintam.)

Kinevezett szerződéses polgári alkalmazottak:

- a) Hol vannak nyilvántartva (kartoték);
 b) Ki vezeti a nyilvántartást;

Kollektív szerződés alapján felvett alkalmazottak (alkalmi munkások, nap-szamosok):

- a) Hol tartja nyilván;
 b) Bérfizetési jegyzékek illetményszámfejtéseit ki végzi;
 c) A munkabérek kifizetése mikor történik;
 d) Ki eszközli a kifizetéseket és a levonásokat ki kezeli;
 e) A felvevők az illetményeket hol nyugtázzák;
 f) Levonások befizetése megtörtént-e és mikor; (egyes levonásokra vonatkozó csekkbef. szelvények csatolva vannak-e a bérfizetési jegyzékhez) megfelelő helyre vannak-e befizetve;
 g) A kollektív polgári alk. be vannak-e sorolva bérosztályba az O. M. B. által.
 h) Munkakönyvek be vannak-e szedve és be vannak-e jegyezve az alkalmaztatás kezdeti időpontja. (495.633/sz. 5.—1949. sz.)
 i) Be vannak-e jelentve a Társadalombiztosító Intézetbe.
 j) A bérfizetésekkel kapcsolatban vannak-e panaszok, azok elintézése hogyan történt.
 k) Ki az Üb. titkár.

13. A segédlapokat ki szerkeszti, mily módon, az utolsó segédlap mikor lett felterjesztve. Ptk. adatok helyességének ellenőrzése. (Segédlet mell. 9—17. old.)

14. Csekkforgalomban kezelt pénzek: Milyen csekk számlákkal rendelkezik: (Segédlet II. fej. B. 4. p., G—19. 24. §.) („Szd. kir.”-nek csekk számlája nincs.)

- a) Ellátmány csfn. (csak egy példányban).
 b) Csfm. okmányolása.
 c) A maradvány egyezik-e a legutolsó ptp-i szlakivonattal, annak száma.

- d) Maradvány összege: ..... Ft, azaz: ..... Ft.
- e) Az egyes hónapok végén mennyi volt a csekk számla maradványa: (Havi forgalom 10%-nál több nem lehet.)
- f) Üzemi csfn.: (Mint 14. pontnál.)
15. Csekk-kezelés: (Segédlet II. fej. B/4. p.)
- Az alakulat csekk számlájának száma, elnevezése:
  - Csekkfüzetek őrzése: (ki, hol), (G—19. 25. §. C/2. p.)
  - Csekkfüzetek záradékolása: (G—19. 21. §. C/1. p.)
  - Ki állítja ki a csekket: (G—19. 21. §. C/3. p.)
  - Csekkaláírók: (Segédlet II. fej. 25. §. C/3. p.)
  - Milyen bélyegző van bejelentve:
  - A csekkfüzetben visszamaradó szelvényre fel vannak-e jegyezve a csekk főbb adatai:
  - Mi történik az elrontott csekkürlapokkal:
  - Mi történik a csekkfüzettel az utolsó csekkürlap felhasználása után:
  - A használatban lévő csekkfüzetek előjegyzésének vezetése: (G—19. 34/A. mintam.)
  - A használatban álló csekkfüzet és a felhasznált utolsó csekkürlap száma:
16. Érvényesítési segédeszközök:
- Előjegyzés a szdt.-nek vagy egyes személyeknek kiutalt szállásokról: (Hogyan történik a lakbér levonása és kezelése, hová lesz befizetve.) (G—19. 19. sz. mintamelléklet.)
  - Honvédség iránti tartozások könyve: folyik-e az előjegyzett tartozások törlesztése, mennyi a törlesztetlen honvédségi tartozások maradványa, milyen intézkedések történtek a behajthatatlan tartozásokra nézve. (G—19. 17. §. 2. p.)
  - Honvédség iránti követelések könyve: (G—19. 17. §. 2. p.)
  - Fizetési fokozatba soroltak szlakönyve: beosztási illetményben beálló változások a 100.500/eln. ill.—1949 sz. rend. alapján, gyermek születési időpontja, természetbeni ruházat ellátása a kiutalás időpontjának feltüntetésével, továbbá az egyszer és mindenkorra járó illetmények: polg. ruhasegély, átköltözködési átalány, szülési segély stb. be van-e jegyezve. (Segédlet II. fej. C/13—14. p.)
  - Leállítások könyve le van-e zárva és az abban szereplő adatok a fiz. osztályba soroltak szlakönyvébe át vannak-e vezetve.
  - Nyilvántartás az alkalmazott polgári személyekről: (G—19. 17. §. 1/A. p.)
  - Előjegyzés az érvényben álló szerződésekről (jóvá vannak-e hagyva a szerződés szerint szükséges felmondások, illetve meghosszabbítások idejében történnek, mi történik a lejárt szerződésekkel. (G—19. 17. §. 1/B. pont.)
17. Hitelkeretek és azok mikénti felhasználása: (Segédlet III. fej.)
- Ki vezeti a hitelkeretnyilvántartásokat.
  - Az anyagnem felelősök vezetik-e a hitelkeretnyilvántartásokat.
  - Hitelkeretek rendelkezésszerűen vannak-e felhasználva.
  - A hitelkeret felett rendelkezők készítenek-e hitelfelhasználási tervet és bemutatják-e jóváhagyásra. Tülpépés és rendelkezésszerű felhasználás esetén milyen eljárást követnek.
  - Nincs-e felhasználásra nem kerülő vagy túl magas kiszabható hitelkeret.

- f). Hitelkeretéből beszerzett cikkek szlái az előírt záradék megvan-e.
- g) Gazdálkodási hitelkeret nyilvántartás ellenőrzése. (Segédlet mell. 4. sz. mintam.)
- h) Főzőeszközök karbantartási hitelkeret ellenőrzése. (Fejenként 10 fil-
lér + élm. melléktermékek és hulladékok eladásából eredő bevételek)
(Segédlet II. fej. F. p.)
- i) Maradvány ellenőrzése:
- j) Az újonnan felállított alakulat átvette-e más alakulattól a hitelkeret
maradványt s azt az illetékes I. fokú pü. hatóságnak bejelentette-e.
- k) A hitelkereteknek a szemle időpontjában fennálló helyzetéről kimu-
tatás csatolandó a szemlejelentéshez, melyből kivethető legyen a havi
kiszabat, a felhasználás, valamint a maradvány (túllépés).
- 18. Egyéb megállapítások a pénzkezeléssel kapcsolatban:** (Segédlet II. fej. D.)
- a) Számadások és hozzátartozó okmányainak őrzése (hol, ki által).
- b) Van-e kiemelve okmány az előző havi, illetve tárgyhavi pénztári ok-
mányok közül, arra adott-e engedélyt az illetékes pü. hatóság, nyilván-
tartás erről van-e felfektetve, illetve vezetve.
- c) Helyszíni ellenőrzés alá nem került számadások (előző hátralék).
- d) Mely havi számadásra és mikor érkezett títósó szig. lelet.
- e) A fog. kimutatásban jelentett adatok helyességének ellenőrzése.
- 19. Állomány nyilvántartása:**
- a) Élelmezési állomány nyilvántartása (utalt alakulatoké is). (Segédlet
IV. fej.)
- b) A befizetés ellenében ékező személyek, a fegyelmi fogsággal fenyi-
tettek és az élelmezésben álló kutyák, galambok, macskák létszáma az
élm. napló külön hasábjában nyilván van-e tartva. (Segédlet IV. fej.
3. p.)
- c) Állománylajstrom vezetése az állománylajstromban nyilvántartott saját
állományba tartozó személyek és lovak egyeztetése az állomány
(napi) stb. cs-kal: (G—19. 7. §. 3. p.)
- d) Állománylajstromban a zsoldfizetés be van-e jegyezve.
- 20. Élelmezési napló az okadatolással:** (G—19. 7. § 3. p.)
- a) ki vezeti:
- b) meddig van vezetve:
- c) milyen okmányokkal történik a változások okadatolása:
- d) élelmezési illetményadatok felszámítása összhangban van-e a gazdál-
kodási és élm. hitelkeret nyilvántartással.
- e) Elm. napló létszámadatainak összehasonlítása az állománylajstrommal.
- f) Zsoldfelszámítás helyességének ellenőrzése.
- 21. Előjegyzések, leltárak, nyilvántartások lapszámozásának és hitelesítésé-
nek ellenőrzése a pü. szolg. vezető részéről megtörtént-e.** (Keltezéssel,
körbélyegzővel és aláírásával igazolva van-e.) (Segédlet I. R. II. fej.
A/4. p.)

Meg kell azonban jegyezni, hogy az összeállított „Tám-
pontokat” nem szabad szigorúan betartani.

Egy szemle sikere attól függ, hogy milyen mértékben
készülünk arra elő.

Már a szemle megkezdése előtt el kell határozni a szemlét tartónak, hogy mi lesz az a fő szempont, amire szemléje folyamán a legnagyobb gondot fog fordítani.

A közölt „Támpontok” elsősorban a szemlére való előkészülethez adnak alapot. Ha a bajtársak a támpontok alapján, annak felhasználásával a szemlére jól előkészülnek, akkor eredményes munkát tudnak végezni. Így is — a szemle tartása során — majdnem minden esetben előfordul, hogy az előre elhatározott súlypontot a vizsgálatban át kell helyezni. Ezért kell a szemlére alaposan felkészülni.

Amennyiben a bajtársak ezeket a szempontokat szemelőtt fogják tartani, akkor remélem, hogy a mellékelt támpontokkal sikerült segítséget nyújtani a pénzügyi szolgálat ellenőrzésére hivatott bajtársaknak.

Befejezésül szeretném felhívni az anyagi szolgálatban működő bajtársak figyelmét az „aprómunka” fontosságára. Ha az ellenőrzés folyamán nem fognak elfeledkezni a részletekbe menő apró munkáról sem (a helyes időbeosztásra nagyon kell vigyázni), meg vagyok győződve róla, hogy a vezetéssel együttműködve nagymértékben hozzájárulunk Néphadseregünk újrendszerű anyagi szolgálatának pontos végrehajtásához.

*Takarékoskodj dolgozó népünk vagyonával, sokkal jobban,
mint a magadéval.*

Alkalmazó megbeszélés lefolytatására való felkészülés és annak módszere

A hadtápharcászati foglalkozások legelterjedtebb módszere a térképen, vagy terepen tartott alkalmazó megbeszélés.

Ennek a módszernek az a lényege, hogy a résztvevők egy meghatározott beosztásban oldják meg a módszertani kidolgozásban és a foglalkozási tervben előírt kérdéseket (feladatokat).

Az alkalmazó megbeszélés módszere lehetővé teszi, hogy különösebb anyagi áldozat nélkül, konkrét példákon tanulmányozzuk az elméleti kérdéseket, szabályzataink határozványait, a harc megszervezését és lefolytatását, a hadtáp működésének megszerzését különböző körülmények között, — elsajátítsuk a hadtápegységek és intézetek irányításának gyakorlati fogásait, gyakorlatra tegyünk szert a hadtáp hadművelleti okmányok megszerkesztésében és a munkatérkép vezetésében.

Célja a tisztek harci-erkölcsi nevelése, ítélőképességének fokozása, a kezdeményezés és találékonyság fejlesztése, az oktatáson résztvevők akaratának és jellemének erősítése, az újonnan tanulandó anyag öntudatos és biztos elsajátítása, a meglévő ismeretek lerögzítése és a tisztek törzsmunkájának kimélyítése.

E célok elérésében a foglalkozás vezetőjének jut a legnagyobb szerep. A foglalkozások csak akkor járnak sikerrel, ha az oktatásvezető maga tökéletesen ismeri az anyagot és a tanítás módszerét.

Az alakulat (parancsnokság) hadtáp tisztje, aki hadtápharcászati kiképzés csoportvezetője kétféle lehetőséggel számolhat:

a) vagy magának kell összeállítania a feladatot és módszertani foglalkozást,

b) vagy mindezt készen kapja.

Az első esetben a feladat összeállítása, valamint a módszertani kérdéseket is magába foglaló foglalkozási terv megszerkesztése a vezető kötetelmei közé tartozik. Ez esetben először is tisztáznia kell a kiképzési tervezet által előírt foglalkozási anyagot, meg kell határozni a foglalkozás alapvető feladatát, ki kell választania a szükséges szakirodalmat, tanulmányoznia kell a kérdés elméletét, fel kell dolgoznia a harcászati (hadtáp) helyzetet, alkalmas terepet kell kiválasztania a térképen és a terepen, ki kell dolgoznia a foglalkozás menetét, minden mozzanatra részletesen meg kell határozni az oktatási kérdéseket, ki kell tűznie a feladatokat, össze kell állítania a foglalkozás

Iefolytatásának tervét, ki kell dolgoznia a térképet és fel kell készülnie a megbeszélésre.

A második esetben — amikor a vezető a módszertani fel- dolgozást és a feladatot kézhez kapja — az előkészület lényege- gesen egyszerűbb. Ez esetben ismerkedjen meg a feladattal és a módszertani feldolgozással, — a tárgykört, a foglalkozás cél- ját és az időbeosztást illetően, — tanulmányozza a kérdés elmé- letét a javasolt szabályzatok és segédletek nyomán, tanulmá- nyozza a feladatot és vezesse rá a térképre a megindulási hely- zetet, állítsa össze a „Foglalkozás előtt végrehajtandó” felada- tokat, tanulmányozza részletesen a módszertani foglalkozást, dolgozza ki saját megoldásait és okmányait, egészítse ki saját céljára a foglalkozási tervet és készüljön fel a megbeszélésre.

Mindkét esetben határozza meg a vezető az oktatásra kerülő kérdések számát, tárgyát és terjedelmét, továbbá azt, hogy mire kell törekednie a foglalkozáson, mit akar alaposan oktatni, mit kell gyakoroltatni, mit kell ellenőriztetni, stb. . .

Az előkészítő munka során a vezető ne csak a javasolt segédleteket olvassa át, hanem tanulmányozza a témával össze- függő teljes szakirodalmát, nem feledve azt, hogy az ő tudásá- nak és ismeretének sokkal nagyobbnak és alaposabbnak kell lennie, mint azoké a tisztké, akik számára a foglalkozást tartja.

A legnagyobb munkát igényli a vezető számára a harcá- szati (hadtáp) helyzet élethű és pontos beállítása, az oktatás- hoz szükséges htp. hadműveleti okmányok megszerkesztése, a feladat megállapítása és a foglalkozási terv összeállítása. Az oktatás tárgyköréből és céljából kiindulva a vezető úgy állítsa össze a harcászati és hadtáphelyzetet, hogy az oktatási feladatot világosan és tanulságosan lehessen kidomborítani.

Pl.: „Az alakulat hadtápjának szervezete és működése támadásban” c. alkalmazó összeállítása a következő tárgykörö- ket foglalhatja magában:

a) saját és ellenséges helyzet egy meghatározott idő- pontban,

b) hadtápjintézetek és alakulatok helyzete ugyanebben az időpontban,

c) az anyagiak és a javadalmozások helyzete,

d) alapvető intézkedések a hadtáp megszervezésére a támadás előtti készenléti helyzetben,

e) saját és ellenséges csapatok feladatai és ténykedésük harc közben,

f) hadtáp működésének megszervezése a harc egyes mozzanataiban.

Használjuk fel a Nagy Honvédő Háború tapasztalataiból vett alkalmas példákat.

A hadtápharcászati feladat feltétlenül konkrét helyzetet tartalmazzon, melynek alapján a foglalkozáson résztvevők a tervben előírt konkrét kérdéseket kidolgozzák.

Az általános harcászati és hadtáphelyzet tartalmazza nagy vonásokban az eggyel magasabb egység adatait és az alakulat konkrét feladataival kapcsolatos részletes helyzetet (a hadtáp feladatait, a szükséges tájékoztató adatokat és utasításokat, mit kell végrehajtani a foglalkozás megkezdéséig, a tárgykör tanulmányozásához szükséges irodalmat, segédletek felsorolását).

A feladathoz okmányokat és vázlatokat mellékelhetünk, melyek a munkát megkönnyítik. A feladat teljessége, a mellékletek tartalma és száma az oktatás céljától, a csoportok felkészültségi fokától, összetételétől, stb. függ.

A feladat röviden, de pontosan és kellő részletességgel tükrözze vissza a helyzetet. Áttanulmányozása után nem szabad tisztázatlan kérdéseknek és nehézségeknek felmerülniök. Az okmányok, melyek a feladat szövegében és mellékleteiben szerepelnek, (leginkább az előjáró egység parancsnokának parancsai) a törzsmunka követelményeinek és előírásainak megfelelően legyenek összeállítva és a tanfolyam résztvevői számára mintatörzsokmányokként szolgáljanak.

Terepen lefolytatott alkalmazó megbeszélés feladatának megszerkesztésénél a vezető először válasszon ki megfelelő területet a térképen, majd a helyszínen szemrevételezze. Itt határozza meg az alkalmazó lefolyását, a megindulási helyzetet, az eseményeket és a hadtáp működésének mozzanatait. Jelölje meg az álláspontokat, melyeken az egyes kérdőpontokat ki akarja dolgoztatni.

Szemrevételezés után a vezető állítsa össze véglegesen a feladat szövegrészét, terjesze fel jóváhagyásra felettes parancsnokának és lásson hozzá a foglalkozási tervének összeállításához.

Mielőtt a foglalkozási terv összeállításával kapcsolatos teendőket áttekintenénk, röviden meg kell állnunk a módszertani kidolgozásnál.

A *módszertani kidolgozás* célja a foglalkozás levezetésének elősegítése. Tartalmaznia kell: a tárgykör megnevezését,

oktatási célt (vagy célokat), a foglalkozás lefolytatásának módszerét, kiképzési kérdéseket, általános időbeosztást és a foglalkozás lefolytatásának tervét, mely utóbbi a vezető ténykedéseit is magában foglalja. A kiképzési kérdések megbeszélésével kapcsolatos módszertani utasítások, a helyes megoldások, a helyzetközlések és azokkal kapcsolatos elhatározások, valamint a megbeszélés lefolytatása szintén a módszertani kidolgozáshoz tartozik. A módszertani kidolgozás lényege tehát az, hogy *milyen módszertani fogásokkal és hogyan* tárjuk az egyes kiképzési kérdéseket tanulságosan a hallgatók elé.

Igy pl.: milyen vázlatokat használjunk, mikor és milyen példákat hozunk fel, mire terjedjen ki különösen figyelmünk, mit jegyeztessünk fel, milyen számvetéseket stb. csináltassunk.

A módszertani utasításoknak biztosítani kell az alkalmazó levezetésének helyességét, egyszerűségét és szemléltető voltát, valamint az anyag könnyű és biztos elsajátítását.

A módszertani kidolgozás átvétele nem menti fel a vezetőt attól, hogy a foglalkozási tervet ne egészítse ki saját feljegyzéseivel (a terv fogalmazványi része).

Magától értetődik ugyanis az, hogy az általában több csoport számára összeállított módszertani kidolgozás nem veheti tekintetbe az egyes csoportok sajátosságait, felkészültségét és minden egyes hallgató egyéni tulajdonságait. A módszertani kidolgozás célja az, hogy a foglalkozások levezetésében a legalkalmasabb módszert, elvi kérdésekben az egyöntetűséget biztosítsa. A módszertani kidolgozás ezen közös jellegét, a csoport vezetője a terv kiegészítő részében *fogalmazványyszerű feljegyzésekkel* egészítse ki.

Ezeket a feljegyzéseket az egyes csoportok, sőt az egyes tisztek sajátosságainak figyelembevételével kell összeállítani. Pontosán meg kell határozni a kitűzött cél elérésének módját, a csoport összeállításától függően. Egyes kérdéseket részletesebben kell taglalni, másokat viszont kevésbé. E célból a vezető alaposan ismerje a hallgatók előképzettségi fokát. Ha a módszertani kidolgozás túlságosan sok oktatói kérdést tartalmaz, vagy pedig nem felel meg a csoport kiképzési színvonalának, akkor a vezető saját tervében csökkentse a kérdések számát, hogy megfelelően összpontosíthassa a csoport figyelmét a lényegesekre.

A foglalkozási tervét az előadó tetszés szerinti formában állítsa össze. Ennek kiegészítéseképp egyidejűleg készítse el a *kérdések megoldásának fogalmazványát*. Ez a fogalmazvány olyan feljegyzéseket tartalmazzon, melyeket a kérdéssel kap-

csolatban a vezető az irodalomból, segédletekből vagy pedig saját tapasztalataiból merít.

Tekintettel arra, hogy a vezetőnek — különösen a teremben lefolytatott alkalmazó megbeszélés folyamán — gyakorlatilag nehéz egyszerre több kiképző okmánnyal foglalkozni anélkül, hogy ez a foglalkozás menétét ne zavarja, ezért a tervet és az azt kiegészítő feljegyzéseket célszerű egy okmányban feldolgozni.

A foglalkozási terv tartalmazza a foglalkozás percre történő részletes beosztását, a kiképzési kérdések felsorolását és a vezető elképzelését, hogy mily módon foglalkoztatja az összes hallgatókat.

A foglalkozási tervhez csatoljuk a kiképzési kérdések vázaltszerű feldolgozását (esetleg szószerintit), a szabályzatok és utasítások vonatkozó §-ait, irányadatokat és forrásmunkákat fogalmazványyszerű feljegyzések formájában.

A tervben gondosan fel kell tüntetni a csoport összes résztvevőinek foglalkoztatási tervét. Meg kell előre határozni, ki, milyen elméleti kérdésre felel, ki olvassa fel az előre elkészített tájékoztatót, stb., stb.

Ebből a szempontból nézve, azt a tervet nevezzük helyesnek, melyben a foglalkozás folyamán az összes tisztek legalább 1—2-szer, a kevésbbé képzettek 2—3-szor vannak előjegyzésbe véve.

A cél az, hogy a csoport minden tisztje ne csak a rá vonatkozó részt sajátítsa el és azzal a kérdéssel legyen tisztában, amelyet ő maga felel, hanem az egész tárgykört, az összes új fogalmakat, problémákat és gyakorlati fogásokat ismerje meg.

Módszertani kidolgozás hiányában a tervben részletesen tüntessük fel a módszertani részleteket és jegyezzük elő, hogy a vezetőnek hol, milyen módszertani fogást kell alkalmazni, hogy a kérdést tökéletesen elsajátítsák. A vezető a tervben állítson be időt olyan előre nem látott kérdések megbeszélésére, melyek a foglalkozás folyamán a tapasztalat szerint mindig felmerülnek.

Az elmondottakból azonban ne vonjuk le azt a következtetést, hogy a terv és a hozzátartozó fogalmazvány nehézkes és bonyolult okmányok legyenek. Ellenkezőleg, rövid, világos és könnyen használható legyen, formától mentes és a csoport sajátosságaihoz alkalmazkodjon.

A foglalkozási terv befejező része a megbeszélés vázlatát tartalmazza. Ide tartozik: a kiképzési cél ismertetése, a helyzetnek a hallgatók által történő kiértékelése, az alapvető intézkedések megbeszélése, a hallgatók működésének és intézke-

déseinek elbírálása (a helyes és helytelen tényezőkre rámutatni), a tárgykör általános kiértékelését tartalmazó záradék és az eredmények összefoglalása (milyen kiképzési célokat értek el és mit kell önképzéssel pótolni).

Ez az általános megbeszélés a foglalkozás végén általában 10—15 percet vegyen igénybe. Ezenkívül a legfontosabb oktatási kérdések feldolgozása után 3—5 perces rövid megbeszéléseket is tartunk.

Tekintettel arra, hogy a megbeszélés a foglalkozás egyik igen jelentős szakasza, ezért foglalkozzunk kissé részletesebben vele. A megbeszélésre való felkészülés nemcsak a foglalkozás megkezdése előtt, hanem alatta is folyik. A vezető a kérdés elméletének tanulmányozásával és a terv összeállításával egyidejűleg készüljön fel a megbeszélésre is.

Ez a felkészülés abból áll, hogy meghatározza azokat a legfontosabb kérdéseket, melyet a megbeszélés során külön meg akar világítani. Tanulmányozza az ezekkel kapcsolatos szabályzatpontokat, haditapasztalatokat és hadtörténelmi példákat, melyek a kérdést még jobban alátámasztják, készíttessen vázlatokat és falitáblákat, melyek a problémát szemléltetően ábrázolják.

A foglalkozás folyamán a vezető gyűjtse a megbeszéléshez szükséges többi anyagot, a hallgatók működésével kapcsolatban. Foglalja rendszerbe és alakítsa ki a megbeszélés végleges formáját és tartalmát. Gyakran előfordul, hogy a megbeszélés eredetileg tervezett néhány kérdését ki kell egészíteni, újabb kérdéseket kell beállítani vagy néhány kérdést el lehet hagyni.

Ne akarjunk túl sokat megbeszélni. Tartsuk mindig szem előtt, hogy kevés idő áll rendelkezésre, ezért főleg a kellően fel nem dolgozott, vagy vitás kérdésekkel kapcsolatban adjunk világos és pontos magyarázatot. Ezzel végződik a foglalkozási terv.

A terepen lefolytatott alkalmazó megbeszélés tervének összeállításánál a vezetőnek újra ki kell menni a terepre. Előre összeállítja a kiképzési kérdéseket, a helyszínen határozza meg az álláspontokat és számítsa ki az állásváltoztatáshoz szükséges időt, határozza meg és jegyezze be a tervbe az állásváltoztatás menetvonalát, irányozza elő minden álláspontnál a tájékozódáshoz szükséges időt, a térkép és az iránytű használatának gyakorlását, az ezek segítségével történő mozgást és egyéb gyakorlatokat, melyeket a terepen való foglalkozásnál le kell folytatni.

Minden alkalmazó megbeszélés tervszerű lefolytatásánál három részt kell feltétlenül megkülönböztetni:

Első rész: A tisztéknek a foglalkozásra való felkészültségének ellenőrzése.

Ellenőrizzük a munkatérképek kidolgozását, a helyzet helyes berajzolását, az előmunkálatok tartalmát és formáját. A munkatérkép általában az alábbi adatokat tartalmazza:

- a) a küzdő egységek és azok első vonala;
- b) a hadtápipintézetek és szakcsapatok elhelyezése;
- c) a hadtápkörlet határai;
- d) utánszállítási és hátraszállítási útvonalak;
- e) hadtápipintézetek településére tiltott területek;
- f) a hadtápparancsnok tartózkodási helye;
- g) az ellátandó egységek létszáma (ember, ló);
- h) a raktárak készletei (javadalmozásban).

Ellenőrizzük a kérdés elméletének ismeretét, a feladat tanulmányozásának fokát és a helyzet ismeretét. (Ha a foglalkozás a terepen történik, akkor első az állásponton történő terep- és harcászati tájékozódás).

Második rész: A foglalkozás lefolytatása a kijelölt kiképzési kérdések következetes feldolgozásával mozzanatonként. Ez a rész sokkal nehezebb és sokkal nagyobb erőfeszítést, figyelmet és tudást igényel. A munka abban áll, hogy a vezető a feladott és felmerült kiképzési kérdések kidolgozását irányítja, illetve azokat megbeszéli, közlések segítségével új helyzeteket teremt, ellenőrzi azok elsajátítását, irányítja a hallgatók munkáját, nyilvántartja megoldásaikat, ellenőrzi a hallgatók okmányvezetését és számvevőzéseit, ügyel a szabályzatok helyes alkalmazására, a katonai kifejezésekre, figyeli az anyag elsajátítási fokát és a foglalkozást élénken és szervezeten irányítja.

Harmadik rész: A foglalkozás már részleteiben tárgyalt záró megbeszélése.

Időbeosztás, pontosság, áldozatkészség jellemezze a hadtápszolgálatot.

Hadtáp alkalmazó megbeszélés

Elhangzott vélemények és közvetlen megfigyelések alapján megállapítható, hogy a különböző iskolákban, tanfolyamokon vagy kiképzési foglalkozásokon résztvevő bajtársak félelemteljes aggodalommal várják az alkalmazó megbeszélés kezdetét és ez a félelem nem oszlik el, míg az alkalmazó megbeszélés be nem fejeződik, vagy az elvégzett munka kiértékelése és ennek eredményének kihirdetése meg nem történik.

Kétségtelen, hogy egy alkalmazó megbeszélésen helytállni sokkal nehezebb, mint pl. vizsgáznj egy szabályzatból, mert az alkalmazó megbeszélés során nemcsak arról vizsgázunk, hogy ismerjük-e a szabályzatokat, hanem arról is, sőt főleg arról, hogy ezeket a szabályokat az adott helyzetben helyesen és észszerűen alkalmazni is tudjuk-e.

De egymagában ez a tény nem indokolja és nem is indokolhatja az alkalmazó megbeszélésekkel szemben tanúsított félelmet. Nem is tételezhető ez fel, hisz katonák vagyunk, kiknek félelem nélkül kell helytállni akkor is, ha recsegnek, ropognak körülöttünk a bombák, amikor intézkedéseinktől nem a „gyakorló hadrend”, hanem az élethalál harcot vívó honvédeink sorsa s esetleg a harc kimenetele függ, s amikor nem előljáróink, hanem a dolgozó magyar nép előtt vizsgázunk.

Megfigyelések alapján leszögezhető, hogy azért olyan félelmetes a bajtársak részére az alkalmazó megbeszélés, mert mindenkor kevésnek találják azt az időt, amit az egyes feladatok megoldására a gyakorlatvezető meghatároz s ennek megfelelően nem is tudnak a feladattal megbirkózni. De a tapasztalatok alapján az is állítható, hogy nem azért kevés az idő, mert a gyakorlatvezető helytelenül határozza meg a megoldáshoz valóban szükséges időt, hanem azért, mert a bajtársak:

1. nem készülnek kellően elő az alkalmazó megbeszélésre;
2. nem készítenek maguknak célszerű feljegyzéseket az alkalmazó megbeszélés során közölt adatokról és rögzített helyzetekről;
3. az alkalmazó megbeszélés során az egyes feladatok kidolgozásánál nem arra helyezik a súlyt, hogy a helyzetmegítélés alapján — a katonai szaktudásuk adta jözan észükre hallgatva — önállóan megoldják a feladatot, hanem a szomszédtól várják az életmentő ötletet, vagy pedig azon törik a fejüket, hogy vajjon mi is lehet a „hivatalos megoldás” s mi lesz velem, ha nem találom el azt;

4. nem számolnak a rendelkezésre álló (meghatározott) munkaidővel, nem tudják azt helyesen beosztani. Túl sok időt fordítanak:

szabályzatpontok, adatok kikeresésére,

gondolkodásra,

a tervezésre,

a szomszédtól életmentő ötlet megszerzésére, vagy a hivatalos megoldás kitalálására,

nyomtatványok elkészítésére stb., stb. ... és így természetesen, hogy nem marad idejük az elgondolások (tervek), vagy a megszerzett adatok írásbeli rögzítésére.

A rendelkezésre álló és részletesen kiértékelt tapasztalati adatok azt bizonyítják, hogy ha ezeket az időt rabló tényezőket a bajtársak kiküszöbölik, elegendő idejük marad a lényegi munka elvégzésére és akkor a legnehezebbnek látszó feladatot is meg fogják oldani. Ha ez sikerülni fog, a bajtársak visszanyerik önbizalmukat, vagy önbizalomra tesznek szert és ezzel egyidejűleg meg fog szünni az alkalmazó megbeszélés előtti és alatti félelemérzetük is.

Természetes, hogy *mindennek az alapja az, hogy a szabályzatokat jól ismerjük*. Azokat nem tanulhatja meg más a bajtársak helyett. De lehet tanácsot adni arra, hogy a többi fent felsorolt időt rabló tényezők hogyan küszöbölhető ki.

Gyakorlati tapasztalatok alapján ezeket az alábbiakban közlöm a bajtársakkal:

Az alkalmazó megbeszélésnek már előre közölt tárgyából következtetni lehet arra, hogy az alkalmazó megbeszélés során körülbelül milyen feladatok megoldására kerül majd sor. Pl. egy hadtáparancsnoki alkalmazó megbeszélés esetén tudhatom előre, hogy ezen feltétlenül sor kerül:

hadtáptájékoztató,

hadtáp áttelepítési terv,

szemrevételezési terv,

utánszállítási terv,

hadtáparancs, hadtápjelentés stb. megszerkesztésére.

Ezeknek a hadtápokmányoknak a külalakja mindig azonos, csak a tartalmuk változik az adott helyzetnek megfelelően. Önként adódik tehát egy ilyen lényeges időt rabló tényező kiküszöbölésére a lehetőség azzal, hogy a fentiekhez szükséges nyomtatványokat — a kiadott „Segédlet” mintái szerint — már előre még odahaza elkészítjük. Ha ezt megtesszük, nem kell a kérdőpont kidolgozására meghatározott időnek nagyrésztét a vonatkozó minta kikeresésére és megvonalozására fordítani. A gyakorlat-

vezető által meghatározott idő teljes egészében rendelkezésre áll a lényegi munka elvégzésére.

Ezzel még nem merült ki az időt rabló tényezők kiküszöbölésének lehetősége. Az említettekén kívül még több olyan segédletet lehet már előre összeállítani, előkészíteni, melyek megkönnyítik a munkát. Mint ilyeneket ajánlom a bajtársaknak az alábbiakat:

1. Adattáblázat.

A közölt minta szerint előre elkészített nyomtatvány, melybe előre bejegyezhetőek a már ismert adatok, majd az alkalmazó megbeszélés során közölt s még szükséges adatok. Például: a feltevés közli a személyi, az állat-, a gépjármű- stb. állományt. Ha a továbbiakban a feltevésből arról értesülök, hogy a személyi állományba 10%, a loállományban 20% és gépjárműállományban 5% veszteség van, akkor e táblázatba már a megfelelő százalékokkal csökkentett adatokat jegyzem be. Ugyancsak ide jegyezhetőek be a feltevés folytatásában foglaltak szerint az alárendeltségbe kerülő alakulatokra vonatkozó adatok. Ha az alkalmazó megbeszélés során bármely adatra szükség van, az egész rövid idő alatt leolvasható a táblázatból, s nem kell sok időt vesztegetni az adat megkeresésére vagy kiszámítására.

2. Mérőléc.

Az elméleti anyagból tudjuk, hogy a hadtápszolgálat egyes intézeteit támadásban és védelemben kb. hány kilométeres mélységben kell a zlj., ezred, hadosztály hadtápkörletben elhelyezni. Fejben ezt megtartani nehéz, mert nem foglalkozunk vele állandóan. Segítségül szolgálhat egy előre elkészített mérőléc. Mi ez a mérőléc? Egy fából vagy kartonból készített vonalzó, melynek egyik oldalán a kilométertávolságokat az 50.000-es, a másik oldalán ezeket a 75.000-es térképnek megfelelően megjelöljük. Ezután az egyes oldalak baloldalára a megfelelő távolságokon a támadásra, míg a jobboldalra a védelemre vonatkozó adatokat rögzítjük a megfelelő intézet csapatjelzésének odarajzolásával. Ha az így elkészített mérőlécet a térképre fektetjük, akkor egész rövid idő alatt megkapjuk azt a területet, amelyen belül ki kell választani az intézet telepítésére a legalkalmasabb helyet. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ezután nem kell a helyzetet mérlegelni. A helyzet lehet egész rendkívüli, amikor az egyes intézeteket az elméleti határoktól sokkal közelebb vagy távolabb kell elhelyezni. Állítom azonban, hogy a mérőléc ilyenkor is segítségre van, mert támpontul felhasználható.

Létszám-, súly- és szállítótér adatok

Anyagnem stb.		Saját hadrendi alakulatok					Ideiglenesen alárendelt ala.		Megjegyzés
		I.	II.	III.	Ezred főzrs és közbetlenekek	Ezred összesen	Összesen	Mindössze	
		zászlóalj							
Létszám	ember								
	ló								
Lőszer	javadalmazás								
	súly tonna								
Üzemanyag	javadalmazás								
	súly tonna								
Élelem	javadalmazás								
	súly tonna								
Szemes lőtáp	javadalmazás								
	súly tonna								
Szálas takarmány	javadalmazás								
	súly tonna								
Gépjármű állomány	mkp.	darab							
	szgk.								
	tgk.								
Fogatolt jármű állomány	drb								

3. Kilométermutató.

Tervek és számvetések elkészítéséhez állandóan szükség van annak ismeretére, hogy az egyes helyiségek mily távolságra vannak egymástól. A távolságok lemérése elég sok időt vesz igénybe még akkor is, ha térképmérő műszer áll rendelkezésre. Ez el nem kerülhető. De lehet egyrészt egyes távolságokat már előre odahaza lemérni és feljegyezni, ha előre megkapjuk az alkalmazó megbeszélés feltevését és a hozzá való térképet, másrészt lényeges időmegtakarítás érhető el azzal, ha a már egyszer lemért távolságokat egy előre elkészített táblázatban rögzítjük, mert akkor nem kell azt újra lemérni, ha az alkalmazó megbeszélés egy későbbi helyzetében újra szerephez jut.

Legcélszerűbb erre a közölt minta szerinti kilométermutató nyomtatványt előre elkészíteni. Ebbe már odahaza bejegyezhetőek mindazon távolsági adatok, melyekről a feltevésben közöltek alapján feltételezhetőek, hogy rájuk szükség lesz. Ezen nyomtatványba aztán az alkalmazó megbeszélés során folyatólagosan bevezetjük mindazokat a távolsági adatokat, melyeket akkor állapítunk meg.

Gondoljanak a bajtársak csak vissza azon alkalmazó megbeszélésekre, melyeken eddig résztvettek. Bizonyára Önöknél is előfordult, hogy ugyanazon távolságokat az alkalmazó megbeszélés során többször is lemérték, mert az első leméréskor nem jegyezték fel, fejben megtartani meg képtelenek voltak. Ha rendelkezésre áll a kilométermutató, ez nem fog előfordulni. Ez pedig egy újabb időtrabló tényező kiküszöbölését jelenti.

4. Időbeosztási táblázat.

Igen gyakran előfordul az alkalmazó megbeszélések alatt, hogy a résztvevő ugyanazon közeget vagy intézetet egyidőben két olyan feladattal is megbíz, amely két feladat egymástól teljesen elütő és egyidőben semmi körülmények között sem végezhető el. Például:

reggel 9 órakor megbeszélésre, illetve kidolgozásra kerül az új hadtápkörlet felderítési terve. Ebben a kidolgozó beállítja, hogy 10 órakor az élelmező szolgálat vezetője útbaindul előre az új körletbe szemrevételezni s visszatér 14 órára. E kérdés letárgyalása után több más kérdés kidolgozására kerül a sor, majd 15 órakor a hallgató azt a feladatot kapja, hogy adja ki az intézkedését a hadosztály raktárból történő aznapi élelem felvételezésre. A helyzet történetesen olyan, hogy ezt a felvételezést a legcélszerűbb 10 és 14 óra között lebonyolítani s ezért ki is adja

Kilométer mutató

Helység	Pásztó	Héhalom	Verseg	Kartal	Szirák	Egyházasdengeleg	Erdőtárcsa	Kálló	Püspökmagyaros	Harasztimajor	Zsidó	Megjegyzés
Pásztó		20	30	31				36				Csak azokat a távolságokat mérjük le és jegyezzük be, melyekre az alkalmazó megbeszélés során szükség van. Egy távolság lemérése és bejegyzése esetén azonnal jegyezzük be a fordítottját is. Pl. lemérem Pásztó — Kálló távolságát, akkor bejegyzem egyúttal a Kálló — Pásztó viszonylatban is ugyanezt a távolságot.
Héhalom	20		10	13				12				
Verseg	30	10		6								
Kartal	31	13	6									
Szirák						5	9	14				
Egyházasdengeleg					5		4	9				
Erdőtárcsa					9	4		5				
Kálló	36	12			14	9	5		8	12	18	
Püspökmagyaros								8		4	12	
Harasztimajor								12	4		7	
Zsidó								18	12	7		

az intézkedést, hogy az élelmező szolgálat vezetője 10 és 14 óra között felvételez a hadosztálynál. Teszi ezt azért, mert a „drukkolás”-ban már régen elfelejtette, hogy reggel 9-órakor egy más kérdőpont keretében az élelmező szolgálat vezetőjét ugyanerre az időre már más feladattal bízta meg. Mondanom sem kell, hogy a gyakorlatvezető ezt azonnal észreveszi s nyomban rá is mutat az elkövetett hibára. A hallgató ezt szomorúan tudomásul veszi, röstelli baklövését, önmagában viaskodik, bántja a dolog, nem tud a továbbiakban odafigyelni s utána hibát, hiba után követ el.

Hasonló hibák fordulnak elő a járművek igénybevétele és felhasználása kérdéseiben is. Talán még nem is volt olyan alkalmazó megbeszélés, ahol ne lett volna olyan hallgató, aki ugyanazon idő alatt, ugyanazon szállító szakaszt két egymással teljesen ellentétes irányú feladat megoldására rendelt ki.

Előfordul olyan eset is, mikor a hallgató 10 órában rögzíti azt az időpontot, amikor a parancsát kiadja s közben megállítja őt a gyakorlatvezető azzal a kérdéssel, hogy hogyan intézkedhetett már 10 órakor, mikor a parancsot az ezredparancsnoktól csak 11 órakor kapta meg.

Ezen és sok egyéb hasonló hibaforrás kiküszöbölésére alkalmas a közölt minta szerinti — az alkalmazó megbeszélés egész ideje alatt folyamatosan vezetendő — időbeosztási táblázat: Ha ugyanis ebbe bejegyezzük pl., hogy az élelmező szolgálat vezetője 9 órától 15 óráig szemrevételezésen van, akkor nem fordulhat elő, hogy ugyanezen időre az élelmező szolgálat vezetőjének újabb feladatot is adunk, feltételezve természetesen, hogy a hallgató mielőtt intézkedik a közeggel előzetesen mindig meg is nézi az időbeosztási táblázatot.

Lehet, hogy lesznek a bajtársak között olyanok, akik most azt gondolják magukban, hogy a gondolatfűzés nem következetes, mert az előző sorok azt tárgyalják, hogy az időtrabló tényezőket ki kell küszöbölni, s most mégis egy olyan segédeszközt ajánl, melynek vezetése időt vesz igénybe. Igazuk is van ezeknek a bajtársaknak, de csak elméletileg, mert gyakorlatilag ez egy olyan időbefektetés, mely az alkalmazó megbeszélés során bőségesen kamatozik.

Időbeosztási táblázat

de N	Ó r a	Ezred pk.	Törzs pk.	Hadtáp pk.	Élm. szolg. vez.	Ruh. es von. ag. szolg. vez.	Üza. szd. vez.	Száll. szd. pk.	Száll. szd. 1. szakasz	Száll. szd. 2. szakasz	Gk. raj	Megjegyzés	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
I. 10	6-7	E l i g a z í t á s			Helysz. besz.	polg. jav. megszerv.	B e é r k e z é s						
	7-8	E l i g a z í t á s											
	8-9	T ö r z s m u n k a											
	9-10												
	10-11												
	11-12	S z e m r e v é t e l e z é s											
	12-13												
	13-14												
	14-15			Szemrevét.									Felvételezés a honnál 1. fordulónál
	15-16												
	16-17	E l i g a z í t á s			Felvételezésen a honraktárnál		Gk. rajjal úton	Szállító szd.-al úton	Kiszállítás a zászlóaljakkhoz			Felvételezés a honnál 2. fordulónál	
	17-18			Ho. pságnál.									
	18-19												
	19-20												
	20-21												
	21-22				E l i g a z í t á s + T ö r z s m u n k a						Pihenő.		
	22-23												
	23-24				Htp. pcs. kiadás								

5. Átszámítási táblázat.

Különösen ágazatvezetői alkalmazó megbeszéléseken igen fontos segédeszköz. Minden ágazatvezető hasznát veszi, ha a hatáskörébe utalt anyagnemre készít ilyen táblázatot. Példának említem meg az élelmező szolgálattal kapcsolatos alkalmazó megbeszélést. Az élelmező szolgálat vezetője az élelmicikkeket *adagban* számolja és adagokban is tartja nyilván. A szállítási szükséglet igénylésénél azonban már súlyban kell az adatokat megadni. Nem segít magán akkor sem, ha súlyban tartja nyilván az élelmikészletét, mert akkor meg azt kell kiszámítani, hogy a meglévő súly hány adagot képvisel, mert aszerint kell neki az elosztásna és az igénylésre intézkedni. Ha pedig adagban és súlyban is nyilvántartja, akkor is egyszer el kell végeznie az átszámítást. Igen ám, csak hogy egy igen lényeges különbséget jelent az, hogy ezt az átszámítást már előre elvégzi odahaza nyugodt légkörben, vagy pedig az alkalmazó megbeszélés ideje alatt. Ha ezt az alkalmazó megbeszélés idejére hagyja, akkor: rengeteg időt veszít a lényegi munka terhére,

egész biztosan tévedni fog a számolásban, mert gyorsan akarja elvégezni s mert szorongva csinálja.

Kétségtelen, hogy igen verejtékező dolog egy alkalmazó megbeszélésen a szorzások és osztások tömegét elvégezni. Különösen nehéz ez azoknak, akik egyébként számolással nem foglalkoznak. A tapasztalat azt mutatja, hogy még azok is tévednek ilyenkor, akik rendszeresen foglalkoznak számolási műveletekkel. Ezek különösen ott követik el a hibát, amikor az adag grammban van meghatározva, a végeredményt pedig métermázsában, tonnában vagy hektoliterben kell meghatározni. Az átszámításnál egy nullával többet hagy el, vagy kevesebbet s máris egész hamis adatot kapott s rossz az egész kidolgozása.

Ezeket a hibaforrási lehetőségeket és időtrábló tényezőket kiűszöböli ki a közölt minta szerinti átszámítási táblázat. Ha azt akarjuk pl. megállapítani, hogy mennyi 1470 adag kávékonzerv súlya, akkor egymás alá írva vagy fejben összeadva a részadatokat:

1000 adag	50 kg
400 „	20 „
70 „	3,5 „

összesen: 73,5 kg,

egész rövid idő alatt megkapjuk a helyes eredményt.

Ha ugyanezt a műveletet ott a helyszínen szorzással végezzük el, könnyen előfordul, hogy 735 kg-ot hozunk ki.

Átszámítási táblázat

(Adagról-súlyra)

A cikk megnevezése	1	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	200	300	400	500	1000
	a d a g s ú l y a															
	g	k i l o g r a m m														
Kenyér	500	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	100	150	200	250	500
Kávékonzerv	50	0·5	1	1·5	2	2·5	3	3·5	4	4·5	5	10	15	20	25	50
Hús	250	2·5	5	7·5	10	12·5	15	17·5	20	22·5	25	50	75	100	125	250
Szalonna	50	0·5	1	1·5	2	2·5	3	3·5	4	4·5	5	10	15	20	25	50
Főzelék	200	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	40	60	80	100	200
Szárítottzöldség	200	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	40	60	80	100	200
Gyümölcsíz	100	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	20	30	40	50	100
Zsír	25	0·25	0·50	0·75	1	1·25	1·50	1·75	2	2·25	2·50	5	7·5	10	12·5	25
Rántásliszt	25	0·25	0·50	0·75	1	1·25	1·50	1·75	2	2·25	2·50	5	7·5	10	12·5	25
Só	20	0·20	0·40	0·60	0·80	1	1·20	1·40	1·60	1·80	2	4	6	8	10	20
Fűszer	1										0·10	0·20	0·30	0·40	0·50	1
Szárított zöldség	2										0·20	0·40	0·60	0·80	1	2
Hagyma	1										0·10	0·20	0·30	0·40	0·50	1
Cukor	10	0·10	0·20	0·30	0·40	0·50	0·60	0·70	0·80	0·90	1	2	3	4	5	10
Kétszersült	200	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	40	60	80	100	200

6. Helyzetnyilvántartás.

Sztálin elvtárs mondotta a SzK(b)P. XIV. kongresszusán: „Semmiféle építőmunka, semmiféle állami munka, *semmiféle tervszerű munka nem képzelhető el helyes nyilvántartás nélkül.*”

Vonatkozik ez a megállapítás a háborús anyagi (hadtáp) szolgálatra is. Mert itt is a jó és eredményes munkának nélkülözhetetlen alapja a pontos és folyamatosan vezetett helyzetnyilvántartás. Számítalan formában készíthető. A lényeg az, hogy a nyomtatványát előre készítsük el s azt az alkalmazó megbeszélés egész ideje alatt folyamatosan vezessük.

A bajtársak az eddigi alkalmazó megbeszéléseken már kaptak egy „hivatalosan” kidolgozott mintát. En itt közlök most egy másik mintát, amely részletesebb, több adat feljegyzésére alkalmas. Aki ezeknél is jobbat és egyszerűbbet tud, szerkesszen olyant magának, de feltétlenül előre készítse el s azt folyamatosan vezesse.

Az itt közölt minta szerint folyamatosan vezetett helyzetnyilvántartásból minden időben leolvasható, hogy mely napra (napon)

mi van kiutalva,

mi van összkészletben,

mi varr az ezrednél, az egyes zászlóaljnál,

mi a hiány az összkészletre, a raktár és a zászlóaljok készletére,

honnan kell a kiutalt mennyiséget felvételezni, hány kilométerről, mily súlyt kell szállítani stb.

Ha a hiányokat színes ironnal jegyezzük be, akkor az feltűnően figyelmeztet arra, hogy intézkednem kell felvételezésre, vagy az anyagnak a zászlóaljokhoz történő kiszállítására stb.

Higyjék el a bajtársak, ha egy ilyen helyzetnyilvántartás rendelkezésükre áll, nem fóg gondot okozni sem a hadtáptájékoztató, sem a hadtápjelentés, sem az utánszállítási terv, stb. megszerkesztése.

Helyzetnyilvántartás a hadtápparancsnok részére.

Megjegyzések :

A „Kell” rovatokba az adatokat a kiadott segédlet alapján **előre jegyezzük be.**

A feltevésben esetenként közölt hadtáphelyzetet, kiutalásokat stb. folyamatosan vezessük be.

A „Kiutalás” rovatba beállított javadalmazást akkor vezetjük be a „Bevétel” rovatba, amikor a hadműveleti időben elértük ahhoz az időhöz, amikor a készlet a szállítási terv szerint valóban az alakulathoz érkezett.

A napi fogyasztást ne feledjük el kiadásba helyezni. Ha a feltevésben nincs is közölve, hogy egy napi élelem elfogyott, azt akkor is kiadásba kell helyezni, mert ez elfogy, ha van harc, ha nincs, ha van mozgás vagy nincs. Lőszernél és üzemanyagnál más a helyzet. Itt a harchelyzettől függ a fogyasztás mértéke. Ha a feltevés közli a fogyasztást, akkor kiadásként ezt kell beállítani. Ha egy közbeeső hadtáparancs szabályozza a fogyasztás mértékét, akkor ezt kell kiadásként könyvelni. Ha semmi támpont nincs, akkor feltételezés alapján kell a napi fogyasztást beírni. Ilyenkor a kidolgozásban juttassuk ezt kifejezésre.

Hadtáphelyzetjelentést, vagy tájékoztatót a nyilvántartás adatai alapján szerkesszük meg. Előzetesen vezessük azonban keresztül azokat a bevételeket és kiadásokat, melyek addig az időpontig megtörténtek, mely időpontról a jelentés szól.

7. Emlékeztető

Az alkalmazó megbeszélés feltevésének és a folyamatosan kiadásra kerülő feltevés folytatásának minden sorát ki kell értékelni abból a szempontból, hogy az abban foglaltak kapcsán milyen intézkedések megtételére van szükség. Az alkalmazó megbeszélés minden egyes mondatának lehet különös jelentősége, melyet talán fel is ismernek akkor, amikor azt olvasom, de elfelejtem addigra, míg sor kerül arra, hogy annak kapcsán intézkedni kell. Meg vagyok győződve arról, hogy a legtöbb bajtárs pl. az alkalmazó megbeszélés első oldalán foglalt azt a mondatot, hogy: „Hadműveleti idő: 1949. IX. 1—5.” egyszerűen tudomásul vette s utána figyelmesen olvasta tovább a következő sorokat. Bizonyára kevesen voltak, akik megálltak e mondatnál s gondolkodtak azon, hogy mit is jelent ez az idő a hadtápszolgálat szempontjából. Pedig van sok kiértékelni való ebben a mondatban is, mert igen sok intézkedésemet befolyásolja az a körülmény, hogy azon hadműveleti időben, amely alatt az alkalmazó megbeszélés lejátsszódik:

a fák még nem hullatták le levelüket, tehát jó rejtőzési lehetőséget nyújtanak, vagy fordítva,

a földeken kukorica- és napraforgótáblákat találunk, melyek ugyancsak jó rejtőzési lehetőséget nyújtanak,

a búza, rozs, árpa, zab stb. táblák már le vannak aratva, a termést már ki is csépellték, a gazdasági év elején vagyunk

még, tehát ezen cikkekben számolhatok helyszíni beszerzéssel, az időjárás még nem zord; nem kell téli ruházati cikkek-ről, helyiségek fűtéséről gondoskodni, elszállásolás táborban is lehetséges,

nem állt még be az esős időszak, egyvonalas utak is használhatók és így tovább...

Ezekre gondoljunk bajtársak akkor, mikor azt állítom, hogy az alkalmazó megbeszélés minden mondatának lehet, vagy van jelentősége. Ahhoz, hogy ezt a jelentőséget felismerjük, gyakorlat kell, ahhoz viszont, hogy a felismert jelentőség kapcsán meg is tegyünk a szükséges intézkedéseket, ahhoz az szükséges, hogy meg ne feledkezzünk róla. Előfordulhat pl., hogy a feltevés közli, hogy a hadosztályparáncsnokság a három nap mulva meginduló támadás napjára a küzdők részére fejenként 100—100 gramm szalonnapótlék kiszolgáltatását engedélyezi. A támadásra vonatkozó hadtápparánc megszerkesztésére esetleg csak másnap kerül sor, addig pedig már elfelejtődött, hogy intézkedni kell arra, hogy a csapat tudomást szerezzen a pótlék engedélyezéséről és hogy a csapat valóban hozzá is jusson e pótlékhoz. Hogy ez elő ne fordulhasson, ajánlom a bajtársaknak, a közölt minta szerinti „Emlékeztető” elkészítését s annak folyamatos vezetését. Ha az ilyen emlékeztetőbe az előbb említett mondat olvasásakor azonnal bejegyzem a megfelelő napra a „Hadtápparancs” és az „Élelmező szolgálat vezető” tételeibe, hogy ezt fel kell venni a hadtápparancsba, illetve, hogy az élelmező szolgálat vezetőjét utasítani kell, hogy ezt igényelje, vagy vételezze fel, vagy szállítsa ki, bizonyára nem fogok róla megfeledkezni.

Egy másik példa: a feltevés közli, hogy X-én 10 órától (3 nap mulva) egy aknavetőszázad és egy páncéltörő század az ezred alárendeltségébe lép. Mikor ezt olvasom, rögtön gondolkodnom kell azon, hogy ezzel kapcsolatban milyen ténykedéseket kell végrehajtanom. Gondolkodásom eredménye: állomány emelkedik, tehát a mozgótartalékot ki kell egészíteni, több anyagot kell vételezni, tehát ha beadtam már a szállítási igénylést, akkor ezt helyesbítenem kell, illetve az igénylésnél figyelembe kell vennem, tájékoztatni kell ezekről az ágazatvezetőket, stb. ... Ha ezeket az emlékeztető megfelelő tételeinél, illetve rovataiban feljegyzem és azt akkor, mikor intézkednem kell, meg is nézem, nem fogok ezekről megfeledkezni.

A helyesen és folytatólagosan vezetett emlékeztető igen hathatós segédeszköz bármely feladat megoldásához. Próbálják meg a bajtársak egyszer s meg fognak erről győződni.

Emlékeztető

Kivel, mely ügykörrel stb. kapcsolatos		Az egyes napokra vonatkozó állomás-helyek és időpontok stb. bejegyzése	1.) ..... hó ..... nap	2.) ..... hó ..... nap	3.) ..... hó ..... nap	
Ellenség	1.					
	2.					
	3.					
Saját alakulat	1.					
	2.					
	3.					
Ezredparancsnok parancsa (elgazdítása)	1.					
	2.					
	3.					
Hadtápparancsnok elhatározásai, feladatai	1.					
	2.					
	3.					
Hadtápparancs	csapatok felé	1.				
		2.				
		3.				
	hadtáppintézetek felé	1.				
		2.				
		3.				
Hadtápjelentés	1.					
	2.					
	3.					
Esedékes egyéb jelentések	1.					
	2.					
	3.					
Igénylések	1.					
	2.					
	3.					
Egyéb	1.					
	2.					
	3.					

Kivel, mely ügykörrel stb. kapcsolatosan		Az egyes napokra vonatkozó állomás-helyek és időpontok stb. bejegyzése	1.) ..... hó ..... nap	2.) ..... hó ..... nap	3.) ..... hó ..... nap
Hadtápparancsnok eljuttatása, egyéb parancsai, mozgások stb.	minden ágazat vezető részére	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	pénzügyi szolgálat vezető részére	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	ételmező szolgálat vezető részére	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	ruházat és vonatanyag szolgálat vezető részére	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	szállító száwadparancsnok részére	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	szállító század I. szakasz	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	szállító század II. szakasz	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	Gépkocsi raj	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	Egészségügyi szolgálat	1. _____ 2. _____ 3. _____			
	Állategészségügyi szolgálat	1. _____ 2. _____ 3. _____			

8. Hadtáparancs, hadtáphelyzetjelentés stb. váza.

Szabályzatunk pontosan előírja, hogy mit kell tartalmazni ezeknek a hadtápokmányoknak.

Minden hadtápokmánynak vannak olyan részei, melyek bármilyen helyzetben is feltétlenül szerepelnek ezekben. Ha ezeket a címeket és alcímeket a közölt mellékletek mintája szerint előre feljegyezzük egy-egy ív papírra, akkor ha ezen okmányok megszerkesztésére kerül a sor, kevesebb időt kell eltölteni az írással, de a legnagyobb segítséget azáltal kapjuk s abban van ezen előre elkészített segédletnek a legnagyobb jelentősége, hogy biztosan nem fogunk lényeges dolgot az okmányból kihagyni, mert ez előre felírt cím és alcím figyelmeztet arra, hogy még ezt vagy amazt is fel kell az okmányba venni.

Ha pontosan vezetjük a helyzetnyilvántartást, az emlékeztetőt és a munkatérképbe a helyzetet helyesen rögzítjük, akkor az említett hadtáparancs vagy hadtáphelyzetjelentés nyomtatványváz segítségével feltétlenül helyesen fogjuk ezen okmányokat megszerkeszteni.

(név, rendfokozat)

TITKOS!

..... sz. Hadtápjelentés.

(.....000)

A ..... hadtápjának helyzete

1950. évi ..... hó .....-n ..... óraker.

1. Hadtápkörlet határok: a) jobbról:
b) balról:
c) hátsó határ:
2. Hadtápiintézetek települése:
a) e. sgh.:
b)-e lősz. fh.:
c) e. raktárak, áeü. og., gjmü. gyűjtőhely:
3. Ezred utánszállítási vonal:
4. Meglévő készletek, igénylés:

Anyagnem	Készlet javadalmazás		Igénylés javadalmazás		Megjegyzés
	E-nél	Zljak-nál	...hó ...re	...hó ...re	
Lőszer					
Élelem					
Szemes lőtáp					
Szálas takarmány					
Üzemanyag					

5. Anyag kiszállítást végzi:

6. Egészségügyi-, állategészségügyi helyzet:

	I.	II.	III.	E. közv.	E. össz.	Megjegyzés
	zászlóalj					
Sebesült katonák						
Sebesült lovak						

7. **Hadiveszteségek:**
a) Halottak:
b) Elpusztult ló:
c) Anyag:
8. **Zsákmány:**
a) mennyisége:
b) gyűjtő (tároló) helye:
9. **Szállítótér helyzet:**
a) országos jármű:
b) tehergépkocsi:
10. **Utak állapota:**
11. **Ellenséges földi (légi) behatás:**
12. **Összefoglalva:**

-----
pol. ti.

-----
hadtáparancsnok.

TITKOS!

..... számú hadtáptájékoztató,

(.....000)

A ..... hadtápjának helyzete 1950. .... hó .....-n
..... órakor:

1. Meglévő készletek, kiutalások:

Anyagnem	Készlet javadalmozás		Kiutalások javadalmozás			Megjegyzés
	B-nél	Zijak-nál	--- hó --- re	--- hó --- re	--- hó --- re	
Lőszer						
Élelem						
Szemés lőtáp						
Szálas takarmány						
Üzemanyag						

2. Anyagszállítás:

3. Helyszíni beszerzés várható eredménye:

4. Szállítótér helyzet:

a) országos jármű:

b) tehergépjármű:

c) összteherbíróképesség: tonna:

d) kiértékelés:

5. Ruházat, felszerelés és egyéb anyag helyzete:

6. Egészségügyi helyzet:

7. Állategészségügyi helyzet:

8. Ezred hadtápkörlet:

9. Összefoglalva:

a) anyagellátottság mérve:

b) mozgótartalék:

c) a kiutalt készletek felvételezése utáni helyzet:

TITKOS!

..... 1950. .... hó .....-n .... óraker keft
..... sz. hadtápparancs.
(.....000).

1. Anyagszállítás:
2. Ezredhadtáp határok:
  - a) jobbról:
  - b) balról:
  - c) hátsó határ:
3. Utánpótlás és hátraszállítás útvonalai:
  - a) ho. számára:
  - b) E. számára:
4. Ezred hadtápipintézetek telepítése: (hol, mikor)
  - a) E. sgh.:
  - b) E. lösz. fh.:
  - c) E. raktárak, a száll. szd. 2. szakasza:
  - d) Áeti. kórház:
5. Hátraszállítás, betegleadás, felvételezés: (hol, mikor)
  - a) Betegleadás:
  - b) Menetképtelen lovak leadása:
  - c) Mű., hjr., gjmű. anyag leadása és vételezése:
  - d) Minden egyéb anyag felvételezése:
6. Készletek feltöltése:
7. Fogyasztás mértéke:
8. Utánpótlási sorrend:
9. Híradószolgálat:
10. Biztosítás:
11. Jelentések:

epk.

pol. ti.

e. hadtáppk.

e. törzspk.

9. Harcászati emlékeztető.

Minden alkalmazó megbeszélés előtt, feltétlenül át kell ismételni a Harcászati- és egyéb szabályzatoknak azon pontjait, melyek kapcsolatosak az alkalmazó megbeszélés tárgyával. Ha pl. az alkalmazó megbeszélés egy lövészezred menet alatti hadtápszolgálatának működését fogja tárgyalni, akkor a Harcászati Szabályzatról és egyéb szabályzatokról át kell ismételni azokat a pontokat, melyek a lövészezred menetét tárgyalják.

Célszerű ilyenkor a szabályzat lényeges részéről jegyzetet készíteni, mely megkönnyíti az ismétlést s azonkívül segítségül szolgálhat az alkalmazó megbeszélés lefolyása során, mert ebben könnyebben találom meg a keresett részt, mint a szabályzatban.

Mintául szolgáljon a közölt melléklet (csak a közölhetőség mértékéig kidolgozva).

10. Feltevés megtanulása, munkatérkép megrajzolása.

Nyomatékosan hangsúlyozom a bajtársak felé, hogy az előre kiadott *alkalmazó megbeszélés feltevését meg kell tanulni* és a *helyzetet a térképbe pontosan előre be kell rajzolni* úgy, hogy a helyzet a térképről a nyomtatott szövegbe való betekintés nélkül is folyamatosan leolvasható legyen. Más szavakkal ez úgy is kifejezhető, hogy a hallgatónak tökéletesen bele kell magát élni a helyzetbe.

A helyzet tökéletes ismerete az alapja a helyzetmegítélésnek, a mérlegelésnek és az ezek alapján meghozandó elhatározásnak.

Ha a feltevést előre *megtanuljuk* és ezt a térképen is előre rögzítjük, vagyis ha a helyzetet tökéletesen ismerjük, s benne élünk a helyzetben, akkor a kérdőpont kidolgozására meghatározott időt teljes egészében a lényegi munkára — a helyzetmegítélésre, mérlegelésre és az elhatározás rögzítésére — fordíthatjuk.

Elveszett ember az, aki az alkalmazó megbeszélés megkezdésekor akarja a feltevést megtanulni s akkor kezd ahhoz, hogy megkeresse az egyes helységeket a térképen és bele élje magát a helyzetbe. Az ilyen hallgató már a legelső kérdőpontot sem fogja megoldani tudni, mert nem lesz ideje a lényegi munka elvégzésére. Azon pedig, aki már az első kérdőpont kidolgozásában is elmarad, bizonytalanság érzete lesz úrrá, mely végig fogja kísérni az egész alkalmazó megbeszélésen. Ennek a bizonytalanságnak az eredménye csak az lehet, hogy az illető

Harcászati emlékeztető

Lövészetred menete

1. **Cél:** az ezred teljes harcokésztség fenntartásával érkezzen be.
2. **Mikor hajtsa végre:** lehetőleg éjjel vagy korlátozott látási viszonyok között. Nappal fokozott gondoskodás légvédelemről, rejtőzéstől, páncélelhárításról.
3. **Végrehajtás módja:** mélységben tagolt menetoszlop, egy menetvonal, zlj-ak 1—1 menetlépcsőt alkotnak, 500—500 m. távköz.
4. **Menetteljesítmények:** 4 km(óra), felszerelés könnyítése esetén 5 km(óra); télen 3—4 km. Napi 30 km (erőltetett 40—45 km).
5. **Pihenők:** 50 percenként 10 perc, menettávolság első fele után 3 óra, 3—4 napi menet után 1 napi pihenő (erőltetett menetről 2 nap után).
6. **Tagozódás:**

A) Előremenet:

Mint hadosztály elővéd.
felderítő rész
előosztág (2—5 km)
oldalvéd (1—2 km)
közélbiztosító járőrök

Általában menetelő ezred:
felderítők
elővéd
oldalvéd
utóvéd
közélbiztosító járőrök

Hadosztály zömében menetelő ezred:
csak biztosító egységeket küld ki

Ezred oldalmenetben:
a veszélyeztetett oldalon:
oldalvéd
menetirányban:
előosztág
utóvéd
álló biztosítás.

B) Hátramenet:

Ugyanúgy kidolgozzuk, mint az előremenetet.

Megjegyzés: az egyes felderítő részek mellé adadjuk még az erőket (pl. százaőtől—zászlóaljig, vagy rajtól—szakaszig stb.), valamint a távolságukat a kiküldő parancsnokság oszlopától.

7. **Hogyan történik az elrendelés:** előzetes meneterősítés, indulás időpontja, menetrend, besorolás, menetvonal, időtartam stb.
8. **Teendők a menet megszervezésénél:**

9. **Végrehajtás:**

A) Hegységben:
B) Erdőben:
C) Éjjel:

} a lényegét a Harcászati Szabályzatból bejegyezzük (itt nem közölhető).

10. **Hadtápgondoskodások:** A) *Általában:* étkezések kiosztásáról, a menetek alatti elkészítéséről, vízellátásról való gondoskodás zubhonygállérok kigombolhatók, sapkák levehetőek.

B) *Télen:* utak megjelölése jelzőpóznákkal
hosszú pihenőket ne tartsunk (előremerző szolgálatnál figyelembe venni)
fagyások megelőzése céljából éjszakai óvócsikket adjunk ki (ruházat szolgálatvezető)
fagyásoknak kitett testrészeket kenessük be fagykenőccsel (gondoskodás ilyenről)
lábakat csavartassuk papírba
menetet feltétlenül helységben, erdőben vagy szélről védett helyen fejezzük be
tűzelőanyagról gondoskodjunk.

C) *Nagy hőségben:* ha a nappali menet elkerülhetetlen, korai indulás — a nagy hőség alatt hosszú pihenő — továbbmenet, mikor a hőség már kezd alábbhagyni
napszúrás ellen védeni a csapatot
gondoskodás bőségesen ivóvízről (hosszu pihenő helyét víz közelében határozzuk meg)
kulacsokat töltsük meg a menetek megkezdése előtt
zubhonyok kigombolása, időnként sapkalevetél, az út árnyékos oldalán meneteljünk.

rosszul szerepel az egész alkalmazó megbeszélés során. Félelemmel üli végig az egész foglalkozást és ezt a félelmet elhozza magával a legközelebbi alkalmazó megbeszélésre is.

*

Meg vagyok győződve arról, hogy lesznek olvasóim között olyan bajtársak, akik a fentiek olvasása után azt fogják mondani, hogy ez a sok nyomtatványnak és segédeszköznek előre való elkészítéséhez, valamint azoknak az alkalmazó során folytatólagos vezetéséhez szükséges idő nincs arányban azzal a könnyebbséggel, amit ezek révén el lehet érni. Igazat adok ebben esetleg azon bajtársaknak, akik sokat és sokszor és mindenkor pihent aggyal foglalkoznak alkalmazó megbeszélésekkel. Azoknak talán elegendő lesz, ha csak egy helyzetnyilvántartást vezetnek s maguk mellett tartanak egy papirozt, melyre egyes dolgokat feljegyeznek. De már ezeknek a bajtársaknak sem lesz igazuk, ha történetesen több napon át tartó és közben éjjeli munkát is magában foglaló alkalmazó megbeszélésen vesznek részt. Ilyenkor a legkiválóbb agyu és képzettségű hallgatónak is mankóra van szüksége. A szükséges mankót pedig az említett segédeszközök között találja meg.

Ne tekintsék a bajtársak e segédeszközöket olyanoknak, melyek csak arra hivatottak, hogy a békében folyó kiképzést megkönnyítsék, vagy még terhesebbé tegyék, hanem olyanoknak, melyekre (egyesekre) komoly körülmények között is szükség van, illetve melyeknek akkor fogjuk a legnagyobb hasznát látni, mikor válságos helyzetben kell szolgálatunkat ellátni. Ne féljünk attól, hogy gépiessé tesszük ezekkel az alkalmazó megbeszéléseket. Ezek nem teszik a gondolkodást feleslegessé, csak megkönnyítik azt.

Végezetül meg kell említenem, hogy a hallgatók legtökéletesebb előkészületei mellett is nagyon sok függ attól, hogy a gyakorlatvezető mily segítséget nyújt a hallgatóknak még az alkalmazó megbeszélés megkezdése előtti időszakban és annak megtartása alatt. E tekintetben javaslatom a gyakorlatvezetők (oktatók, tanárok) felé:

1. az alkalmazó megbeszélés megindulási helyzetét a hozzávaló térképpel együtt mindenkor legalább egy héttel a foglalkozás ideje előtt adja ki, hogy a hallgató a feltevést megtanulhassa és tökéletesen beleélhesse magát a helyzetbe;

2. a felderítési terv, áttelepítési terv, számvetés, helyzetnyilvántartás, szállítási terv stb., stb. nyomtatványokat sokszorosíttassa és a feltevéssel együtt bocsássa készen a hallgatók rendelkezésére) a hallgatók az ezek megvonalozására szükséges

időt — ami nem lényegi, hanem tisztán másolási munka — tanulásra és lényegi munka elvégzésére fordíthatják);

3. az egyes kérdőpontok kidolgozásához az engedélyezendő időt ne becslés, hanem konkrét megállapítás alapján határozza meg, melynél vegye figyelembe a helyzetnyilvántartás, az emlékeztető stb. vezetéséhez szükséges időt s főleg azt, hogy a hallgatónak legalább kétszer annyi időre van szüksége a kidolgozáshoz, mint magának a gyakorlatvezetőnek, aki teljesen uralja a helyzetet s „drukkolás” nélkül dolgozik;

4. türelmes hangon magyarázza meg és javítsa ki a hallgató által elkövetett hibákat. Kíméletlen dorongolással csak azt éri el, hogy a hallgató olyan lelkiállapotba kerül, hogy a továbbiakban odafigyelni és komoly munkát végezni már nem tud. Jegyezze meg magának a gyakorlatvezető azoknak a nevét, akikről az alkalmazó megbeszélés során megállapítja, hogy készületlenül jöttek el a foglalkozásra s ezeket a foglalkozás befejezése után vonja vagy vonassa felelősségre;

5. ne arra helyezze a súlyt, hogy tudását csillogtassa a hallgatók előtt, hanem arra, hogy átültesse a hallgatóságba;

6. ne essen abba a hibába, hogy csak a „hivatalos megoldás”-t ismeri el jónak és helyesnek;

7. ha olyan kérdőpont kerül kidolgozásra, vagy a kérdőponton belül szerepelnek olyan tárgykörök, melyek oktatás vagy foglalkozás tárgyát még nem képezték, hívja fel erre külön is a hallgatóság figyelmét s adjon útbaigazítást a kérdés megoldásához, mert nem az a cél, hogy azt tudjuk meg: mit nem tudnak a hallgatók, hanem, hogy megtanítsuk őket mindarra, amit tudniuk kell;

8. azon hallgatókkal, akik alkalmazó megbeszélésen még sohasem vettek részt — az elméleti anyag megtanulása után — egy-két alkalmazó megbeszélést feltétlenül kollektíven a gyakorlatvezető irányítása mellett dolgoztasson ki, melynek során minden alkalommal mutasson rá, hogy a kérdőpont kapcsán:

mire terjedjen ki a figyelem; a helyzetmegítélésnél és a mérlegelésénél mit kell figyelembe venni,
hol mit kell feljegyezni vagy előjegyezni,
hogyan kell a szükséges számvetéseket megejteni,
hogyan kell az elhatározást a vonatkozó okmányokban rögzíteni stb., stb....

9. az alkalmazó megbeszélésen kidolgozott és beadott megoldásokat feltétlenül értékelje ki s annak eredményét a legközelebbi alkalommal feltétlen beszélje meg a hallgatókkal.

Jelen tanulmányommal egy olyan tárgykört indítottam meg, mely bőséges alkalmat ad kritikára, hozzászólásra és kiegészítésre.

Kérem a bajtársakat, éljenek ezzel az alkalommal Tegyük közkinccsé gyakorlati tapasztalati tudásunkat. Fogjunk mindnyájan össze abban, hogy leküzdjük az alkalmazó megbeszélésekkel kapcsolatos félelmet. Csak akkor fogunk az alkalmazó megbeszélésekkel komoly kiképzési eredményt elérni, ha ezen minden hallgató félelem nélkül, örömmel és lelkesedéssel vesz részt. Szorgalmas egyéni tanulással és kollektív együttműködéssel ezt el is érhetjük. Jelszavunk legyen:

„Tanuljunk, hogy tudjunk és tudjunk, hogy taníthassunk”.

Ne ismerj fáradalmat, ha katonai, szakmai és politikai tudással növeléséről van szó!

Hadtápkiképzés

„A hadtápszolgálat” c. katonai folyóiratunk legutóbbi — ünnepi — számában fenti cím alatt útmutató példát közöltem a hadtápszolgálat ellátására vonatkozó szabályok gyakorlati oktatására. Most folytatom ezt az útmutató példát azzal, hogy kérdés és felelet formájában feldolgozva ismertetem a bajtársakkal a karbantartási hitelkeretek felszámításával és felhasználásával kapcsolatos ténykedéseket a számadótesten belül, közölve egyúttal a megfelelő szabályzatpontokat is:

F. sz.	Esemény	Kérdés (feladat)
1	<p>A hadipénztár vezetője az élelmezési napló hóvégi zárata, valamint az anyagnemfelelősök által vezetett anyagnyilvántartási könyvekből (egyéb engedélyező rendelkezésekből) megállapítja a tárgyhóra illetményessé vált hitelkereteket.</p>	<p>1. Mi a teendője a hadipénztár vezetőjének?</p> <hr/> <p>2. Mi a teendője a hitelkeret felett rendelkezőnek?</p>
2	<p>Karbantartási anyag megrendelése válik szükségessé.</p>	<p>3. Hogyan gondoskodik a hitelkeret felett rendelkező a szükséges cikkek beszerzéséről?</p>
3		<p>4. Mi a hadipénztár vezetőjének teendője, ha a hitelkeret felett rendelkező oly megrendelést mutat be, mely nem egyezik a hitelfelhasználási tervben rögzítettekkel?</p>

Felelet (ténykedés)	Megjegyzés
<p>a) a megállapított hitelkeretet bejegyzí a megfelelő hitelkeret nyílvántartásokba;</p> <p>b) közli az adatokat a hitelkeret felett rendelkezőket.</p>	<p>Segédlet I. Rész, Pü. szolg. III. Fejezet 1. pont. Segédlet I. Rész, Pü. szolg. III. Fejezet 3. pont.</p>
<p>1. A hitelkeret összegét bevételezi az általa (megbízottja által) vezetendő hitelkeretnyílvántartásba.</p> <p>2. Elkészíti hitelfelhasználási tervét, melynek tartalmaznia kell:</p> <p>mikor, hol (kinél), mit, mennyit, mi' y értékben kíván a hitelkeret terhére a tárgy hó folyamán beszerezni és milyen összeget kíván a hitelkeretből tartalékolni.</p> <p>3. A hitelfelhasználási tervet</p> <p>a) jóváhagyatja az illetékes előjáróval;</p> <p>b) egy példányát átadja a hadipénztár vezetőjének.</p>	<p>Segédlet: Mellékletek, Pü. szolg. 3. sz. melléklet 4. rovat. Segédlet I. Rész, Pü. szolg. III. Fejezet 2. pont.</p>
<p>Megrendeli az anyagot a tervben foglaltak szerint. A megrendelést előzetesen láttamoztatja a hadipénztár vezetőjével.</p>	<p>Segédlet I. Rész, Pü. szolg. III. Fejezet 6. pont első bekezdés.</p>
<p>Megtagadja az aláírást s felszóítja a hitelkeret felett rendelkezőt, hogy a módosításhoz szerezze meg az illetékes pk. jóváhagyását, miután felelős azért, hogy a hitelkeretek csakis a jóváhagyott hitelfelhasználási terv szerint kerüljenek felhasználásra.</p>	<p>Segédlet I. Rész, Pü. Szolg. III. Fejezet 5. pont.</p>

F. sz.	Esemény	Kérdés (feladat)
4		5. Túlléphető-e a hitelkeret a Kv. év egyes hónapjain belül?
5	A vállalat beszállítja a megrendelt cikkeket és átadja a számlát az anyagnemfelelősnek.	6. Mi az anyagnemfelelős kötelessége az áruval és a számlával kapcsolatban?
6	<p>A hadipénztár vezetője átveszi a számlát s megállapítja, hogy</p> <p>a) a vonatkozó megrendelést az anyagnemfelelős előzetesen vele nem láttamoztatta;</p> <p>b) a számlázott összeg meghaladja a rendelkezésre álló hitelkeretet;</p> <p>c) oly cikkek is beszerezettek, melyek nem szerepelnek a jóváhagyott hitelfelhasználási tervben.</p>	<p>7. Mi a hadipénztár vezetőjének teendője az átvett számlával és megállapításaival kapcsolatban?</p> <hr/> <p>8. Hogyan kell az érvényesítési záradékot az okmányra rávezetni?</p> <hr/> <p>9. Mi a hadipénztár vezetőjének további teendője?</p>

Felelet (ténykedés)	Megjegyzés
Nem!	Gkig. Segédlet II. Rész, VI. Fejezet. III. szakasz 5. §. 4. pont.
<p>a) ellenőrzi a számla helyességét,</p> <p>b) az átvett cikkeket bevételezi a hitelkeretből beszerzett cikkekről vezetett nyilvántartásba;</p> <p>c) a számlát záradékolja;</p> <p>d) a számlát kifizetés végett átadja a hadipénztár vezetőjének.</p>	Segédlet I. Rész, Pü. szolg. III. Fejezet 6. pont, második bekezdés.
<p>a) a jóváhagyott hitelfelhasználási tervben nem szereplő cikkek pénzürtékét előjegyezeti honvédség iránti tartozásként s erről a megrendelést eszközlő közeget értesíti (írásban);</p> <p>b) a számlát kiadásra érvényesíti;</p> <p>c) jelenti a hadtápparancsnoknak.</p>	<p>Segédlet I. Rész, Pü. szolg. II. Fejezet C/11. pont.</p> <p>Segédlet I. Rész, Pü. szolg. II. Fejezet. C/8. pont.</p>
<p>Piros bélyegzőpárnán nedvesített bélyegzővel, közvetlenül az okmány szövege alatt, vagy a hátoldalán. A szövegrészt zöld tintával kell bejegyezni. Az aláírás ugyancsak zöld tintával történjen.</p> <p>Keltezés hónapját betűvel kell kiírni. (Visszaéléseket megakadályozni hivatott intézkedések.)</p>	Segédlet I. Rész, Pü. szolg., II. Fejezet C/9. pont.
<p>a) Az érvényesített összeget bejegyzli a vonatkozó hitelkeret nyilvántartásba.</p> <p>b) az okmányt a kifizetés teljesítése végett átadja a pénztárosnak.</p>	

F. sz.	E s e m é n y	K é r d é s (feladat)
7	A pénztáros megkapja a számlát.	10. Mi a pénztáros teendője?
8	A hitelkeret felett rendelkező zárt borítékban, kézbesítő könyvvel kézhezveszi a hadipénztár vezetőjének azon értesítését, mely szerint jogtalan megrendelés és hitelkeret túllépés miatt 220.— Ft-ot terhére honvédség iránti tartozásként előjegyzett.	11. Milyen joga van a hitelkeret felett rendelkezőnek ilyen esetben?
9		12. Mi az eljárás a számadótestnél a fellebbezéssel?

Felelet (ténykedés)	Megjegyzés
<p>a) kiállítja a csekket. b) a számla szövegrészén átló-irányba 10×2 cm nagyságú „Kiváltam” szövegű bélyegzőt alkalmaz és aláírja. c) a vonatkozó számlakivonat megérkezése után a tételt könyveli a csekkforgalmi naplóban. d) az okmány jobb felső sarkára feljegyzi a csekkforgalmi napló tételszámát. e) az okmányt elhelyezi az okmánygyűjtőben.</p>	<p>Segédlet I. Rész. Pü. Szolg. II. Fejezet C/10. pont. D/2. pont és C/5. pont.</p>
<p>Fellebbezéssel élhet. Fellebbezést az I. fokú pü. hatóságnak címezve a hadipénztár vezetőjéhez nyújtja be az átvételt követő 30 napon belül.</p>	<p>Segédlet I. Rész. Pü. Szolg. II. Fejezet C/11. pont. G/19. 34. §.</p>
<p>A hadtápparancsnok (ha nem az ő hatáskörébe tartozó hitelkeretről van szó, az illetékes parancsnok bevonásával) részletesen vizsgálja ki azokat az indokokat, melyekre a fellebbező a fellebbezését alapozza. A vizsgálat eredményét véleményezze és javaslati záradék formájában rögzítse a fellebbezésen s a kapcsolatos összes iratok csatolásával terjessze fel azt elhatározás végett az illetékes I. fokú Pü. hatóságához.</p>	<p>A csapattest hadtápparancsnok saját hatáskörében fellebbezést el nem utasíthat. A hadtápparancsnok saját hatáskörében elfogadhatja a fellebbezést oly esetben, ha a meg-ejtett vizsgálat során beigazo-ást nyer, hogy az engedély nélkül beszerzett cikkekre a szolgálat érde-keben valóban szükség volt és ez a beszerzés nem eredményezett hiteltűlépést. Ily esetben a hadtápparancsnok írásban utasítsa a hadipénztár vezetőjét az előjegyzett tartozás leírására. Ez a tény azon-ban nem mentesíti a szabálytalanul eljáró közeget a fegyelmi, vagy bűnvádi úton történő felelősség-revonás alól. (Lásd. Sz. Sz. III. 2. §. 2. pont.)</p>

F. sz.	E s e m é n y	K é r d é s (feladat)
10		<p>13. Mi az e'járás a számadótestnél minden hite'túllépésnél vagy jogtalan beszerzésnél (pénzfelhasználásnál)?</p>
11		<p>14. Milyen jogszabályokat sértett meg a karbantartási hite'keret felett rendelkező a 6. fsz. alatt közö't cselekményével és ezek a cselekmények mely büntető jogszabályok hatálya alá tartoznak?</p>

Felelet (ténykedés)	Megjegyzés
<p>1. Ki kell az ügyet részleteiben vizsgálni,</p> <p>2. A vizsgálat eredménye alapján el kell bírálni, hogy:</p> <p>a) vétkes közeg cselekményével mely jogszabályokat sértett meg</p> <p>b) a jogszabály megsértését fegyelmi, vagy bűnvádi úton kell-e megtorolni. (Kétes esetekben a Sz. Sz. III. 2. §. 9. pontja rendelkezései szerint kell eljárni.)</p> <p>3. Intézkedni kell a fegyelmi, illetve bűnvádi eljárás megindítására.</p>	
<p>A) Megsértett jogszabályok:</p> <p>1. Megrendelések csakis a jóváhagyott hitelfelhasználási tervek szerint adhatók ki. (Segédlet, Pü. szolg. III. Fejezet, 6. pont.)</p> <p>2. A megrendelés kiadása előtt a megrende és tervezetét be kell mutatni a pü. szolg. vez.-nek, annak ellenőrzésére, hogy a szükséges hitel rendelkezésre áll-e. (Segédlet, Pü. szolg. III. fejezet 6. pont.)</p> <p>3. A karbantartási hitelkeret rendelkezésre álló összegét túllépni tilos. (Gkig. Segédlet II. Rész, VI. Fej. III. szakasz 5. §. 4. pont, valamint 14.000/eln. kv. 1948. sz. rendelet 2. pont.)</p> <p>B) Büntető jogszabályok.</p> <p>1. Az 1946. évi 22. sz. H. K.-ben</p>	

F. SZ.	E s e m é n y	Kérdés (feladat)
11		

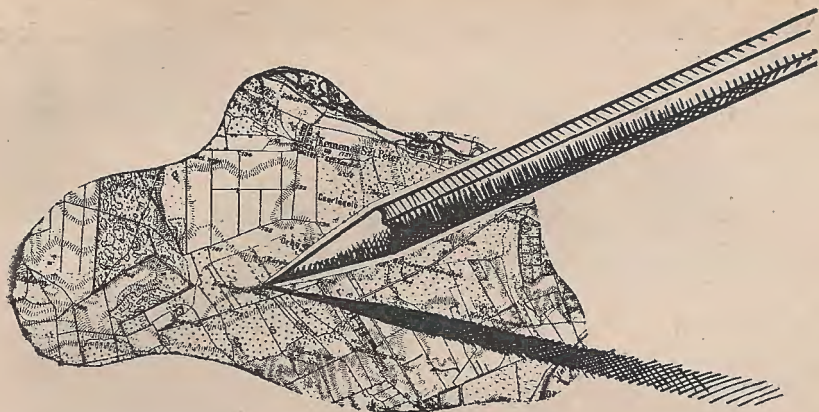
Felelet (ténykedés)	Megjegyzés
<p>közzétett 437.652/szv. 1946. sz. rendelettel kihirdetett 8800/1946. M. E. sz. rendelet 19. §-a, mely szerint 5 évig terjedhető börtönnel kell büntetni azt, „aki oly összeget utalványoz (oly megrendelést eszközöl), mely hiteltűlépést eredményez”.</p> <p>2. A katonai büntetőtörvénykönyv 107. §-a, mely szerint „(1) Azt a katonát, aki katonai célú szolgáló vagyron kezelése, gondozása, vagy felügyelete körében szolgálati kötelességét súlyosan megszegi, ha ebből az államnak jeⁿtős kára származott, ötévig terjedhető fogházzaⁿ kell büntetni”.</p>	<p>(Lásd: Sz. Sz. III. 124. oldal.)</p>

A beérkezett szemlejelentések kiértékelése során megállapítást nyert, hogy a számadótesteknél igen súlyos hibák fordulnak még elő a hitelkeretek kezelése és azokkal való gazdálkodás terén. A hibák nagy része eddig még menthető volt az átmeneti időszak nehézségeivel. Ezeken most már túl kellett jutni és ennek megfelelően lezáródik a türelmi időszak is. Következik a megtorlás időszaka. A megtorlás pedig igen súlyos lehet. Erről meggyőződhetnek a bajtársak a közölt gyakorlati példa utolsó kérdőpontjának és az arra közölt válasznak kiértékelésével.

Tanuljuk meg a szabályzatokat és tartsuk be annak rendelkezéseit. Erre kötelez bennünket a magyar dolgozó népnek tett eskünk és Szolgálati Szabályzatunk is. Ne adjunk alkalmat megtorlásra, hanem annál több alkalmat adjunk arra, hogy előjáróink velünk szemben a dicsérő jogkörüket, illetve kötelességeiket gyakorolhassák. Annál szebb és örömteljesebb lesz a szolgálattunk, minél többször lesz alkalmunk arra, hogy a Sz. Sz. I. 4. §. 28. pontjának rendelkezése alapján előjárónknak jelentessük:

„A dolgozó népet szolgálom!”

„Az arcvonal szilárdságához szükséges, hogy a hadsereg rendszeresen kapjon a hátországtól csapatkiegészítést, löszert, élelmet“. Sztálin

HORVÁTH ANDOR őrnagy

Térképjelek oktatása

A természetes talajon lévő építményeket, utakat, vizeket, növényeket a térképen *jelekkel* ábrázoljuk. Ezek a jelek a térkép betűi, melyet a térkép *síkrajzának* nevezünk.

A jeleket, akárcsak az írást és az olvasást, minden bajtársunknak meg kell tanulnia!

A térképjelekről általában.

A jelek nem kitaláltak. Minden jel a valóságból ered és az eredeti képet adja vissza. *A jelek zöme felülnézetben, tehát alaprajzban fejezi ki a tárgyat.* Pl.: a ház. A ház jele a legfelfűnőbb tárgy. Térképjele fekete színű, rendszerint téglalakú mértani idom.

Az 1. sz. ábrán az a) rajz a házat oldalnézetben mutatja. A b) rajz már felülnézetben úgy, mintha repülőgépről látnánk. A c) rajz az előbbinek leegyszerűsített rajza, mely egyben a háznak a térképen ábrázolt jele is, vagyis térképjele.

Olyan jelek is vannak, melyeket úgy rajzolunk, mint ahogy a földről láttuk őket, tehát oldalnézetben. Pl.: a gémeskút. A 2. sz. ábra a valóságos gémeskutat mutatja oldalnézetben, illetve a gémeskút *jelét*, a rajzát a térképen. (L. 2. sz. ábra.)

Találunk olyan jeleket is a térképen, amik az előbbi pontokban ismertetett példák egyesítéséből keletkeztek. Pl.: a temető. A 3. sz. ábra felülnézetben ábrázolja a temető kiterjedé-

sét és a kerítést, bele azonban már oldalnézetben kerülnek a kereszttek.

a

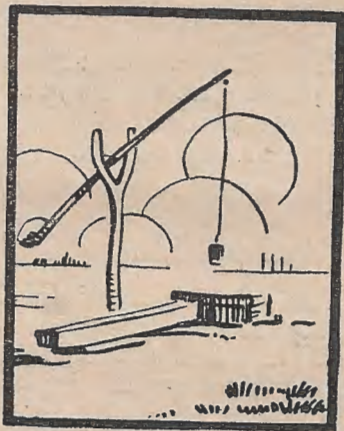

b

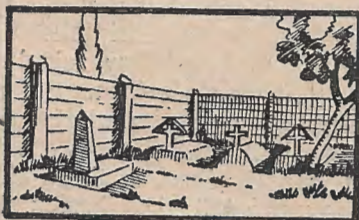
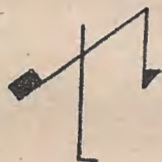
c

1. sz. ábra.

2. sz. ábra.

3. sz. ábra.

Végül találunk a térképen mesterséges jeleket is. Pl.: a határjelzések, megyeszékhely stb.

Az oktatók, midőn a jeleket tanítják és rajzoltatják, vegyék ezeket is figyelembe.

Nagyon megkönnyítik a kiképzést a kiadott „*Térképjelek oktató falitáblái*”. Az oktató felitáblák I., II., III. jelzett táblái az illető tárgy oldalnézeti képét ábrázolja színesen, illetve mellette ennek térképjelét, úgy, ahogy az a térképen is megtalálható.

A falitáblákat úgy helyezzük el, hogy az mindig szem előtt legyen, így a foglalkozásokon kívül is módjukban legyen a baktársaknak a térképjeleket könnyen és játszva elsajátítani.

A térképjelek oktatásának sorrendjét a „Tereptan” c. könyv IV/1. pontja tartalmazza.

A jelek oktatásánál és tanulásánál nagyon jó segítségünk a terepasztal is. A terepasztalra kirakott kis házakat, utakat, fákat, stb. mutassuk be felülről nézve és ha ezt mindenki megnézte, úgy azonnal rajzoltassuk is le.

Oktatásaink és tanulásaink során, mindig gyakoroltassuk a jeleket és minden alkalmat ragadjunk meg a jelek rajzolására. *Nem a szép, hanem a helyes rajzoláson legyen a hangsúly.*

Térképjelek oktatásának módszertana.

Tárgykör: A térképjelek megtanulása és azok megkeresése a térképen és a terepen.

Időbeosztás: Az anyagot legalább 5—6 foglalkozás keretében vegyük át, 2—3 órai időtartammal.

A foglalkozások első része tanteremben (szobában) a második része terepen történjék.

1. tantermi foglalkozás.

Tartama: 2—3 óra.

Célja: Megtanulni azt, hogyan kell a térképjeleket helyesen rajzolni.

A foglalkozás módszere és megszervezése: A foglalkozást a Tereptan könyv IV/1., 2., 3. pontjai alapján hajtjuk végre.

Készítsük elő a tanteremben a térképjelek falitábláit, a homokasztalt a tereptárgyakkal, valamint az ezzel kapcsolatos összes kiképzési anyagot, modellt.

Anyagszükséglet: A környék 50.000-es, illetve 75.000-es térképe, ceruza, füzet, törölgumi.

Segédlet: 22./H. F. Tereptan IV. Fejezet, valamint az összehasonlító jelkulcs.

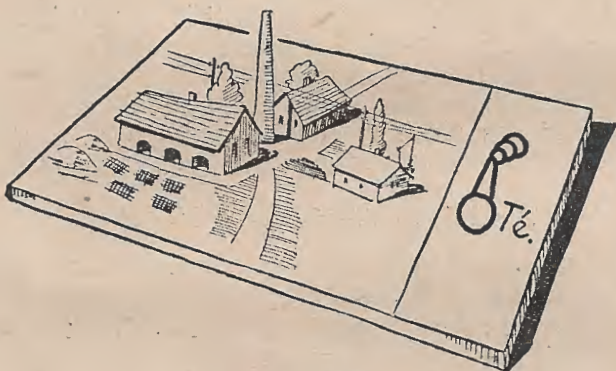
Térképjelek rajzolása.

a) *Bevezetés:* 3 perc. A mai órán a lakóhelyek, építmények, települések jeleit ismerjük meg.

b) *Az anyag bemutatása:* 90 perc.

Sorrendben mutassuk be a Térképjelek falitábláin, valamint a terepasztalon, a modelleken, illetve a falitáblán azokat a tárgyakat, amelyekről oktatni és tanulni akarunk.

Pl.: Ha a téglaegetőt oktatjuk, úgy a famodellen, valamint az oktató falitáblán mutassuk be, a téglaegető valóságos mását és ugyanakkor rajzoljuk fel és mutassuk meg annak térképjelét is. (L. 4. ábra.)

4. sz. ábra

A tantermi foglalkozáson sorrendben vegyünk át minden jelet. Az átvett jelet azonnal rajzoljuk, vagy rajzoltassuk fel. Az oktatandók pedig füzetjükbe másolják le.

c) *Begyakorlás, összefoglalás:* 25 perc.

Itt vagy a többi modelleken, vagy a kiadott falitáblákon gyakoroltassuk be a térképjeleket. Találják ki az egyes tárgyak jeleit és azt azonnal rajzoltassuk fel a táblára, illetve a füzetbe.

Meg kell tanítani minden bajtárssal így szemléltetve és gyakorlatiasan az összes térképjeleket, mert aki ezeket nem tudja olvasni, az olyan, mint az írástudatlan. Az oktatásnál a rajzoltatás csak arra való, hogy a jelek megtanulását vele megkönnyítsük. Nem a szép, hanem a helyes rajzoláson legyen a hangsúly.

2. tantermi foglalkozás.

Tartama: 2—3 óra.

Célja: Az előző órán megtanult térképjelek megkeresése a térképen.

A foglalkozás módszere: A kiadott 50.000-es és 75.000-es térképen az eddig megtanult jelek gyakorlatias megkeresése és olvasása.

Anyagszükséglet: 50.000-es és 75.000-es térkép.

Segédletek: Mint az 1. foglalkozáson.

Térképjelek megkeresése a térképen.

a) *Bevezetés:* 5 perc. Ma megkeressük az eddig tanult jeleket a térképen.

b) *Az anyag bemutatása:* 60 perc.

Mult órán megtanultuk, hogyan rajzoljunk le pl. egy téглаégetőt. A téглаégető jele: egy kör, rajta kémény. Ezt rajzoljuk fel a táblára és a hallgatókkal rajzoltassuk le a füzetjükbe.

Most a kezünkben lévő térképen a téглаégető jelét éppen úgy rajzolják, mint ahogyan azt idáig tanultuk, csak arányosan kisebbítve.

Pl.: A térkép északnyugati területén Pilisszentlélek község K szélén látható egy téглаégető jele.

A többi jeleket is hasonló módszerrel közösen keressék meg a térképen, majd ha ezeket megtalálták, megkeresték, következik:

c) *Begyakorlás:* 55 perc. Pl.: Keressen a térképen egy kőfejtőt, romot, gyárat, stb.

Ilyen módszerrel vegyük át az összes lakóhelyek, építmények, települések térképjeleit. Ha a jelek megkeresése már jól megy, úgy ugyanezt versengéssel folytassuk.

1. terepfoglalkozás.

Tartama: 2—3 óra.

Célja: A tanteremben megtanult jeleket a terepen gyakorlatiasan átvenni.

A foglalkozás módszere és megtervezése: Szemléletve, gyakorlatiasan a terepen látott valóságos tárgyaknak rajzolása a táblára és a füzetbe.

Anyagszükséglet: Falitáblák, kréta, füzetek, rajzeszközök.

Segédlet: Mint az előző órában.

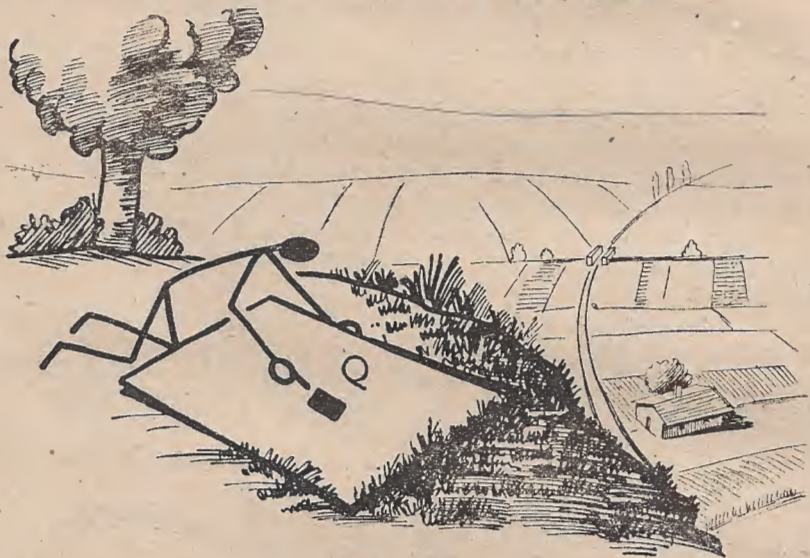
Térképjelek rajzolása a terepen.

Menjen ki az oktató a hallgatókkal egy jó kilátópontra, ahonnan messze ellát. Megelőzően szemrevételezze ezt a helyet és állapítsa meg, hogy innen milyen tárgyakat lát.

Az oktatást a következőképpen vezessük le:

a) *Az anyag bevezetése:* 5 perc. Megtanuljuk, hogy a tanteremben ábrázolt tárgyak hogyan mutatkoznak a valóságban, tehát a terepen.

b) *Az anyag bemutatása:* 55 perc. Pl.: Az álláspontunkról láthatjuk a házat. A ház felülről úgy látszik, mintha jó magasról, repülőgépről látnánk. Milyen ez a ház rajzban?

5. sz. ábra.

Itt az oktató az oda kivitt falitáblára, vagy ennek hiányában a földre rajzoltassa (karcoltassa) ki a ház jelét. (L. 5. sz. ábra.)

Milyen a ház mellett lévő fa jele? Ezt szintén rajzoltassa fel az oktató a táblára. Ugyanezt a térképjelet az oktatandók a füzetjükbe ismét rajzolják le. Az oktató erről az állásponttól az összes onnan látható tárgy jelét vegye át és azt azonnal *rajzoltassa fel* a táblára, illetve a füzetbe.

c) *Összefoglalás:* 10 perc. Látjuk, tehát, hogy a valóságban megtalálható tárgyakat úgy ábrázoljuk, mint ahogy azt innen felülről látjuk, tehát alaprajzban.

Miután így az oktatóval a fontosabb jeleket közösen „kitalálták” és a táblára, füzetbe rajzolták, következnek:

d) *Begyakorlás*: 50 perc. Az oktató rajzoljon fel egy jelet a táblára, mely könnyen kitalálható (út, patak, stb.) Kérdezze meg, hogy milyen jelet rajzolt fel. Ha a jelet kitalálták, úgy azonnal keressék is meg azt a terepen. Az összehasonlításnál mutassunk rá arra is, hogy a jelek nem kitalált rajzok, hanem a valóságot adják vissza, alaprajzban.

Ha az egyszerűbb jeleket már jól tudják, akkor a nehezebb jelzéseket vegyük át, melyek már nem alaprajzban jutnak kifejezésre (gémeskút, egyedülálló fa, stb.). Itt ismét magyarázzuk meg, hogy vannak térképjelek, melyeket oldalnézetben ábrázolunk, mert így jobban kifejezésre jutnak.

A terepen történő egyezményes térképjelek oktatását és rajzolását ilyen módszerrel, több alkalommal is folytassuk, amíg az összes hallgató nincs tisztában az összes térképjelekkel.

2. terepfoglalkozás.

Tartama: 2—3 óra.

Célja: A tanteremben és a terepen eddig megtanult térképjeleknek gyakorlatias megkeresése a térképen és a terepen.

A foglalkozás módszere és megszervezése: Gyakorlatias térképjelek olvasása.

Anyagszükséglet: 50.000-es és 75.000-es térkép, rajzeszközök, füzet.

Segédlet: Mint az előző órákon.

Térképjelek megkeresése a térképen és a terepen.

Ez a térképjelek oktatásának a záróvizsgája. Menjünk ki ugyanarra a terepre, amelyen már egyszer térkép nélkül voltunk. Most azonban minden bajtársnál legyen térkép, ceruza, füzet, stb.

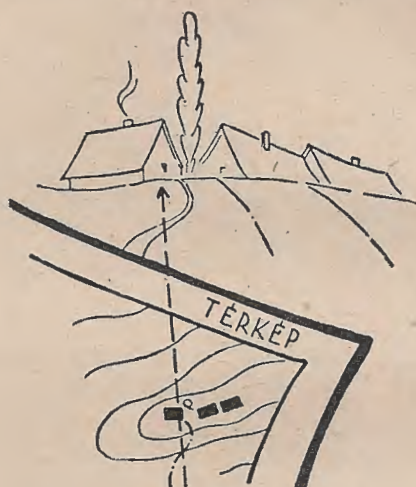
Az oktatás felépítése hasonló az eddig elmondottakhoz. A begyakorlási részt versenyszerűen az alábbiak szerint végezzük:

Pl.: Keresse meg, hogy a térképen lévő ház hol van a terepen?

Pl.: A terepen látott fa hol van a térképen? (L. 6. sz. ábra.)

Itt az oktató magyarázza meg, hogy az egyes tárgyakkal, jelekkel mi a katonai jellemzése és a jelentősége.

Pl.: Az előbb megkeresett ház, tájékozódás, figyelés, irány és célmegjelölés, fedezés és általában a harc szempontjából bír jelentőséggel.

6. sz. ábra.

Pl.: A fa, vasút, út, kerítések, növényzet, vizek, stb., miért bírnak fontossággal katonai szempontból?

Ezekután a jelek állandó és ily módon történő gyakorlásával valóban minden bajtársunk megtanulja az összes térképjeleket.

Ez oktatási elvek szem előtt tartásával a hallgatók tereptani tudása, közelebről a jelek ismeretének elsajátítása könnyű és tökéletes lesz. Célunk pedig az, hogy minden katona a térképet kiválóan tudja „olvasni”, amivel nagymértékben hozzájárul katonai ismeretének gyarapításához és végső fokon a biztos győzelem tudatában nézhet szembe ellenségeinkkel.

A térképolvasó előtt nincs ismeretlen terep.

A térkép is fegyver a Néphadsereg katonája kezében.

A hadtápparancsnok harcosszellemben való továbbképzése

Talán szokatlan a témakör, talán nem is gondol rá a hadtápparancsnok megfeszített napi munkája közben, pedig ennek fontosságát, a gyakorlati életben való eredményességét azok fogják tapasztalni, akik ebben a szellemben folytatják munkásságukat.

A hadtápparancsnok feladata a csapat mindennemű anyagi szükségletének a kellő időben, a kellő helyen, a megfelelő mennyiségben való biztosítása. Mivel a hadtápparancsnok munkája nem öncél, hanem az egész Néphadsereg ütőképességének egy része, kell hogy minden tudásával és teljes akaraterejével kiharcolja és biztosítsa csapata részére az anyagi szükségleteket. Ehhez erőt és segítséget a marxi-lenini-sztálini materialista világnézetünk ad.

Már békében kell felkészülni a harcra és ebben a harcosszellemben kell szolgálatunkat ellátni. Ennek következtében a béke szolgálatában olyan akadály vagy nehézség nem merülhet fel, melyet le ne tudnánk küzdeni. Opportunista felfogásra vall, ha valaki beletörődik abba, hogy a nehézségek elhárítását csak a felső vezetéstől várja és ő maga nem kísérel meg minden lehetőt annak kiküszöbölésére. Csakis olyan kéréssel forduljunk a felső vezetés felé, melyet magunk semmi körülmények között megoldani nem tudunk, mert felesleges zaklatásokkal csak hátráltatjuk azok munkájának eredményességét.

A hadtáp szolgálaton belül meg kell teremteni a kollektív munkát. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy ha a hadtáp szolgálaton belül valamelyik szolgálati ágazat munkája túl van terhelve, rövid átmeneti időre — a hadtáp pk. irányítása mellett — rohammunkával tehermentesítsük ezt a szolgálati ágazatot, mert ezek működésében beálló zavarokat a csapat fogja hátrányosan megérezni.

Harcolnunk kell a békéért, ezt a hadtáp szolgálatban úgy tudjuk legjobban támogatni, ha harcolunk szolgálatunk zavartalan ellátásáért. Néphadseregünk csapatparancsnokai és politikai tisztjei — akik politikailag fejlett, korszerűen kiképzett, hadrafogható honvédség megteremtéséért folytatják kiváló munkájukat — megértik a hadtáp szolgálat új szellemét és mindenben támogatni fogják a hadtápparancsnokokat, hogy azok hivatásuknak meg is tudjanak felelni.

A hadtáparancsnok nem a régi rendszerű gh. főnök, akinek munkáját lenézték és semmibe sem vették, hanem a dicsőséges Szovjet Hadsereg szervezése szerinti anyagi szolgálat vezetője, akinek méltónak is kell bizonyulnia arra, hogy a szovjet példa alapján a csapat harcészségének minden anyagi vonatkozású szükségletéről a kellő időben, a kellő helyen, a megfelelő mennyiségben gondoskodik és ezáltal eléri azt, hogy a csapat kiképzésénél és hadrafoghatóságánál döntő befolyású akadályok ne fordulhassanak elő. Általában a hadtáp szolgálat akkor fog jól működni, ha automatikusan elégíti ki a csapat szükségletét. Hogy ezt elérhessük, forradalmi lendülettel, dialektikus szemszögből kell vizsgálnunk feladatainkat, sohasem nyugodhatunk bele abba, hogy ezt, vagy azt a feladatot már hosszú évek, vagy évtizedek óta így csinálják vagy oldják meg, hanem keresnünk kell azokat a módokat, hogyan lehet célszerűbben, egyszerűbben, a fennálló rendelkezések és szabályok szellemében megoldani feladatainkat. Vagyis újításokra kell törekednünk és ha olyan új és célszerű megoldási lehetőségeket találunk, melyek a feladataink megoldását egyszerűbbé teszik, terjesszük ezt fel a felső vezetés felé, hogy az kiértékelve munkamódszerünket, átadhassa az összes alakulatok részére.

A hadtáp parancsnokok nemcsak a szabályzatok szolgálai végrehajtó közegei, hanem hadtáp kiképzésük folytán a szabályzatok magyarázatával is foglalkoznak, tehát a szabályzatok szellemében a szükségleteknek megfelelően kell, hogy azokat alkalmazzák, vagyis rugalmasnak kell lenniök.

A hadtápszolgálaton belül a hadtáp parancsnoknak állandó politikai nevelésről, katonai és szakmai továbbképzéséről kell gondoskodnia, mert ez biztosítja a kollektív munkát, a harcos szellemet és a szocialista célkitűzések elérését.

*Hadtáp, tisztjeink és tiszthelyetteseink ne hivatalnokok,
hanem harcosok legyenek.*

A Szovjetunió gazdasági alapja a Nagy Honvédő Háborúban

A Szovjetunió Fegyveres Erői Miniszterének, a Szovjetunió Generalisszimuszának — J. Sztálinnak 1946. május 9-i 11. számú parancsából:

„...Ma ünnepeljük a fasiszta Németország felett aratott diadalmas győzelem első évfordulóját...

Dicsőséges Fegyveres Erőinknek, melyek megvédelmezték Hazánk függetlenségét és becsületét és diadalt arattak a hitlerista Németország fölött!

Dicsőség a Szovjetunió Kommunista Pártjának, győzelmeink szervezőjének és lelkesítőjének!

Dicsőség hatalmas népünknek, a diadalmas népnek!

Örök dicsőség hőseinknek, akik életüket áldozták Hazánk függetlenségéért és szabadságáért!”

*

Négy évvel ezelőtt, — 1945. május 9-én ünnepélyesen harsant végig a világűrben J. V. Sztálin szózata, melyben a Németország fölött aratott történelmi jelentőségű győzelmet közölte a szovjet néppel:

„Elérkezett a Németország fölött aratott győzelem diadalmas napja. Németország, — melyet dicsőséges Vörös Hadseregünk, a szövetséges haderőkkel karöltve térdrekenyszerített, — beismerte legyőzetését és feltétel nélkül kapitulált...”

*

Hosszú és áldozatos küzdelem volt az a négy esztendő, míg a Szovjetunió letiporta és megsemmisítette a fasiszta fenevadát.

I.

A háború komoly próbára tette a szocialista társadalom lelki és anyagi erejét. A Szovjetunió dicsőséges győzelme a Nagy Honvédő Háborúban — nemcsak politikai és hadászati, — hanem gazdasági diadalt is jelent. A Szovjetunió nemzetgazdasága előtt óriási feladat állott: többmillió szovjet hadsereget kellett harciesszközökkel, ruházattal, felszereléssel, élelemmel ellátnia; ezer és ezerkilométeres frontszakaszokon kellett biztosítani a hadmozdulatokhoz szükséges szállítóeszközöket. A Szovjetunió nemzetgazdasága szörnyű megpróbáltatások közepette ragyogóan teljesítette a nehéz feladatot.

Az ellenség legyőzéséhez „... végső, megsemmisítő győzelem aratásához, — mondotta Sztálin elvtárs, 1946. február 9-i beszédében, — harcosaink rettenhetetlen bátorsága mellett, megfelelő mennyiségű korszerű fegyverzet és tökéletesen szervezett ellátás szükséges. Ehhez azonban bizonyos alaptényezőket kell előteremtenünk: fegyverzet, felszerelés gyártásához, üzemek berendezéséhez — fémre; üzemek és szállítóeszközök működésének fenntartására — fűtőanyagra; ruházat előállításához — gyapotra; a hadsereg ételmezéséhez pedig — kenyérre van szükség.”

A korszerű hadsereg harci értéke az ország gazdasági erejétől függ. Lenin, Sztálin és a Bolsevik Párt mindig arra tanították a népet, hogy hatalmas, biztos ipari alap nélkül — értelmetlen nagyszámú fegyveres erőt teremteni és fenntartani. Sztálin elvtárs bebizonyította, hogy a Nagy Honvédő Háború hatalmas befejezését nem lehetett volna elérni a Szovjetunió védelmi erejének gondos megerősítése és előkészítése nélkül, az egész nemzetgazdaság felkészítése hiányában. Erre az előkészítésre — mint ismeretes — a Szovjetunió nemzetgazdaságának három öt-éves tervre volt szüksége.

A háború óriási nemzetgazdasági kártartást követel. Elegendő itt megemlítenünk azt, hogy az első világháború — a győztes államoknak — nem kevesebb, mint 80 milliárd dollárjába került. Ez felülmúlja a leggazdagabb kapitalista állam — Anglia — összes nemzeti vagyonának értékét.

A második világháború kiadásaival szemben azonban az elsői meglehetősen szerénynek tűnnek. A második világháború folyamán — egyedül az Egyesült Államokban — a háborús költségvetés túlhaladta a 288 milliárd dollárt! Ez körülbelül három évi össznemzeti jövedelmét teszi ki az Egyesült Államoknak — háborúelőtti viszonylatban! Anglia 1940—1944. években háborús kiadásokra 24,7 milliárd fontsterlinget fordított. A Szovjetunió három és fél esztendő alatt (1944-gyel bezárólag) — a Védelmi Népbiztoságok és Hadihajóhad finanszírozására több, mint 420 milliárd rubelt fordított.

A küzdő hadseregek körülbelül 110 millió embert számoltak — 40 millióval többet, mint az első világháborúban. A háború lefolytatása kényszerítette összes résztvevőit teljes gazdaságuk mozgósítására. Nézzük, hogyan halmozódtak fel a Szovjetunió gazdasági erői a háború kezdetéig és, hogyan használták fel azokat a háború folyamán.

II.

A hitlerista Németország támadása a Szovjetuniót harmadik sztalini ötéves tervének teljesítése tetőpontján érte. A Szovjetunió már majdnem teljesen elérte célkitűzéseit, — gazdasági vonatkozásban utolérte az előrehaladott kapitalista országokat. Már a megelőző két ötéves terv sikeres teljesítése következtében, a Szovjetunió nemzetgazdaságának hadigazdasága sokkal magasabb fokon állott, mint a fasiszta Németországé.

Miből eredtek ezek a lehetőségek a háború kezdete előtt? Jobban mondva, milyen volt az aktív védelemre fordítható gazdasági ereje a Szovjetuniónak?

Ismeretes, hogy korszerű haderőnek — minden szükségességgel való ellátásához — legelsősorban, sokoldalúan fejlett, minőségi termékeket előállító nagyipar szükséges. Ilyen nagyipart teremtett meg a Szovjetunió. Már a második ötéves terv teljesítésekor, a nagyipar tömegtermelése több, mint 8-szorosan felülmulta az 1913. évi termelést. Különösen gyors tempóban fejlődött a nehézipar, melynek termelékenysége 10,2-szer akkora volt, mint 1913-ban. A Szovjet állam az általános ipari termelés tekintetében Európában a legelső, az egész világon pedig — az Egyesült Államok mögött — a második helyet foglalta el.

Acéltermelés terén a Szovjet fémipar harmadik lett a világon és második Európában. Elektromos energiafejlesztés terén szintén harmadik helyen állt a világon és másodikon Európában.

A korszerű hadseregnek nemcsak egyszerűen magasnívójú, fejlett iparra van szüksége; legelsősorban olyan nehézipart igényel, mely tömegesen és szakadatlanul termelni tudja a szükséges harcieszközöket: tankokat, repülőgépeket, lövegeket, gépkocsikat stb.

A Szovjet gazdaság éppen ezekben az ágakban érte el a legragyogóbb eredményeket. A második ötéves terv végén a gépipar az 1913. évihez viszonyítva — 30-szorosára növekedett. A tömeggyártó ipar több mint negyedrésze a gépgyártásra esik 1937-ben. A gépgyártóipar hatalmas lendülete a Szovjetunió hadigazdasági alapjának egyik legfontosabb alkotóeleme. Fejlett gépgyártó iparuk tette lehetővé, hogy a háború folyamán a lehető legrövidebb idő alatt átálljanak háborús termelésre.

A fémgyártó ipar termelése — 4—4,5-szeresére emelkedett, 1940-ben 15 millió tonna nyersvasat termelt — az 1913. évi 4,2 millió tonnával szemben, 18,3 millió tonna acélt, — az 1913. évi 4,23 millió tonnával szemben. A széntermelés 5,5-szörösére emelkedett. 1940-ben 166 millió tonna szént termeltek — szem-

ben az 1913. évi 29 millió tonnával. Nyersolajtermelés 31 millió tonnára emelkedett az 1913. évi 9 millió tonnával szemben.

Ismeretes, hogy a forradalomelőtti Oroszország gazdaságtechnikai vonatkozásban külföldről függött. Bonyolult gépek fémek, felszerelés, ipari nyersanyagok számtalan fajtája — mind külföldről lett importálva. A sztálini ötéves tervek teljesítésével a szovjet ipar teljes mértékben ellátta a nemzetgazdaság technikai igényeit. Így 1913-ban az országban szükséges gépek 40%-a külföldről behozott áru volt, 1935-ben azonban (mikoris az előállított gépek mennyisége 16-szorosan felülmulta az 1913. évben előállítottakét) a behozatal gépekben 1%-ra csökkent. Gépköcsi, traktor, alumíniumszükségletek az 1913. évben 100%-ig külföldről nyertek kielégítést; 1935-ben pedig a behozatal gépkocsiban 0,3%-ra csökkent; traktorokban 0%-ra, alumíniumban pedig 20%-ra. A Szovjetunió védelme megerősödésének egyik legfontosabb tényezője — a külföldről való gazdaságtechnikai függetlenség kivívása volt.

A Szovjetunió gazdaságának aktív védelemre való felkészülésében nagyjelentőségű volt a termelőerők sztálini elhelyezési terve. A régi orosz ipar főleg az ország délnyugati és központi részén helyezkedett el. Ural, Volgamente, Kazachsztán és Szibéria kiaknázzhatatlan kincsestára parlagon heverték.

A sztálini ötéves tervek folyamán egészen másként alakult a helyzet. Hihetetlenül rövid időn belül óriási változások történtek a szocialista ipar elhelyezésében. 1932-ben az ország keleti területeinek feketefém hengerlése az ország 16,8%-át, 1937—1940. ezeknek a kerületeknek jelentősége még fokozottabban emelkedett. A Don-medencében kitermelt szén a háború előestéjén az összes széntermelés 60%-át eredményezte. A keleti és központi telepek pedig körülbelül 40%-ot.

Az Ural-kuznyeckai kombinát, a fém- és hadiipar fejlődése az Uralban, Szibériában, Volgamentén, oly hatalmas ipari gócek fellendülése, mint a szverdlovszki, cseljabinszki, novoszibiriai, sztálingrádi, stb. mindez gyökeresen megváltoztatta a sztálini stratégia adottságait.

A Szovjetunió hadigazdasága potenciájának, — a szocialista iparnak gyökeres újjászervezésével egyidejűleg — az ország védelmi képességeinek megszilárdításában óriási szerepet játszott a mezőgazdaság szociálgazdasági átépítése. Csak kollektív munkán, előrehaladott technikán alapuló, nagy teljesítőképességű, szilárd mezőgazdaság tette lehetővé a Vörös Hadsereg és a háttország szakadatlan és zökkenésmentes ellátása súlyos problémájának sikeres megoldását.

Elegendő megemlítenünk, hogy a második öt éves terv végén kb. 6000 gép- és traktorállomás működött, melyeknek 6.7 millió lőerőt képviselő traktorállományuk és 112.000 kombájnjuk volt. Traktorvontatású ekékkel az ország szántóföldjeinek több, mint 70 %-át szántották fel. (1928-ban lővontatású ekékkel szántották fel 89.2%-át.) A gépi erővel begyűjtött gabona az össztermés 89%-át tette ki (szemben a sarlóval, kaszával, kézierővel 1928-ban begyűjtött 44.4 %-kal). A gabona cséplése 94 %-ban gépi erővel történt (1928-ban 41 %-át kézierővel, 58%-át pedig lővontatású cséplőszerkezettel csépték).

A vidék nagymérvű átalakításának eredménye a mezőgazdasági termékek terméshozam növekedése lett. Pl. 1913-ban 21.6 millió tonna gabona termett, 1940-ben pedig 38.3 millió. Gyapot 1913-ban 740.000 tonna, 1940-ben — 2.7 millió tonna.

Korszerű háborút vasúti szállítás nélkül nem lehet folytatni. Nem hiába nevezik a szovjet vasutat a Vörös Hadsereg fivérének. A legfontosabb fő vasútvonalakon foganatosított korszerűsítő munkálatok, új építkezések, a mozdony- és vagonállomány korszerűsítése, a szállítás megszervezésének óriási fejlődése — ezek azok a lényeges tényezők, melyek lehetővé tették a Szovjet-unióknak, hogy a háború által kitűzött feladatokat sikeresen hajthassa végre.

Végül, a Szovjetunió anyagi alapja megszilárdításának legfontosabb tényezője a háború folyamán: a nemzetgazdaság tervezésének és vezetésének szocialista apparátusa, amilyen nincs és nem is lehet egyetlen kapitalista államban sem. A Szovjetunió állami tervei törvényerővel bírnak a gazdasági élet fejlődésében.

III.

A szocialista nemzetgazdálkodás háború alatti működését Sztálin elvtárs a következőképpen jellemezte:

„Vajjon helyesen tudta-e a kommunista párt felhasználni az így megteremtett anyagi lehetőségeket arra, hogy fejlessze a hadipart és ellássa a Vörös Hadsereget a szükséges fegyverzettel?

Azt hiszem tudta, sőt igen nagy sikerrel.”

A Párt világosan látta, hogy hosszadalmas és súlyos háború áll előtte. Tudta, hogy a győzelem kivívásához gazdaságának összes erőforrásait mozgósítani kell. A háború folyamán egy jelszó uralkodott és döntött el minden kérdést:

„Mindent a frontnak!”

1941 július 3-i történelmi jelentőségű beszédében Sztálin elvtárs felhívta a népet, hogy minden munkát háborús termelésre állítson át; erősítse minden vonalon a Vörös Hadsereg had-

tápját és megfeszített erővel termelje a fegyverzetet. Vezérük hívó szavára soha nem látott méretekben és ütemben indult meg a nemzetgazdaság háborús termelésre való átállása. A nemzeti jövedelem túlnyomó részét háborús eszközök előteremtésére fordították: fegyverzet, lőszer, ruházat, felszerelés, élelem, szállítóeszközök — ugyanakkor azonban új hadiiparvállalatok, üzemek nőttek ki a földből, hogy a front egyre növekvő igényeit ki tudják elégíteni.

A Szovjetunió közigazdasága elé már a háború kezdetén óriási akadályok tornyosultak. A háború millió és millió embertől fosztotta meg a gyárakat, üzemeket, kolhózatokat, a nemzetgazdaság majdnem valamennyi ágazatában. Ez a tény megkövetelte az összes munkaerő-tartalék mozgósítását, különösen pedig női munkaerő alkalmazását a nemzetgazdaságban.

A fasiszta-német haderő betörése ideiglenesen megfosztotta a Szovjetuniót leggazdagabb ipari és mezőgazdasági kerületeitől. Az ország németek által megszállott délnyugati kerületei a háborúelőtti széntermelésnek és fémtermelésnek több, mint felét, a gépgyártó ipar termelésének jelentékeny részét szolgáltatták. A németek több, mint 30.000 vállalatot pusztítottak el a megszállott területen, melyekben közel 4 millió munkás dolgozott. A németek 65.000 km vasútvonalat tettek tönkre. Mezőgazdasági termőterületeket foglaltak el, melyek az ország vetőterületének felét, a cukorrépatermő területének pedig $\frac{4}{5}$ részét jelentették. 98.000 kolhózt pusztítottak el és raboltak ki.

Közvetlen a háború elején felmerült tehát a súlyos feladat: át kellett telepíteni az ipart és meg kellett indítani a termelést az ország központi és keleti területein, hogy kiegyenlítés a megszállott gazdag ipari és mezőgazdasági területek ideiglenes elvesztésével beállott kiesést és teljes mértékben el tudják látni a hadsereg igényeit és követelményeit.

„A Szovjetunió hadigazdaságában volt időszak, amikor a hadiipar túlnyomó része — esztergapadok, gőzkalapácsok, szajtolók, turbinák — munkások, mérnökök és technikusok tízezrei — állandóan özönlöttek kelet felé. Ez a termelők keletre való áttelepítésének sajtáságos időszaka volt (N. Voznjenszszkij: A Szovjetunió nemzetgazdasága helyreállításának és fejlesztésének öt éves terve). A szovjet nemzetgazdaság hihetetlenül rövid idő alatt végrehajtotta az ipar eme soha nem látott áttelepítését. A hadigazdálkodás minden ága rohamos fejlődésnek indult. Most mutatkoztak meg teljes nagyságukban a sztálini iparosítási politikának és a termelőerők sztálini áttelepítési tervének nagyszerű eredményei.

A szovjet-német arcvonalak harci tevékenységének lendülete a háborús termelés szédítő fejlődését követelte meg. Néhány példa: az első világháborúban, az összes résztvevő — vesztes és győztes — országok birtokában kb. 10.000 harckocsi volt. A szovjet harckocsigyártó ipar a háború utolsó három esztendejében átlag 30.000 harckocsit gyártott évente. Repülőgép- és harckocsigyártás az első világháború idején Oroszországban nem volt. A Nagy Honvédő Háború három utolsó esztendejében átlag évente 40.000 repülőgép készült a Szovjetúnióban. Az 1914—1917-es háború idején már tömegmérétekből gyártott hadiszerek termelése óriási fellendülést mutat: Oroszország az első világháború három esztendejében évi 3900 különböző kaliberű tüzérségi löveget állított elő. Ugyanezt a Szovjetúnió a Nagy Honvédő Háború három utolsó esztendejében átlag évi 120.000 lövegre és 100.000 aknavetőre fejlesztette. Az első világháború utolsó három esztendejében Oroszország évente 1 millió 50 ezer puskát gyártott, a Szovjetúnió a Nagy Honvédő háború utolsó három esztendejében évente átlag 5 millió puskát és géppisztolyt gyártott.

A lőszergyártás kolosszálisan megnőtt. Oroszország átlagos évi termelése 1914—1917-ben 16,3 millió tüzérségi lövedék, bomba és akna volt; a Szovjetúnió csak 1944-ben 240 millió lövedéket, bombát és aknát termelt. Az egész első világháború folyamán összesen 4 milliárd töltényt gyártottak Oroszországban; 1944-ben egyedül 7,4 milliárd volt a tölténygyártás.

A háborús termelés eme adatai szemléltetően bebizonyították, hogy a szovjet nemzetgazdálkodás ragyogóan kiállta a legsúlyosabb háborús megpróbáltatásokat is.

Egészen más volt az orosz hadsereg képe 1914—1917-ben. Tudjuk, hogy az orosz haderő kidőlt a fegyverek, lőszer, felszerelés és élelmezés hiányos volta miatt.

„A cári hadseregben — áll a SzUKP(b) történelmének rövid tanfolyamában — kevés volt a puska. Gyakran három katonára jutott csak egy puska.”

Az elmaradott orosz ipar még ezt a szegényes ellátást is csak a legnagyobb nehézségek árán tudta biztosítani. Oroszország felkészületlenül kezdett háborúba. Már röviddel a harci tevékenység megkezdése után beállott a válság a lövedékutánpótlásban. Az ipar mozgósítása alaposan elkészt — igazán csak 1915-ben kezdődött meg. Az állami üzemek szintén nagyon lassan emelték termelésük nivelóját. Mikor végre a háborús termelés minimumát sikerült biztosítani — gazdasági válság robbant ki az egész országban. Csökkent a fém, szén, textil és egyéb fontos

hadianyag termelése. A mezőgazdasági válság egyre erősödött, az arcvonal és hátsország élelmezése megbomlott. Nagy vonalakban ez volt az orosz gazdasági helyzet az első világháború idején.

A Szovjetunió szocialista gazdaságának helyzete a Nagy Honvédő Háborúban ennek gyökeresen az ellenkezőjét mutatja. A hadüzemek, haditermelésre, lőszer-, harcieszközök- és felszerelés gyártására átváltított gyárak és üzemek termelésének gyors és rendszeres felfokozása vezetett ahhoz, hogy Sztálin elvtárs már 1943 novemberében közölte a néppel: a németek haditechnikai fölényét felszámolták. Ebben az időben a Vörös Hadsereg nemhogy nem maradt el ellenfele mögött, hanem repülőgép, harckocsi, lövegek, géppisztoly, stb. tekintetében túl is szárnyalta azt.

Magától értetődik, hogy jelentős munkálatok elvégzése háború esetén — igen bonyolult dolog. Valóban, a háború alatt csökkent az építkezés. Ez összefüggésben volt az építőanyag, szállítóeszközök és munkaerőhiánnyal. A hadüzemek, fémipari és elektromos üzemek építése teljes erővel folyt azonban tovább. Jellemző, hogy a nemzetgazdaságban újonnan megteremtett alapok termelése a háború folyamán nagyobb volt, mint elhasználódásuk.

1944-ben 1,5-szer akkora volt az építkezés, mint 1943-ban és 1945-ben majdnem elérte a háborúelőtti színvonalat. A nehézipar legfontosabb ágaiban, a fém-, elektromosenergia-termelő iparban és a gépgyártóipar néhány ágazatában a háborúelőtti felülmúló méreteken lendült fel az építkezés, 1943—1945-ben hatalmas fémgyártó és energiatermelő telepek, gépgyárak létesültek és léptek üzembe a Volgamentén, az Uralban és Szibériában.

1944-ben 15 olvasztó, 58 Martin-kohó, 27 hengermű, 48 koksztelep, egész sor hatalmas turbina és nagyszabású bányák kezdtek munkába. Ez tette lehetővé, hogy az 1943-as színvonalat öntöttvastermelésben 31%-kal, acéltermelésben 29%-kal, szénben 31%-kal, a nehézgépipari népbiztoságok géptermelésében pedig 30%-kal túllépték. 1941—1945. években megkétszereződött az urali és novoszibiriai széntelepek termelése, megépültek az omszki, karagandai és kujbisevi áramfejlesztő telepek.

Ugyanakkor óriási lendülettel indult meg a megszállás alól felszabadított kerületek mezőgazdaságának helyreállítása. Ezek a kerületek azonnal bekapcsolódtak a front igényeinek kielégítésére irányuló közös munkába.

Legyőzve a háborús viszonyok adta nehézségeket. — energiatermelő telepek hiányát, anyag- és nyersanyag-deficitet, szállítóeszközök túlterheltségét, munkaerőhiányt, — a szovjet nép óriási léptekkel fejlesztette a nemzetgazdaság alapvető ágazatainak termelékenységét. A fém- és széntermelő ipar évente 20—30%-kal fokozta termelését. Leggyorsabb ütemben nőtt az urali, volgamenti és kuznjecki kerületek termelése. 1941—1943 években az urali gyárak termelése évente 50%-kal nőtt. A széntermelés megkétszereződött az urali bányákban, Karagandában 60%-kal emelkedett, míg a kuznjecki medencében 35%-kal fokozódott, — a háború alatt. Becsülettel megoldotta háborús feladatait a mezőgazdaság is, jóllehet — mint kevésbé gépesített gazdasági ágazat, mint az ipar — fokozottabb mértékben megsínylette a munkaerő tömeges hiányát. Ezenkívül a mezőgazdaság óriási mennyiségű gépi és élő vontatóerőt adott le a Vörös Hadsereg számára. Tekintetbe kell vennünk azt is, hogy a szovjet mezőgazdaság vállaira súlyos teher nehezedett: pótolnia kellett a megszállás által elvesztett gazdag mezőgazdasági termőterületek hiányzó hozamát.

A Honvédő Háború három — 1942—1944 — esztendejében a gabonatermelés — 1915—1917-hez viszonyítva — 2,5-szeresére emelkedett. A munka termelékenysége fokozódott. Egy felnőtt kolhózmunkás teljesítménye 1944-ben 350 munkanap volt, — az 1940-es 255-tel szemben. „Hála a kolhózparasztság gondoskodásának — mondotta Sztálin elvtárs, — a Vörös Hadsereg a háború negyedik évében nem szenvedett szűkséget élelemben. A kolhózmunkások és kolhózmunkásnők a munkásokat és értelmiségieket élelemmel, az ipart nyersanyaggal látták el és biztosítják a front számára fegyverzetet és felszerelést gyártó gyárak és üzemek normális működését. („A szovjet nemzet Nagy Honvédő Háborújáról.” 145 old.)

A termelés súlypontjának áthelyezése nagy eredményekkel járt. Hatalmas tömegekben özönlött a fegyverzet, lőszer és élelmiszer a Vörös Hadsereg számára, gyártmányok és nyersanyagok óriási folyamként hömpölyögtek... mindezt szakadatlanul szállítani kellett. Ezért példátlan méretű hadműveleti és utánpótlási szállítások lebonyolítása várt a szovjet vasútra, mely ragyogóan oldotta meg feladatát. A vasutak fordulóinak száma 1942—1944-ben az 1915—1917-ivel szemben 3,4-szeresére emelkedett. A Szovjetúnióban 50.000 km — a határon túl pedig közel 30.000 km vasutat állítottak helyre, nagyszámú hidat és útépítményt, vízvezetéket stb. javítottak meg és nagyszabású vagonjavító műhelyeket állítottak fel.

A Nagy Honvédő Háború alatt ezt a képet mutatták a nemzetgazdaság alapvető ágazatai. Természetes, hogy a szovjet gazdaság és a német gazdaság közötti küzdelem győzelmes befejezésének kivívásának legdöntőbb és legfontosabb tényezője: a szocializmust építő, dolgozó ember volt. Sztálin elvtárs így jellemezte a szovjet nép hazafias munkalendületét a háborúban: „Teljes meggyőződéssel mondhatjuk, hogy a szovjet emberek önfeláldozó munkáját a háterszágban arany betűkkel röjják a történelem lapjaira, egy sorban a Vörös Hadsereg hősies harcaival — mint a nép példátlan hősies önfeláldozását — Hazája megvédésének érdekében.” („A szovjet nemzet Nagy Honvédő Háborújáról.” 107. old.)

Mint fentebb említettük — a háborús kiadások óriási mértéket öltöttek. Honnan, milyen forásokból fedezte ezt a Szovjetúnió?

A háborús kiadásokat a Szovjetúnió nemzetgazdasága fedezte — teljes mértékben. A költségvetés mozgósította a nemzetgazdaság különböző ágaiban és az iparban felhalmózódott tartalékokat. Ezek fedezték a háborús kiadások túlnyomó részét. Döntő jelentőségű volt az ipar munkája minőségi arányszámának megjavulása is. A hadiipar önköltségsökkentése egyedül 40 milliárd rubel megtakarítását eredményezte.

Nagyon komoly helyet töltöttek be a szovjet háborús kiadások fedezésénél a kölcsönök jegyzése és egyéb — a védelmi alapra történő egyéni felajánlások.

Pénzügyi rendszerünk eredményesen oldotta meg a háborús kiadások fedezését. Ennek következtében a szovjet rubel értéke megingathatatlan maradt. Jellemző, hogy a legfontosabb szükségleti cikkek túlnyomó részének hivatalos ára a háborúelőtti színvonalon maradt. Ugyanekkor a kolhózi piac árai, — melyek eleinte emelkedtek, — szintén felére zuhantak.

*

A Szovjetúnió gazdasági alapja hatalmasnak és megingathatatlannak bizonyult. Az egész világ elismerte ezt. A fasiszta Németország ellen vívott hadigazdálkodási harcban a szovjet erők egyre növekedtek, — a fasiszták ereje egyre hanyatlott. A háborúban aratott katonai győzelem egyben diadalmas gazdasági győzelem is volt. Ez a szocialista rend kiaknázhatatlan és kimeríthetetlen erőinek bizonyítéka; bizonyítéka életrevalóságának, mert soha nem látott méretű háború izzó lángjaiban állotta meg helyét.

A kollektív szerződések és a honvédség

A kollektív szerződéses alkalmazottakkal kapcsolatosan szeretnék a bajtársaknak olyan támpontokat adni, amely támpontokat a hadtápszolgálatban működő bajtársaim szolgálati ténykedéseik alkalmával fel is tudnak használni.

1. Polgári (kollektív szerződés hatálya alá tartozó) munkavállalók alkalmazása:

a) Alakulatok, szervek, intézetek — kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkavállalókat kizárólag csak akkor alkalmazhatnak, ha erre a szervezési rendelet, vagy esetenként kiadott intézkedések (*előzetes*) módot nyújtanak.

Mind a szervezési rendelet, mind az esetenkénti rendelet a kollektív szerződéses alkalmazottak járandóságaihoz szükséges anyagi fedezetet biztosítja (hitelkeret stb.)

Amennyiben a honvédség érdeke *sürgösen és halaszthatatlanul* megkívánja kollektív szerződés hatálya alá tartozó polgári alkalmazottak felvételét (elemi kár, sürgős munkaerőszükséglet, aminek hiányában a honvédségre kár hármolna) erre távbeszélőn (táviratilag) kell előzetes engedélyt kérni.

Há a parancsnok a szervezési rendeletben elrendelt létszámon, vagy esetenként engedélyezett létszámon (engedély) felül rendeli el a polgári munkások felvételét, kimeríti a 8.800/M. E. — 1946. sz. GAZDASÁGI REND BÜNTETŐJOGI VEDELME tárgyában kiadott rendelkezést, mely szerint vétséget követ el, s vétség miatt öt évig terjedhető fogházzal is büntethető.

2. Kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkavállalók járandóságai:

A kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkavállalók részére az Országos Munkabérmegállapító Bizottságról szóló 8.480/1948. Kormányrendelet 10. §-a szerint, a kollektív szerződésben megállapított munkabérnél *magasabbat, alacsonyabbat* kikötni, megadni és elfogadni nem szabad. Vétséget követ el és 2 évig terjedhető fogházzal büntetendő az a munkáltató:

aki a kollektív szerződésben az Országos Munkabérmegállapító Bizottság határozataiban megállapított munkabéreknél magasabbat vagy alacsonyabbat köt ki, vagy ad meg.

Mivel az egyes alakulatoknál, szerveknél, iskoláknál alkalmazott munkavállalók különféle kollektív szerződések hatálya alá tartoznak, a honvédségi szerv köteles az illetékes SZAKSZERVEZETTŐL az alkalmazásra kerülő részére folyósítható munkabért (órabért) minden egyes alkalmaztatás esetében *írásban* kikérni. Egyben fel kell kérni a területileg illetékes Szakszervezetet, hogy közölje azt a Kollektív szerződést, amely nevezett munkavállalóra egyéb tekintetben is mérvadó.

Ajánlatos ezt a kollektív szerződést ilyen esetben azonnal megrendelni, s az alkalmazottak részére hozzáférhető helyen elhelyezni.

Egyes alakulatok, — tekintet nélkül a kollektív szerződésben foglaltakra, a fennálló tiltó rendelkezésekre és törvényekre, — az alkalmaztatást engedélyező rendeletben közölt *hitelkeret* összegét elosztják az alkalmazottak számával és annak megfelelő órabért fizetnek. Ez az eljárás szigorúan tilos, s súlyos büntetést von maga után, mert vélyezetteti a tervgazdálkodást és az ország *pénzügyi* politikáját.

Ugyancsak tilos, — amennyiben a kollektív szerződés erre vonatkozóan törvényerejű kikötést nem ír elő, — jogtalan juttatások adása is: pl.: ingyen étkezés, ingyen fűtőanyag, lakás.

3. Gépjárművezetők és állandó kocsikísérők étkezési pénze és szállásköltsége:

Az Országos Munkabérmegállapító Bizottság Titkársága 10.402/—94/1949. O. M. B. sz. rendelete:

A gépjárművezetők és az állandó kocsikísérők (munkavállalók) részére, ha a munkáltató (üzem, alakulat) telephelyétől (állomáshelyétől) nyolc órán túl van távol, az alábbi étkezési pénz kell folyósítani:

Távolléti idő	Közigazgatási határon belül teljesített szolg. esetén.	Vegeesen közig. határon belül vagy kívül teljesített szolg. esetén.	Közigazgatási határon kívül teljesített szolgálat esetén.
Étkezési pénz összege			
8-12 óra	nem jár	4—Ft	8—Ft
12-18 óra	5—Ft	8—Ft	16—Ft
18-24 óra	5—Ft	10—Ft	20—Ft

Amennyiben a munkavállaló az éjszakát távol tölti, de ez alatt szolgálatot nem teljesít, úgy a munkáltató szállásáról tartozik gondoskodni. Amennyiben a munkáltató szállásról nem gondoskodik, úgy a munkavállalót

Nagy-Budapesten: napi 26.00 Ft,

törvényhatósági és megyei városokban: napi 23.00 Ft,

egyéb. helységeekben: napi 15.00 Ft szállásköltség illeti meg.

4. Munkabérelszámolás fizetett ünnepnap előtt.

Egyik alakulatnál a fizetett ünnepnap alkalmából, amely szombatra esett, a megelőző napon, tehát pénteken a munkavállalók a 8 és fél órát nem dolgozták le, hanem éppenúgy, mint szombati napon, csak 5 és fél órát.

A fizetett ünnepnap *nem* eredményezheti azt, hogy a heti munkaidő rendes beosztását megváltoztassák. Ebben az esetben a pénteki napra az alakulat a ténylegesen ledolgozott 5 és fél óra után fizethet munkabért, a szombati napra eső, de a fizetett ünnepnap miatt kieső órák után, tehát 5 és fél óra után számolhat el munkabért. (10.402—40/1949. OMB.).

5. Fizetett étkezési és tisztálkodási idő.

Az alakulatok nincsenek tisztában a fizetett étkezési és tisztálkodási idővel kapcsolatos kötelezettségekkel és jogokkal.

A kollektív keretszerződés rendelkezései szerint a fizetett együttes étkezési és tisztálkodási szünetet akkor lehet és kell elszámolni, ha a munkavállalók a nyolc órát, illetve a heti rendszeres munkaidő-aznapra eső hányadát a szünettől függetlenül ledolgozzák és a szünetet az alakulat elhelyezési körletében töltik el. Ha tehát a munkavállalók a félóra fizetett étkezési és tisztálkodási szünetet az alakulat elhelyezési körletében töltik el, s a nyolc órát ledolgozzák, a fizetett étkezési és tisztálkodási szünet részükre illetékes.

6. Túlóra felszámítása.

A túlórákat az alakulatok, szervek, intézetek csak *előzetes* H. M. engedéllyel számíthatnak fel. Kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkavállalókat *túlóráztatni* csak az OMB előzetes engedélyével szabad.

Természetesen ez nem vonatkozik az 1. pontban felsorolt esetekre, amikor is a rendkívüli helyzetnek megfelelően az alkal-

mazottakat kénytelen az alakulat honvédségi érdekből túlóráz-
tatni. (Utólagos túlóra keret kérelem.)

Amennyiben az alakulatoknak szolgálatuk elláthatósága
érdekében a kollektív szerződés hatálya alá tartozó munka-
vállalókat mégis túlóráztatni kell — előzetesen havonta előre a
H. M. (SzÜ. Főcsoport) Bajtárstól havi *túlórakeretet* kell kérni.

7. Munkavállalók felfogadása.

Alakulatok kollektív szerződés hatálya alá tartozó munka-
vállalókat csak az *Országos Munkaerőgazdálkodási Hivatal*
helyi szervezetétől igényelhetnek.

Amennyiben e szerv állomáshelyét nem tudják, érdeklőd-
jenek a helyi közigazgatási hatóságnál, vagy a szakszervezetnél.

Adalékok az ételmezési szolgálat ellátásához. III. rész

Mielőtt folytatnám tanulmányomat, megragadom az alkalmat, hogy dr. Radó György orvos-alezredes bajtársnak a „Honvédorvosi Közlemények” c. folyóiratban (1949. XII. számában) közzölt, ételmezéssel kapcsolatos kiváló cikkét röviden ismer-tessem.

Dr. Radó György orvos-alezredes bajtárs a Szovjet Hadsereg egészségügyi szolgálatával foglalkozik, s ezzel kapcsolatosan a szovjet ételmezés-egészségügyi kérdéseit ismerteti.

A Szovjet Hadseregben az ételmezési szolgálat szorosan együttműködik az egészségügyi szolgálattal.

A Szovjet Hadsereg ételmezés-egészségügyi szolgálata szigorúan tudományos alapon nyugszik.

Ezt biztosítja:

1. Elsősorban az a körülmény, hogy a fejadag kalória tartalma a katona tényleges megterhelésén nyugszik. Más étel- és italadagokat állapítanak meg az egyes fegyvernemek részére, az igénybevétel szerint.

2. A fejadagban a fehérjék, a zsírok és a szénhidrátok az élettanilag szükséges arányban találhatók meg.

3. Az ételiszerek kellő mennyiségű vitamint tartalmaznak.

4. Az ételek elkészítési módja, az egyes fogások mennyisége, megfelel a népszokásoknak, melyek között a katona nevelkedett. Az étlap elkészítésének *döntő* fontossága van a Szovjet Hadseregben. Az étlap a katona *ételmezési* terve egy napra, vagy egy hétre. Ez nemcsak a felhasználandó ételcikkék mennyiségét, hanem az ételek elkészítésének módját is felöleli.

Hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonítottak a Nagy Honvédó Háborúban a Szovjet Hadsereg helyes, kiadós és tápláló ételmezésének, mutatja az a körülmény, hogy „Kiváló szakács”, „Kiváló pék” kitüntetéssel alapítottak az arra érdemes katonai szakácsok, pékek részére.

E kitüntetések kiosztásánál figyelemmel voltak a

a) főzéstechnikára;

b) az elkészítés és kiosztás higiénikus voltára;

c) az illető személy feltétlen személyi tisztaságára is.

A fizikai megterhelésnek megfelelő kalóriatartalom mellett nagy gondot fordít a Szovjet Hadsereg az ételiszerek fehérje, zsír és szénhidrát tartalmára, az ásványi só és vitamin tartalomra,

valamint ezek megfelelő arányára. Azonkívül arra, hogy az ételek elkészítése ízletes, tápláló és az évszakoknak megfelelően változatos legyen.

A fejadag fehérjetartalmának meghatározásánál nemcsak azt veszi figyelembe, hogy a napi fehérjemennyiség grammokban kifejezett mennyisége a testsúlykilogramra vonatkoztatva elegendő legyen, hanem nagy súlyt helyez a fehérje *aminósav* összetételére.

Általános irányelv az, hogy a napi fehérjemennyiség testsúlykilogrammonként 1 gr. legyen. Ez a mennyiség azonban változik aszerint, hogy milyen értékű fehérjéből történik a szükséglet kielégítése.

A zsírfejadagok kiszámításánál irányelv az, hogy testsúlykilogrammonként napi 1 gr. zsír szükséges. A zsír magas kálóriaértékénél fogva alkalmas az étel mennyiségének, az étkezések számának csökkentésére, mivel nehezen emészthető, ezért sokáig a jóllakottság érzetét is kelti. Ezenkívül az ételek ízletessége is nagy mértékben a felhasznált zsír mennyiségétől és minőségétől függ. Nagy gondot fordítanak a felhasznált zsírféleségek „A” és „D” vitamintartalmára, valamint a zsíradag kiszámításánál figyelembe veszik azt is, hogy a zsír bizonyos minimális mennyisége nélkülözhetetlen a „karotinok” (provitamin) felszívódása szempontjából. Igen fontos tényező a fejadag szénhidrát tartalma is, mivel a szervezet energiatermelésének több mint $\frac{2}{3}$ része a szénhidrátokból származik. Lényeges kérdés a zsír és szénhidrát arányának helyes megválasztása, mivel a szervezet gazdaságosabban dolgozik, ha az energiatermelés nagyobb része szénhidrátokból ered.

Ebből a rövid kis hézagos ismertetésből is láthatjuk, hogy a dicsőséges Szovjet Hadsereg milyen különös gondot fordít a hadsereg helyes, tápláló, tudományon alapuló ételmezésére, ezért felkérem az ételmezési szolgálatban működő bajtársaimat, hogy a Szovjet Hadsereg példáját követve, tanulmányaikat az ételmezési ügykörben még komolyabban folytassák. Igen komoly segítő társat kapnak a csapatorvosokban, akik szorosan együttműködni kötelesek az ételmező szolgálatvezetővel. A csapatorvosnak az ételmezési szolgálat vezetőjével együtt az alábbi feladatai vannak:

1. Az alakulat által felvételezett, vagy beszerzett ételcikk megvizsgálása, fogyasztásra való alkalmasság szempontjából.

2. Az ételiszterek szállítása és raktározása, tárolása, higiénikus szempontból.

3. Az élelmiszerraktárak és konyhák állandó ellenőrzése, tisztaság szempontjából. Különösen nagy gondot kell fordítani a rágcsálók és a legyek elpusztítására.

4. Részvétel a heti étlap összeállításában.

5. A napi fejadag kalória- és fehérjetartalmának kiszámítása és helyes szabályozása.

6. Kész ételek megízlelése, amennyiben szükséges, megvizsgálata.

7. Vitamintartalom biztosítása az ételekben.

8. A kenyér minőségének állandó ellenőrzése.

9. Az ételmezési szolgálatban működők állandó orvosi felügyelet alatt tartása. Az állandó tisztaság ellenőrzése, a járványok leküzdése szempontjából.

SZÉNHIRRÁTOK:

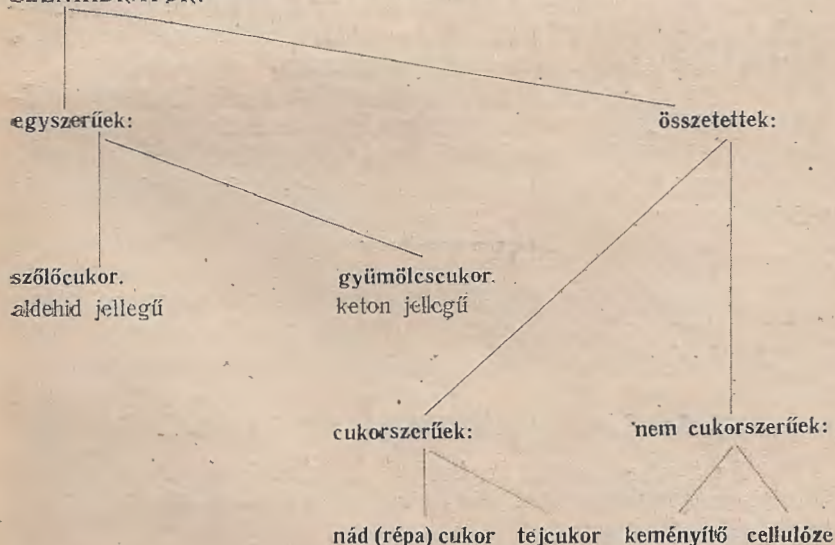
A szénhidrátok a szerves vegyületeknek egyik legfontosabb és legelterjedtebb csoportját alkotják.

A szénhidrátok olyan vegyületek, amelyek oxigénből, szénből és hidrogénből állanak.

Gyakorlatban legfontosabbak azok az egyszerű szénhidrátok, melyek molekulájában hat szénatom van.

Ezek a hexózok. Ha aldehid jellegűek, akkor aldohexózok, ha ketonjellegűek: ketohexózok.

SZÉNHIRRÁTOK:

SZŐLŐCUKOR:

A szőlőcukor jelentékeny mennyiségben található az érett gyümölcsökben, főleg a szőlőben, rendszerint gyümölcscukorral együtt.

A méz főleg szőlőcukor és gyümölcscukor tömény, vizes oldatából áll. A mézben lévő kiváló kristályok szőlőcukorból állanak, ugyanis a gyümölcscukor jobban oldódik, s ennél fogva az oldatban marad.

A szőlőcukor az emberi és állati szervezetben, főleg a vérben is előfordul és bár kis mennyiségben van jelen mégis igen fontos élettani szerepet játszik.

A szervezet ugyanis a szénhidrátot (keményítőt), mely egyik fő táplálékát képezi, szőlőcukorra alakítja, s így szállítja feldolgozás, elégetés végett az egyes sejtekhez. Ezért a vér mindig tartalmaz szőlőcukrot, s nyomokban a vizeletben is előfordul. Ha azonban a szervezet megbetegedés folytán nem képes a szőlőcukrot feldolgozni (cukorbetegség), akkor a vizelettel nagymennyiségű szőlőcukor ürül ki.

A szőlőcukor alkatrésze a nád- (répa-) és a tejcukornak. A malátacukor, a keményítő és a cellulóze teljesen szőlőcukorból van felépítve.

Szőlőcukor előállítását történhet burgonyából és tengeriből. A burgonya keményítője híg kénsavval való főzéskor, vízfelvétel mellett teljes egészében szőlőcukorra alakul át. Ha a szőlőcukrot erősen besűrítik, akkor megszilárdul, tömeggé dermed, s krumplícukor néven kerül forgalomba.

Telített oldatából (keményítőszirup) alkohol hatására ki-kristályosodik. A tiszta szőlőcukor fehér szemcsék, vagy fehér por alakjában kerül forgalomba. Gyengén édesízü.

Előállítható még a szőlőcukor nád- (répa-)cukorból és mézből is.

INVERT CUKOR:

Nem más, mint a szőlő- és gyümölcscukor keveréke (méz). A gyümölcscukor alkoholban jól oldódik, a szőlőcukor ellenben csak kevésbé.

SZŐLŐCUKOR GYAKORLATI FELHASZNÁLÁSA:

Az iparban cukorkák, bonbonok készítésére, szeszesitalok édesítésére, gyümölcslékhöz és cukorfesték gyanánt (cukorkulőr).

GYÜMÖLCSUKOR:

A növényvilágban elterjedten található. A nád (répa)-cukor egyik építőköve. Igen édes ízű, tiszta állapotban fehér kristályos anyag, vízben igen jól oldódik. Az invert cukornak egyik alkotórésze.

NÁDCUKOR, RÉPACUKOR:

Rendszerint egyszerűen csak cukor néven szereplő, igen fontos tápszer.

Tiszta állapotban hófehér, kristályos törésű darabok, vagy kockák, illetve kristálypor, esetleg süveg alakjában kerül forgalomba. Erősen édesízű, mellékíz nélkül. 160 C fokon megolvad, 180—200 C fokon megsárgul, illetve megbarnul és jellemző, nem kellemetlen szag fellépése közben bomlani kezd (karamelizáló), majd likaos, fénylő szén hátrahagyásával teljesen elbomlik, s végül izzítva a szén maradék nélkül elég.

Víz jelenléte a karamelizálódási folyamatot már alacsonyabb hőmérsékleten is megindítja.

A megolvasztott cukor lehűléskor üvegszerű alakban megdermed. Savak a cukrot víz jelenlétében szőlőcukorra és gyümölcscukorra bontják.

A szőlő- és gyümölcscukor *elegyét* invert cukornak nevezzük.

A nádcukrot legnagyobb mennyiségben a cukornád (13—15%) és a cukorrépa (12—16%) tartalmazza.

A nádból könnyebb a cukrot kitermelni, mint a répából, mert a nádlé aránylag igen kevés idegen anyagot tartalmaz. A nádból nyert cukor régebben gyakran szirup alakjában került forgalomba. A répacukor gyártása már nehezebb. A répából való cukorgyártás feladata tulajdonképpen az, hogy a répa levében oldott cukrot kikristályosítsa. Ugyanis kémiai értelemben a cukor nem a cukorgyárban, hanem a répában készül. A répa zöld levelei, a levegő oxigénjéből, a széndioxidból, a vízből invert cukrot készítenek, mely a gyökérbe vándorol, s ott nádcukorra alakulva, tartaléktáplálék szerepét tölti be.

A répacukorgyártásnak fő nehézsége a répa nedvében lévő egyéb anyagok kiválasztása, amely anyagok megnehezítik a cukornak a kikristályosodását és szennyezik a cukrot.

CUKOR FELHASZNÁLÁSA:

- a) ételek édesítésére,
- b) élvezeti cikkek készítésére,
- d) cukorfestékek készítésére.

TEJCUKOR:

A növényvilágban nem fordul elő. Fontos szerepet játszik azonban a tejben (anyatej: 5—6.5%, tehéntej: 4.8%). Ez okozza a tej édes ízét.

Tiszta állapotban fehér, kristályos por, vagy a fogak között homokszerűen csikorgó, kemény kristályok. Lényegesen kevésbé édes, mint a nádcukor, s nehezebben is oldódik.

Tejcukrot az édes tejből való sajtgyártás melléktermékeként, az édes savóból állítják elő.

Tej savanyodásakor a tejcukor alakul át tejsavvá.

FELHASZNÁLÁSA:

Gyermektápszernak.

MALÁTACUKOR:

Nem nagyon édes ízű. A sör extrakt anyagának nagy részét képezi. A sör-lében változatlanul megmarad, mert nehezen erjed.

Igen fontos szerepet játszik a növényekben, mert a klorofilltartalmú, zöld levélben az asszimiláló tevékenység folytán keletkezett keményítő, enzimek hatására malátacukorra alakul át, s a sejtnedvben feloldódva vándorol el a növények testébe, oda, ahol növekedés vagy egyéb életműködés céljából szükség van rá, vagy pedig visszaalakulva keményítővé, mint tartaléktápanyag szerepel.

KEMÉNYÍTŐ:

A természetben rendkívül fontos szerepet játszik, mert a növényi, állati és emberi szervezetet alkotó szénvegyületek végtermékében mind keményítőből keletkeznek.

A keményítő ugyanis a növények asszimilációjának első látható terméke, mely a zöld levelek sejteiben a klorofill közreműködésével, a nap sugárzó energiájának a hatására széndioxidból és vízből képződik.

Az asszimiláció az egyedüli folyamat, mellyel az élő szervezetek a szervetlen alakban jelenlévő szén, szerves vegyületekbe képesek átvinni.

A keményítőt a növény átmenetileg malátacukorra alakítja, az életműködésének fenntartására használja fel, részben pedig gumóiban, gyökereiben, magvaiban mint keményítőt tárolja.

A növény, kismennyiségű ásványi anyagok (kálium, kalcium, foszfor, vas, stb.) felhasználásával az egész szervezetet ke-

ményítóből építi fel, azt különböző céloknak megfelelően kémiai-
lag átalakítva.

A növények gumóiban, gyökereiben és magvaiban a kemé-
nyítő apró szemcsék alakjában raktározódik fel.

A különböző növények keményítő szemcséinek nagysága
különböző s jellemző az egyes növényekre.

Az egyes növények keményítő tartalma igen különböző:

tengeriszem	80—85%
rizsszem	56—70%
búzaszem	53—70%
burgonya	16—19%

A keményítő szőlőcukorból épül fel. A keményítő lebontása
nem egy lépésben történik, hanem több közbeeső termék nyerésé-
vel: dextrin — malátacukor — szőlőcukor.

KEMÉNYÍTŐ FELHASZNÁLASA:

A keményítőnek igen nagy szerepe van az élő szervezetben.
Keményítőtartalmú nyersanyagokból készül az alkohol, a dextrin,
a szőlőcukor, a csiriz (a textiliák kikészítéséhez).

DEXTRIN:

A keményítóből keletkezik hevítés vagy savak hatására he-
következő bomlás folytán. Sárga színű, sajátságos szagú por.
Jó ragasztószer, szövetek keményítésére, festékek sűrítésére hasz-
nálják.

CELLULOZE:

Cellulóze a növényi sejtfal anyaga, mint ilyen a Földön
legnagyobb mennyiségben található szerves anyag. A cellulóze
nem cukorszerű szénhidrát, tapasztalati képlete azonban meg-
egyezik a keményítővel. Szőlőcukorból van felépítve, akárcsak a
keményítő, szerkezete azonban egészen más.

Az emberi szervezetben az emésztő nedvek nem képesek a
cellulózét lebontani, tehát mint tápanyag alig jöhet számításba.
Mint salakanyag azonban nagy tömegénél fogva a bélsatornára
izgató hatást vált ki és így a bélműködést fokozza.

ALTALÁBAN:

A szénhidrátok a szervezetben a sejtműködésük folyamán
tökéletesen elégnek széndioxidá és vízzé.

1 gr szénhidrát 4.1 kalóriát fejleszt.

A szénhidrát ugyanúgy, mint a zsír, az emberi testben elraktározódik. A szervezet ilyenkor egy részét zsírrá alakítja át. Táplálkozásunkban a zsírhiány szénhidráttal elméletileg pótolható.

ENZIMEK:

Azt a jelenséget, hogy bizonyos anyagok pusztá jelenléte a kémiai átalakulás időbeli lefolyását nagymértékben megváltoztatni képes, pl. gyorsítani, anélkül, hogy a reakció lefolyása után a sebességváltozást létrehozó anyag mennyiségében és minőségében észrevehető változás állott volna be: *katalizatsnek*, az anyagot pedig, amely a változást előidézte: *katalizátor*nak nevezzük.

Az élőszervezet is termel ilyen katalizátorokat, amelyek a szervezetben végbemenő életfolyamatokhoz szükséges kémiai reakciók gyorsítására szolgálnak. Az élőszervezet által termelt katalizátorokat: az élet katalizátorainak, biokatalizátoroknak, *enzimeknek* nevezzük. Az enzimekre jellemző, hogy hatásuk teljesen *fajlagos*, vagyis minden egyes enzim, csak egyetlen folyamat gyorsítására alkalmas.

A fehérjét pl. 20%-os sósavval 24 órán keresztül kell főznünk ahhoz, hogy az megfelelően bomoljék. Ugyanezt az élő szervezet is elvégzi, sokkal rövidebb idő alatt, alacsony hőmérsékleten, erős savak kihagyásával.

Az enzimekre az egyes kémiai reakciók nincsenek hatásal. Egyes anyagok azonban mérgezőleg hatnak rájuk, akkor természetesen elvesztik aktivitásukat.

Az enzimek az állati és növényi szervezetek kémiai hatóanyagai, *nagy molekulájú* szerves nitrogénvegyületek, melyek vegyileg a proteinekhez (fehérjék) állanak legközelebb.

Nincs meghatározott kémiai alakjuk. Oly képességük van, hogy a bonyolultabb összetételű vegyületeket: a szénhidrátokat, fehérjéket, zsírokat, hidrolizálni, vízfelvétellel egyszerűbb vegyületekre bontani, oldatbáhozni képesek, hasonlóan, mintha túlhevített vízgőzzel, savakkal, vagy lúgokkal hidrolizálnánk azokat.

Az enzimek működése szűk határok közé szorított feladat elvégzésére szorítkozik. Így vannak fehérjebontó, zsírbontó, szénhidrátbontó enzimek. A zsírbontó enzim például hatástalan a fehérjékre és a szénhidrátokra.

ENZIMHATAS:

Minden enzimhatás legalább két folyamatból áll:

a) az enzim egyesül (vegyületet alkot) az átalakítandó anyaggal.

b) az anyag szétesik, de nem előbbi összetevőire, hanem másokra. Minden enzim magasabb hőfokon elpusztul, általában ez a hőfok a 60—80 C fok.

Kedvező hőmérséklete, amelynél legjobban tudja működését kifejteni, amelynél a reakció sebessége legnagyobb és a katalizáló képessége is a legerősebb.

Ez a hőmérséklet általában a 35—40 C fok. Alacsonyabb hőmérsékleten hatásuk megszűnik, de nem pusztulnak el.

Az enzimek az élőszervezettől elválasztva is kifejtik hatásukat ezért gyakorlati célokra külön is előállíthatók.

Az enzimek *katalizáló* hatását az ipar gyakorlatilag is értékesíti: szeszgyártás, kenyérfőzés, malátacukor stb. Az enzimeket úgy állítják elő, hogy a növényi, vagy állati sejtéből vízzel, glicerinnel stb. kivonják, s az így nyert oldatból az egyéb anyagok kivonásával egy enzimdús készítményt állítanak elő. Az így nyert enzimyag két részből áll:

a) a hatékony, reakcióképes tulajdonképeni enzimből,

b) a sokkal nagyobb molekulájú fehérje, szénhidrát tartóából.

LEGFONTOSABB ENZIMEK:

Fehérjebontók:

Pepszin:

A gyomorfal által termelt enzim, amely a fehérjéket bontja fel s a felbontás révén oldhatóvá teszi.

Tripszin:

A vékonybél termeli ki, a fehérjéket bontja.

Érepszin:

A bélben termelődnek ki, fehérjéket bontja.

Szénhidrátbontó enzimek:

Diasztáz:

Keményítőnek a bontását végzi. A csirizes lisztes magvakban található, a szeszgyártásnál fontos szerepet játszik.

Invertáz:

A malátacukrot bontja fel szőlőcukorrá.

Zimáz:

A szőlőcukrot erjeszti el. Szeszgyártásnál játszik nagy szerepet.

Zsír bontó enzimek:

Lipáz:

A húsevők belében végzi működését.
Felsoroltakon kívül még számtalan enzim van.

A TAPLALKOZÁS FOLYAMATA.

A táplálékul felvett, bonyolult összetételű szerves anyagok az anyagcsere folyamán egyszerű alkotórészekre bontódnak le. A szervezet ezen lebontott anyagokból részben saját anyagait építi fel, részben a sejtekben jelenlevő szerves anyagok oxigénnel való egyesülése révén lehetővé teszi a lassú égést, a test energiatermelésének forrását.

A lebontás, a felépítés és az oxigénnel való egyesülés mesterséges körülmények közt, az élő test hőmérsékletén igen lassan végbemenő, nehezen utánozható kémiai folyamat. Az emberi szervezetben ezzel szemben már közönséges testhőmérsékleten, az emésztés, majd a sejtananyagcsere folyamán aránylag igen gyorsan történnek ezek a műveletek a szervezetben jelenlevő, a szervezet által kitermelt *enzimek* által.

Az enzimek az anyagcserét gyorsítják. Az emésztés folyamán az enzimek segítségével bontódik le az összetett fehérjemolekula *aminosavakra*; a szénhidrát egyszerű cukorra, a zsír zsírsavakra és glicerinre. Az emberi szervezet csupán ezen vízben oldódó egyszerű vegyületekből tudja a saját fehérjéjét, zsíráját szénhidrátját felépíteni s ez a felépítés, lebontás stb. az enzimek segítségével történik.

ÁSVANYI SÓK.

Igen fontos a fejadagban az ásványi sók jelenléte és azok helyes összetétele.

Az emberi szervezet szénen, oxigénen és hidrogénen kívül még kb. 13 elemből áll.

A fontosabb elemek a következők: nátrium, kalcium, magnézium, vas, kén, foszfor, klór, nitrogén stb.

A nitrogénnek, mint tudjuk, a fehérjék felépítésében van nagy szerepe. A többi elemeknek a szervezetben *anyagértékkel*

bírnak, különböző vegyületek formájában tartoznak az emberi test építőkövei közé.

Az ásványi anyagok részint *oldatlan*, részint *oldott* állapotban használatnak fel.

Oldatlan állapotban a növekedő, fejlődő emberi test szilárd vázának a csontváznak felépítésére szolgálnak, egyes sókat a szervezet elraktároz, az életműködés folytán elhasznált, elkopított anyagok utánpótlására.

Oldott állapotban az emberi szervezet fizikai-kémiai be rendezését szabályozza és mozdítja elő.

KONYHASÓ: valamennyi ásványi só között a legfontosabb. A napi szükséglet 5 gr, de általában ennél jóval többet fogyasztunk, még abban az esetben is, ha az ételeinket alig sózzuk, mert az élelmianyagok legnagyobb része tartalmaz konyhasót.

Legtöbb só van a heringben, gyakorlati főzés szempontjából legkevesebb sótartalma van a húsoknak.

A konyhasónak az oldott sók előbb említett szabályozó hatásán kívül főleg a táplálkozásban, az emésztés elősegítésében van jelentős feladata.

VAS: a napi szükséglet: 30—35 mgr.

Élelmianyagok közül elég sok van a teában, csokoládéban, zöldfőzelékekben (kelkáposzta, sóska, paraj, saláta). Igen kevés van a húsokban. A vas hiánya vérszegénységet okozhat.

A vér festékanyagához kapcsolódó vasnak az oxigén felvőképességénél fogva a szervezet gázcserejében van szerepe.

KALCIUM, FOSZFOR: kalcium (mész) szükséglet naponta: $\frac{1}{2}$ —1.5 gr; a foszfor szükséglet naponta: 1—2 gr.

Mészt tartalmaznak a következő élelmianyagok csökkenő mennyiségben: zsírok, sajt, csonthéjas gyümölcsök, narancs, tojássárgája, tej, tejfel, hüvelyesek, kakaó stb.*

Foszfort tartalmaznak: legnagyobb mennyiségben az állati eredetű élelmi anyagok: tej, tojás, húsok.

A növényi eredetűek közül: a dió, mandula, mogyoró, borsó, lencse, paraj, gesztenye, saláta.

A fejlődő gyermek, a terhes és szoptató nők mész és foszfor felvételére különös figyelmet kell fordítani.

* Igen fontos a kalcium állandó fenntartása, valamint a kalciumnak a többi ásványi sóhoz, elsősorban a foszforhoz való viszonya. A Kalcium-foszfor helyes aránya 1:1.5-höz.

Ha a fiatal szervezet csontjaiban bizonyos anyagok hiánya miatt kevés a mész és a foszfor, angolkórnek nevezett betegség fejlődik ki, mert a csontok lágyak és hajlékonyak maradnak.

LÚGOS ÉS SAVAS HATÁSÚ ÉLELMIANYAGOK:

A tojás, a sajtok, húsok, gabonafélék, száraz hüvelyesek, *savi* hatásúak, a zöldsézelékek, gyümölcsfélék, tej, burgonya, *lúgos* hatásúak.

Figyelemmel kell lennünk arra, hogy a lúgos és savanyú vegyhatású élelmianyagok együttesen foglaljanak helyet az ételmizésünkben, egyik se legyen túlsúlyban a másik fölött, mert mindkét irányú egyoldalúság idővel a szervezetben súlyos anyagcsere zavarokat okozhat.

VIZ:

Az emberi szervezet 65—70%-át alkotja a víz. Nélkülözhetetlen tápanyagaink közé tartozik.

A szervezet víztartalmának csekély megkisebbedése, a többi tápanyagaink ugyanilyen fokú csökkentésével párhuzamosan súlyos anyagcsere zavarokhoz vezethet.

Az emberi szervezetben a víz kétféle állapotban fordul elő:

- a) szabad víz,
- b) kötött víz.

A szabadvíz az emésztőnedvek hatására lebontott, s így felszívódásra alkalmas tápanyagok oldószere, az anyagcserében játszik igen nagy szerepet.

A kötött víz a szövetek, a szövetnedvek, vér stb. alkotásában vesz részt, illetve a sejtekben lévő építőanyagokhoz, mint fehérjékhez, szénhidrátokhoz és zsírokhoz kötve, úgynevezett tartalék vízként a szervezet állandóan azonos víztartalmának szabályozására szolgál.

A szervezet víztartalmát két úton biztosítja:

- a) bevitel útján nyeri,
- b) a szervezetben végbemenő kémiai folyamatok révén, más tápanyagokból a sejtekben is keletkezik víz.

A szervezet a fölösleges vizet eltávolíthatja:

- a) a vesén keresztül a vizelettel,
- b) a bélsárral,
- c) tüdőn keresztül lélegzéssel,
- d) párolgással.

A felnőtt ember napi vízszükséglete kg-onként 35—40 gr. Tehát egy kb. 70 kg. súlyú ember naponta 2.5—3 liter vizet fogyaszt.

A vízfogyasztás természetesen összefüggésben van a hőmérséklettel, a végzett munkával, a fogyasztott ételek fűszer-tartalmával, a külső hőmérséklettel.

A napi vízszükségletet csak részben vesszük magunkhoz folyadék alakjában, mert az élelmiszerek mindegyike tartalmaz több kevesebb vizet. Pld.: a tej: kb. 87.5%-ot, a burgonya: kb. 75 %-ot, a gyümölcsfélék: alma, cseresznye, szilva, körte, eper és narancs, a zöldsézfélék: paradicsom, tök, paraj, saláták: 75--90% vizet tartalmaznak.

A zsír és cukor 0.5% vizet tartalmaznak csak.

Ételeinket tehát úgy kell összeállítani, hogy sok folyadék felvételére ne legyen szükségünk. Étkezés előtt ne fogyassunk vizet, mert az emésztő nedveinket felhígítjuk, s így azok nem képesek a tápanyagainkat felbontani.

Az erősen fokozott munka is nagy víz- és sóvesztéshez vezethet, mely az emésztőnedvek elválasztását csökkenti s így az ember étvágyát rontja.

A jó ivóvíz színtelen, szagtalan, kristálytisza és üdítő ízű. Hőmérséklete 10—15 C. fok.

Összes oldott szilárd alkatrészeinek összege nem haladhatja meg a literenkinti 0.5 gr-t, és nem kevesebb mint 0.1 gr.

A vízben oldott szilárd anyagok legnagyobb része földfémek sóiból adódik, elsősorban kalcium és magnézium szénsavas és kénsavas sói. A kalciumsók, különösen a gipsz, továbbá a földfémek karbonátjai szabják meg a víz keménységi fokát.

Kénhidrogén vagy kénvegyület, valamint ammónia mindig rothadási, szerves anyagok bomlási folyamatát jelzi, ivás céljaira nem alkalmas.

A hadsereg harcképességét és erkölcsi állapotát a hadtápszolgálat nagymértékben befolyásolja.

Élelmezési szolgálatvezető bajtárs! Ismered a burgonyát?

A Hadtápszolgálat 6—7. számában Peterdy János százados bajtársunk ismertette, hogy hogyan kell tárolni télire a burgonyát.

Bajtársaim, szeretném az élelmezési szolgálatban működő bajtársak tudását emelni s ezzel a kis tanulmányommal is hozzájárulni a Miniszter Bajtárs által kitűzött azon célhoz, hogy szak tudásunkat önszorgalomból is emelni fogjuk.

A burgonya a búza után a legfontosabb, legjobban fogyasztott, igen olcsó, értékes, nagy táperejű népélelmezési cikk. A honvédségi élelmezésben is igen nagy szerepet játszik.

A burgonya növény földalatti szárát, úgynevezett gumóját használjuk fel.

Három legfontosabb felhasználási lehetősége:

- a) emberi táplálkozás,
- b) szeszgyártás,
- c) keményítőgyártás.

A burgonya összetétele :

Víz	74—80%
Nitrogéntartalmú anyag	2.02% (fehérje) 2—3%
Cukor	0.27%
Keményítő (szénhidrát)	11—33%
Dextrin	0.16%
Hamu	1.076%

A fehérje aránylag csekély mennyiségben fordul elő, mert alig haladja meg a 2.02%-ot, azonban mivel igen magas értékű fehérjéről van szó, nem közömbös a szükségleteink fedezéséről.

A háztartásokban inkább azokat a burgonyafajtákat szeretik, amelynek a keményítőtartalma kisebb, mert a nagyobb keményítőtartalmú fajták (az úgynevezett lisztes burgonyák) a főzésnél szétesnek.

A nagyobb keményítőtartalmúakat az ipar használja fel szeszgyártás, illetve keményítőgyártás céljaira.

Igen nagy a burgonya só-, különösen káliumtartalma. Egy kg. burgonyában kb. 4.5—6.5 gramm kálium van, amely a szervezetbe kerülve, nagy szerephez jut. Ugyanis a kálium az anyagcsere folytán keletkezett savakat közömbösíti.

A nagy keményítőtartalom miatt a burgonya *kalória* értéke is jelentős: 100 gr. kb. 90—120 Kal. értékű.

Tíz deka burgonya több kalóriát szolgáltat, mint 1 db. tyúktojás (1 db. tojás = 75 Kal.) vagy egy deciliter tej (100 gr = 70 Kal.).

A *zsírt* is megtaláljuk nyomokban a burgonyában, bár igen kis mennyiségben, 0,15% -ban.

A burgonya *vitaminokat* is tartalmaz. Megtaláljuk benne a „B” és „C” vitaminokat.

A burgonya 100 grammja tartalmaz:

100 nemzetközi egység „B. 1.”

14—22 mgr. „C” vitamint.

Bennünket elsősorban a „C” vitamin tartalom érdekel, mert a honvédek és a dolgozó tömegek *tél* idején burgonyával fedezik a „C” vitamin szükségletüket (savanyított káposztán kívül).

A burgonya olcsó és ízletes és azért olcsó vitaminforrás.

A burgonyában a „C” vitamintartalom tárolás alatt csak *lassan* csökken. Míg november hóban általában eléri középértékben a 14 mgr/100 gr-ot, addig május—június hónapokban a vitamintartalom lecsökken 6—7 mgr/100 gr. mennyiségre (elkészítés után mérve).

Burgonya fajták.

Számos burgonya fajtát ismerünk. A számuk meghaladja a 300-at. Közforgalomban, élelmezésre az alábbiakat szoktuk használni:

1. KORAI RÓZSA : nyári Rózsának is nevezik. Ez kerül legkorábban a piacra. Jól főzhető, ízletes és sokoldalúan elkészíthető, közkedvelt fajta.

A gumója hosszúkás, hengerded, kissé lapított. Héja az egész gumón végig egyformán halvány piros. A rügyek laposan ívelt él alatt sekélyen fekszenek. Húsa a héj alatt rózsás árnyalatú, beljebb azonban fehér.

2. ŐZSI RÓZSA : később érő fajta. A korai Rózsától, az alábbiakban különbözik: a gumó hosszúkás ugyan, de nem lapított, hanem telt, hengerded alakú, sok esetben egyik végén kihégyezett. A héj színe sötétebb piros, különösen a rügyek végén. A rügyek feletti él erősebben ívelt s ezek mélyebb fekvésűek. A húsa a korai Rózsánál fehérebb, jól főzhető, süthető. Tavasszal tovább marad romlatlan és jóízű, mint a korai Rózsa.

3. Egyéb RÓZSAK : a fentiekén kívül sok részben helyi, illetve tájfajta szerepel a forgalomban. Ilyenek pld.: a szegedi Rózsa, a dögei Rózsa, a mándoki Rózsa stb.

4. ELLA : a legjobban elterjedt étkezési fajta. Bőtermű, azért egyike a legolcsóbbaknak. Gumójának alakja a korai Rózsára emlékeztet, de jóval nagyobb. Héja sima és vékony, végig sárgás színű. A rügyek laposan fekszenek, a húsa sárgás-fehér színű.

Egyes éveken azonban a húsa vizenyős, egyes vidékeken rozsdafoltos, amely az étkezési értékét rontja.

Jól főzhető, minden célra alkalmas, sokáig eltartható.

5. KIFLI : közismert saláta burgonya. Gumója kifli alakú. Héja sima és sárga színű. Húsa sárga és kemény. Igen jóízű, keveset terem és ezért meglehetősen drága.

6. PROF. WOHLMANN : későn érő, bőtermő, magas keményítő tartalommal. Gumója gömbölyded, bütykös, héja vörös, érdes, sokszor recés felületű. A rügyek mélyebben fekvők. Húsa fehér. A legtisztább húsú fajta, ezért főzve hamar szétesik, de sütvé „parás” ízű. A burgonyaliszt készítéshez a legalkalmasabb, ezért az ipar használja leginkább. Tavasz felé, vagy gondatlan kezelés miatt szürkefoltos lesz, s az ilyen burgonya piszkos színű megfőzés után, s rosszul fővődik (kemény marad).

7. KRÜGER : későn érő, bőtermő, tömegburgonya. Gumója körte alakú, és gömbölyded, telt. Gyakran piskóta alakú. Héja piszkos-sárga, recés felületű. Rügyei közép mélyen fekszenek. Húsa szürkés-fehér, durva rostú. Tavasszal elég sokáig élvezhető.

Követelmények az étkezési burgonyával szemben.

Az étkezési burgonyának legalább 4 cm. keresztátmérőjűnek kell lennie. Ennél kisebb gumók súlya a súly 30%-át nem haladhatja meg. Fagyott, erősen megzöldült, romlott, erősen ragyás vagy külsőleg beteg gumó a leszállított mennyiségnek max.: 2%-a lehet. A gumók keresztül metszésénél észlelhető hibák: szürke-, rozsdá- és egyéb foltosság, gyűrűsbetegség stb. — a leszállított burgonyának max. 30%-át tehetik.

A vágott, rágott, zúzott, vagy egyébként sérült gumók súlya legfeljebb 3% lehet.

Idegen fajtájú gumó az étkezési burgonya súlyának 3%-a lehet. A felsorolt különféle okok folytán hibás mennyiségek együttesen azonban az átvett étkezési burgonya súlyának legfeljebb 10%-át tehetik.

Burgonya betegségek:

A burgonya egészségi állapota igen befolyásolja annak használhatóságát. A burgonyát főleg két veszedelem fenyegeti: a nedves és a száraz rothadás.

Mind a száraz, mind a nedves rothadást már a termés helyén bevezeti az úgynevezett „burgonyavész” megjelenése, a burgonya növény levelén.

A burgonyavész baktériumai a raktározott burgonyát jellegzetes rossz szagú, sárgás, kásás tömeggé alakítják át.

A száraz rothadás következtében a burgonya bőrszerűen összeszárad, összeszűgörodik.

A nedves rothadás leginkább nedves, a száraz rothadás pedig száraz időben lép fel.

Burgonya fagyása és csirázása:

Tárolás $\pm$ 4 C. fok körül a legjobb. A gumók nem fagnak még meg -1 C. foknál, hanem csak akkor ha -3 C. fokig lehülnek, amikor is jég képződik bennük s csak ennek bekövetkezése után éri a burgonyát számottevő károsodás.

Mindazonáltal *káros* a burgonyára a 0 és -2 C. fok közötti hőmérséklet is, mert ekkor már erőteljesen megindul az aláhűtött gumókban a keményítő átalakulása *cukorra*. A cukorképződés már $\pm$ 4 C. foknál kezdődik és lehülésnél erősödik. Milyhelyt a cukortartalom eléri a 2%-ot, a burgonya *édes, ehetetlen*, emberi élvezetre alkalmatlan lesz.

Tavasszal a burgonya elkezd *csirázni*, a „C” vitamin átmege a csirába, a burgonya vitaminban igen szegény lesz.

A csirázott burgonya „*solanin*”-t tartalmaz. Ez mérges anyag, nagytömegű fogyasztás esetén mérgezést is okozhat.

A burgonyát tárolás közben, 8—10 naponként csírátlantani kell, hogy a solaninban gazdag csírákat eltávolítsuk a burgonyatestről.

A burgonya helyes elkészítési módja:

Az emberi ételmezésre szolgáló bugonya, — legyen az *fő*, vagy kiegészítő étel, — legkülönbébb módon készíthető el.

A burgonyát lehetőleg *héjában* főzzük, mert a burgonya-héj tulajdonsága olyan, hogy nem engedi átvándorolni rajta a „C” vitamint.

Azonkívül, mert a héj alatt íz anyagok rejtőznek, így sokkal ízletesebb lesz a burgonya.

A főtt burgonyáról a héjat vékonyan le lehet távolítani, így nem vesznek kárba az ízanyagok sem.

Amennyiben mégis hámozva főzzük a burgonyát, igen fontos, hogy nagyon vékonyan történjék a hámozás.

A főzés pedig lehetőleg csak párolás legyen, hogy lehetőleg minél kevesebb hatóanyag menjen kárba.

Az ecetes víz is kioldja a C vitamint a burgonyából.

Burgonyás kenyér:

A modern sütőipar a kenyér víztartalmának növelésére és az ebből eredő tartósításra, valamint egyes vidékek közönségének kívánságára a kenyér ízének javítására, a kenyértésztába burgonyát használ. A burgonya hozzáadása a kenyértésztahoz régi háziszokásból ered. A magyar ember a burgonyás kenyeret ref zamatosabbnak, ízletesebbnek tartja. Kétségtelen az, hogy a kenyértésztahoz kevert burgonya csökkenti a kenyér bizonyos hiányait, megjavítja a fehérjeértékét és vitamintartalmát. Ugyanis, ha dús vitamintartalmú burgonyát használunk a kenyérfeldolgozáshoz, akkor az eddigi tapasztalatok szerint feltehető, hogy a „C” vitaminból nem pusztul el túlságosan sok és így a kenyér is hozzájárul a vitaminszükséglet kielégítéséhez.

A burgonyaadagolás azzal az előnnyel is jár, hogy a kenyeret tovább tartja friss állapotban, mivel a kenyér víztartalma növekedik.

A kenyérhez alkalmazott burgonyának minőségi feltétele: a mindenképpen egészséges volta. Ezért sem a foltos (szürke, rozsdafoltos), sem a vízenyős, egyenlőtlenül fővő, vagy dohos ízű burgonya nem megfelelő.

A burgonyát megfőzzük, meghámozzuk, zúzzuk s zúzott állapotban tesszük a tésztahoz.

A liszt minőségéhez képest a tésztát csak annyi burgonyával lehet megterhelni, amennyit az tényleg elbír.

A puhább lisztek kevesebbet, a keményebbek többet tudnak kár nélkül felvenni.

A liszt megterhelhetősége zúzott burgonyával 40%-ig is elmehet.

Fehér lisztek több burgonyát képesek felvenni 20—40%, a barnák kevesebbet, 20—25%-ot.

Általában azonban kb. 10—15% főtt burgonyát adjunk a kenyérliszthez.

A rozsliszthez burgonyát nem szoktunk keverni, mert az ilyen kenyér nehezen gyúrható össze és megmunkálás közben szétesik.

Ebből következik, hogy minél több rozsliszttet keverünk a búzaliszthez, annál kevesebb burgonyát használhatunk fel.

Mivel a burgonya olcsó, olcsóbbá tehetjük vele a *kenyeret*.

Burgonya mint takarmány:

A burgonya etetése az állatokkal igen előnyös. Egyrészt más sokkal értékesebb takarmányt takaríthatunk meg a burgonya etetéssel, másrészt változatossá tehetjük az állatok élelmezését. A burgonya takarmányértéke annak szárazanyagtartalmától függ. A burgonya szárazanyag tartalma: 15—35% között mozog. Ez a szárazanyagtartalom 20—28%-ban keményítő és kb. 2% fehérje. Mivel kevés a fehérje és az ásványi só, azért szükséges más takarmányfeleségekkel való keverése.

A burgonya etetése történhet:

Minden körülmények között etetés előtt a burgonyából a rothadt szemeket és a csírákat el kell távolítani, mert ezek mérges anyagot, a már ismertetett solanint tartalmazzák. Igen fontos, hogy érett burgonyát adjunk az állatoknak. Az etetésre kerülő burgonyát meg kell mosni, mert a belekbe kerülő föld káros hatással van az emésztésre.

Nyersen lehetőleg sokat ne adjunk az állatoknak, mert az hasmenést, felfújódást okoz, s csak fokozatosan lehet a nyersburgonya fogyasztásához az állatokat hozzászoktatni.

A főzött vagy párolt burgonyát langyosan kell adni az állatoknak, s lehetőleg fehérjében gazdag más takarmányfajttával kell keverni: korpa, lucerna, lefőlözött tej, olajpogácsa stb.

Főzött vagy párolt burgonyából kb. az alábbi mennyiséget etethetjük meg naponta az egyes állatokkal:

lóval	6—10 kg.
hízómarhával	20—25 kg.
fejőstehénnel	6—8 kg.
juhhal	1—2 kg.

Burgonya mint ipari nyersanyag.

A burgonya igen fontos ipari nyersanyag. Keményítő és szeszgyártásra használják fel.

a) *Burgonyakeményítőgyártás:*

A megtisztított, megmosott burgonyát szétdarabolják és addig reszelik, míg egészen kásás anyagot nem kapnak. Ezzel a sejteket szétroncsolják, a keményítőszemcséket feltárják. A kiszabadult keményítőt ebből a kásából vízzel kimossák. Kimosással keményítőtejet nyernek, amelyből ülepítéssel kapják meg a nyerskeményítőt.

A nyerskeményítőt (zöld keményítőt) tisztítják, majd a tisztított keményítőt megszáritják, s darabokra tördelik.

A keményítőnek igen széleskörű alkalmazása van az élőszervezetek kívül is. A keményítőt használják csiriz (ragasztó) készítésre, a textiliák kikeményítésére (appretura); az orvosi gyakorlatban hintőporokban, kenőcsökben, tabletták alapanyagaiban.

A keményítő darabokban vagy por (keményítőliszt) alakjában kerül forgalomba.

Ha keményítőt híg kénsavval főzzük, teljes egészében *szőlőcukorrá* alakul át, amely az emberi táplálkozásban igen nagy szerepet játszik (burgonya cukor).

1 mázsa burgonyából 10—12 kg. I. r. és 1—2 kg. II. r. keményítőt kapnak.

b) *Szeszgyártás:*

Nálunk a szeszgyártásnál többnyire burgonyából indulnak ki, mint nyersanyagból.

A burgonyából és az egyéb keményítőtartalmú anyagokból való szeszgyártás több fázisból áll.

A megtisztított és megmosott burgonyában a keményítőt feltárják és kioldják, elcukrosítják, majd átalakítják szőlőcukorrá. Ezt erjesztik alkohollá.

A keletkezett alkoholt ledesztillálják, majd a nyert szeszt finomítják.

1 mázsa ipari burgonyából kb. 10.1 lit. tiszta szeszt kapnak.

Lovak edzése és teljesítőképessége

Sok szó esik szakkörökben arról, hogy a magyar lóállomány nem bírta az elmúlt világháború viszontagságait és hatalmas lövészeteségeink voltak a háború során. Nem céloim ezen a helyen védelmére kelni a magyar lónak és felsorakoztatni azokat az érveket, melyek a látszat és egyes tények ellenére is a magyar ló jósága mellett szólnak. Hagyjuk ezt el és csak a jellel, helyesebben a jövővel törődünk.

Lótenyésztésünk a lószaporítás mellett ma már a minőség javítására is súlyt helyez. Azonban ma még túlságosan nem válogathatunk és az ország jelenlegi anyagából csak a viszonylag legjobb heréltek soroltathatók be katonalónak.

Ez a lóállomány heterogén, azaz nagyjából egykorú, de különböző helyről, vidékről és tartási viszonyok közül származó és ilyen eredet miatt más és más munkabírású, edzettségű és takarmányértékesítő, valamint erőállapotú is. Ezt a lóállományt kapják hosszabb-rövidebb idomítás után az alakulatok és ezt a heterogén lóállományt kell azután edzenünk azon célból, hogy a lóállomány a jövőben munkabíróbb, ellenállóbb legyen a harcok viszontagságaiban és a békeszolgálatban egyaránt.

Az edzésnél a lényeg a teljesítőképesség fokozásán van. Bár a két fogalom, nevezetesen az edzés és a teljesítőképesség nem egy és ugyanaz, azonban tagadhatatlan, hogy az edzésen keresztül feltétlenül a nagyobb teljesítőképesség elérése a végcél. Már az edzés fogalma is részben azt jelenti, hogy szoktatjuk a szervezetet fokozatosan nagyobb munka és teljesítmény tartós, ártalom nélküli kifejtésére és elviselésére, különböző éghajlati és egyéb mostoha viszonyok között. Tévedés lenne tehát azt hinni, hogy az edzés és a teljesítőképesség ilyen fokozása csak télen, hidegben, zord viszonyok között folytatható. Ugyanúgy beszélhetünk edzésről a nyári melegben is, tehát az edzés nincsen évszakhoz kötve, mert nemcsak abból áll, hogy lovainkat a hideg idő elviseléséhez szoktassuk.

Az edzésnek az időjárás viszontagságaihoz való szoktatás mellett más tényezői is vannak. Ezek közül a legfontosabbak egyike a rendszeres mozgatás, munkavégzés: közelebbről lovaglás, hajtás, menetgyakorlatok stb. A múltban egyik fő oka lóállományunk időelőtti kezdeti letörésének oka az volt, hogy sportkifejezéssel élve, lovaink „training” nélkül kezdték meg a háborút. Egy mozgósított seregetest lóállománya ugyanis nemcsak a

begyakorolt és félig-meddig edzett keretlovakból áll, hanem zömmel a polgári állományból hirtelen bevont lovakból. Ez az állomány pedig különböző helyről, extenzió viszonyok közül stb. került az alakulatokhoz és ez az erősen kevert loállomány van kitéve legtöbbször azonnal vagy igen rövid időn belül a háború sokoldalú viszontagságainak.

Bár Földművelésügyi Kormányunk jelenleg már mindent megtesz a loállomány csikókorai edzésének megvalósítására csikólegelők létesítésével, helyesen felismerve azt, hogy a lovak edzésének már csikókorban kell kezdődnie, azonban ennek hasznát honvédségünk csak az elkövetkező évek során érezheti és így feladatunk egyelőre csak szűkebb körbe szorítkozhatik: jelenlegi felnőtt loállományunk, illetőleg közelebről keretloállományunk edzésére.

Helytelen az az eljárás, mint több helyen tévesen teszik, hogy a lovak edzését éheztetéssel, koplaltatással és rossz minőségű takarmány adásával kezdik meg. Ezek elviselése természetesen ugyancsak hozzátartozik az edzett, munkabíró, kitartó és nagy teljesítőképességű katonaló fogalmához, azonban edzést koplaltatással kezdeni nem szabad, mert így éppen ellenkező eredményt érhetünk el.

Az edzés előtt a lovakat jól fel kell javítani, szervezetüket fel kell erősíteni, hogy a fáradalmakat és nélkülözéseket elviselhessék. Egyedül a hideghez és zord időhöz való szoktatásnak is ez az előfeltétele, mert enélkül csak leromlás és megbetegedés lehet az eredmény. Ezt láttuk már a múltban, amikor az edzésre beállított, ki nem elégítően takarmányozott és hideg istállóban tartott lovak mind erősen leromlottak és nagy százalékuk meg is betegedett.

Ami az elhelyezési viszonyokat illeti, helyesen cselekszünk, ha a loállományt szellős, levegős, egyik oldalán esetleg egészen nyitott istállóban tartjuk nyárról átmenve a télbe is. De jól kell a lovakat eközben takarmányozni, mert csak az így megerősödött, feljavított, hideghez és nagyobb menetteljesítményekhez szoktatott loállomány válik azután olyanmá, amely szükség esetén bizonyos fokú koplaltatást, szomjaztatást is kibír és állandóan dolgoztatva lovainkat — a munka edző hatása révén — bírni fogják a legmegerőltetőbb munkát is, ha arra fokozatosan előkészítjük azokat.

A loállomány edzése tehát nem szorítkozhatik csupán csak a koplaltatásra és a hideghez való szoktatásra, hanem észszerűen és fokozatosan kell a tartós és minél nagyobb teljesítő-

képességet kifejleszteniünk, segítségül véve ehhez a rendszeres és fokozatos munka edző hatását. Az edzettség és teljesítőképeség ebben a vonatkozásban függ szorosan össze és az elmondottak szemelőtt tartásával kell a sokoldalú katonaló kialakítását szorgalmaznunk.

Idősebb lovak behajtása

A lovak szokásos osztályozása során gyakran előfordul, hogy háta- vagy málháslovakat hámoslovakká minősítenek át. A csapat dolga, hogy ilyenkor a háta (málhás) lovakat hámosakká átképezze. Vagyis ne gondoljuk, hogy az átminősített lovakat gond nélkül befoghatjuk és mindjárt húznak.

Gyakorlati tapasztalataim szerint az átképzéshez az alábbiak elegendők.

1. Szoktatás a sügyszerszámhoz, illetve az istrángthoz.

A lovat az istállóban országos sügyszerszámmal felszereljük, az istrángokat egy-egy tartalék istránggal meghosszabbítjuk és a lovat az istállóból kivezetjük.

Kinn az istrángok végét fogja meg egy-egy honvéd. A lóvezető induljon meg lépésben. A honvédek kövessék nyugodtan. Ha a ló is nyugodt, próbálják az istrángokat mindjobban a ló oldalához érinteni. Ha a ló esetleg kirúg, a honvédek azonnal eresszék meg az istrángokat. Nyugtassuk meg a lovat és kezdjük előlről a gyakorlatot. Ha túri, veregessük meg, adjunk neki zabot.

Ha e gyakorlat jól megy, embereink kissé az istrángba kapaszkodva próbálják magukat huzatni. Eleinte ne követeljük sokat.

Ha lovunk ellenkezik, nem akar előremenni, az istránognál fogva huzassuk hátra, illetve kényszerítsük hátralépésre. Amint azonban észre vesszük előremenési szándékát, az istrángokat teljesen engedjük meg, hagyjuk előremenni és jutalmazuk meg.

2. Szoktatás a rúdhoz és kocsizörgéshez.

Az említett gyakorlatok többszöri ismétlése után fogjuk be kocsiba lovunkat egy nyugodt, jól húzó ló mellé. Csak a visszatartóláncot tegyük fel és a belső istrángot — a rúdon átvéve — vessük fel. Utána az öreg (behajtott) lovat lehetőleg szóval indítsuk meg. Új lovunk farával többször el fog térni a rúdtól, de miután látja, hogy őt ebben semmi sem akadályozza, szépen megnyugszik. Ha lovunk teljesen nyugodt, felvethetjük a külső istrángot is.

Gyakoroljuk sokat a megindulást, megállást, majd később a lépésből-ügetésbe és ügetésből lépésbe való átmenetet.

Később a kocsit fokozatosan megterheljük. Egy két hét alatt kevésbé használható háta-, illetve málhásból jó hámos lovat képezhetünk.

Elv: az egész idomítás ideje alatt bánjunk szeretettel az atképzendő lóval és jutalmazzuk minden jószándékát. Kezdetben a szügytájékán izomláza lesz, ezért ne követeljünk sokat. A munka után — különösen nyáron — jót tesz a szügynek hideg vízzel való lemosása. Minden igyekezetünkkel törekedjünk arra, hogy lovunk könnyen szokja meg új munkakörét.

A Szerkesztőség részéről:

A cikk lényegében helyes eljárást közöl lovak behajtására vonatkozólag. Ez a mód lényegesen leegyszerűsíthető a honvédségi alakulatok loállományának javarésznél, mert a honvédség lovai, főként 4 $\frac{1}{2}$, 5 éves korban gazdáktól vásároltak és ezek — honvédségi szolgálatuk megkezdése előtt — általában már 2—3 évig hámban jártak. Így idősebb korokban újbóli befogásuk nem fog különösebb nehézséggel jární.

A nyugodt idősebb lovak behajtásánál tehát a gyakorlati eljárás inkább csak a cikk 2. pontjában foglaltakra fog szorítkozni.

Rugós, rossz természetű lovaknál már óvatosabb eljárásra lesz szükség. Azonban ez sem lesz nehéz feladat, ha szem előtt tartjuk, hogy a hátsó ló éppen rendszerint a lovas rossz befolyása miatt vette fel rossz szokásait, féltve hátát, — esetleg a váratlan rángatásoktól érzékeny száját.

Ajánlatos gyakorlati eljárás: párba fogott lovak mellé egy oldalról — a célból odakötött hámfá elé — fogjuk az idősebb lovat hámszerszámmal akként, hogyha lovat a mellette befogott hámosló rúdtartó láncához kötjük. A feltétlenül nyugodtkezü hajtóhonvéd vegye külön egyik kezébe ennek a harmadik lónak szárait és a lovakat óvatosan indítsa meg. A megindított lovak mellett a rossz természetű ló hamarosan megnyugszik és a jól hajtó honvéd kezében rossz tulajdonságairól leszokik. A lovaglástól származó hát- és szájfájdalmakat nem tapasztalva bizalommal elfogadja a hajtószár irányítását.

Légy a dolgozó nép vagyonának hűséges kezelője!

A keréknyomok fontossága gépjármű balesetek kivizsgálásánál

A gépjármű-baleseti jelentés egyik fontos részlete a helyszínrajz elkészítése. Célszerű a vázlatot 1:100-as mértékben felvenni, hogy ezáltal a részletek jól kidomborodjanak. A vázlaton igen lényeges a különböző keréknyomok pontos feltüntetése. A fékút adatai a felelősség megállapításánál döntő fontosságúak, mert nagyságából — számítással — a gépkocsi sebessége könnyen megállapítható.

A továbbiakban a gépkocsivezetőknek gyakorlati támogatást kívánok adni a különböző keréknyomok felismeréséhez és helyes értékeléséhez.

A mozgó gépkocsi után az úttestre rajzolandó keréknyomok vizsgálatánál különbséget kell tennünk: rendes keréknyom (a menet nyoma), csúszónyom és farolási nyom között.

A haladó gépkocsi után maradó nyomot keréknyomnak nevezünk. Ez a nyom gépkocsiknál a gumiabroncs futófelülete, láncaltpas járó műveknél pedig a lánc tagok nyoma. A nyomok a jármű egyenes vonalú mozgásakor mind a jobb, mind a bal oldalon lévő kerekek után egyformák és egyenlő erősségűek. Az egyszerű keréknyomot többnyire nehéz felismerni, sokszor nem is lehet. (A nyom erőssége függ az úttest állapotától, nedves, száraz út, stb.-ktől.)

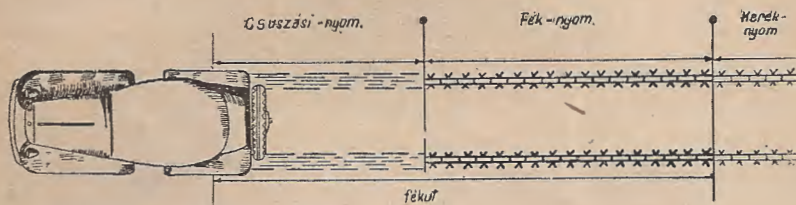
Más a helyzet kanyarvételkor. Ilyenkor mindig a külső kerék nyoma erősebb, a fellépő centrifugális erő következtében. (Tudjuk, hogy ez az erő oly nagy lehet, hogy kanyarban képes a gépkocsit fel is borítani!) A kanyarban haladó gépkocsi keréknyomai nem fedik egymást, mert a hátsó kerekek kisebb körívben futnak, mint az első tengely kerekei. Ez esetben tehát kettős nyomot láthatunk.

Határozottabban felismerhető az úgvnevezett féknyom. A féknyoma fékberendezés működtetésére jelentkezik, mely már sokkal erősebben nyomódik az úttestre. Nyoma a gépkocsi teljes megállásáig tart, feltéve, ha a megállásig a kocsikerekei mind gördülnek.

Ha a kerekek gördülése megszűnik, a fék a kerekeket rögzíti (blokkírozza), csúszási-nyom keletkezik. Csúszáskor a gépkocsi kerekének futófelülete a nyomból már nem ismerhető fel. Helyette változó erősségű, egybefolyó csúszási csík, azaz csúszási nyom látható.

A blokkírozással történő fékezés nem helyes. A gépkocsi ilyenkor legtöbbször hosszabb utat tesz meg a megállásig és

közben a farolás veszélye is fennáll. A legkedvezőbb fékhatást akkor érzük el, ha a kerekek nem csúsznak. A legjobb fékbeállítás az, amelynél mind a négy kerék fog, de úgy, hogy a gépkocsi különböző terhelésénél és sebességénél először az első kerékpár blokkirozzon és a hátsó, mivel még gördülésben van — irányító befolyását az elsőre gyakorolhassa.

A vázlaton oly helyzetet ábrázoltam, ahol a gépkocsi a teljes megállásáig fék és csúszási nyomokat is hagy maga után. Az egyes nyomokat a valóságnak megfelelően, figyelemmel az erősségükre, igyekeztem kidomborítani.

A nyomokból meg lehet határozni a fékutat. Ez alatt az a távolság értendő, melyet a gépkocsi a fékezés pillanatától a teljes megállásig megtesz. Tehát a vázlaton feltüntetett esetben a féknyom és a csúszási nyom együttesen képezi a fékutat.

Az esetben, ha száraz úttesten csak egyes kerekek után látunk csúszási nyomokat, ez annak a jele, hogy a fékrendszer nincs kiegyenlítve. A kerékfékek egyenlőtlenül működtek, a műszaki hiba megállapítható.

Gyakran találkozhatunk farolási nyomokkal is. Ezeknek a fékezéshez nincs közük. Könnyen felismerhetők, szabálytalanok és a farolást előidéző októl függően erősebben, vagy gyengébben rajzolódnak az úttestre.

Röviden igyekeztem azokat a minimális tudnivalókat összefoglalni, amelyekre minden honvéd gépkocsivezetőnek szüksége van. Ezek ismerete nélkül nem lehet megbízható bal-eseti jelentést készíteni.

A gépkocsi fékezésének, csúszásának, gördülésének kérdésével azért is kötelességünk bővebben foglalkozni, hogy vezetéstechnikai ismereteinket állandóan bővítsük.

A baleseteink legnagyobb részét a vezetéstechnika hiányos ismerete okozza. Vezetőink nem tudják, hogy a nagy sebességek milyen következményekkel járhatnak. Aki baleseti vizsgálatokkal foglalkozott, jól tudja, hogy a balesetek számának csökkentése elsősorban a műszaki tudás emelésével érhető el.

Olvasók rovata

címmel új rovatot nyitunk, amelyet olvasóink rendelkezésére bocsájtnak azzal a céllal, hogy a mindennapi életben előforduló kérdéseket, eseményeket a szolgálat eredményességének érdekében nyilvánosságra hozzuk.

Ezúton felkérjük olvasóinkat, hogy az olyan észlelt hibákat, rendellenességeket, mulasztásokat, panaszait, javaslataikat, amelyek Néphadseregünk fegyelmét, éberségét, politikai- és szakmai képzettségét, anyagi helyzetét fejlesztik, — emellett az éberség és titoktartás követelményeinek megfelelnek, — szerkesztőségünk címére juttassák el.

E közléseket a név és beosztás feltüntetésével kell aláírni.

Szerkesztőbizottság.

Szerkesztői üzenetek

B. Z. hbs. örgy. Cikke szépen összeállított munka, azonban leközlésé előtt szükséges volna az illetékes HM osztálllyal megbeszélalni. Megfelelő átdolgozás után örömmel közöljük.

F. L. hbs. örgy. Cikke megírása óta a nyilvántartás rendszeré megváltozott. Az új rendszernek megfelelően dolgozza át és közölni fogjuk.

Dr. H. Gy. o. örgy. Ezévi első számunk később jelent meg, így aktuális cikke már nem közölhető. Felkérjük, hogy a jövőben újabb cikkeket küldjön be.

F. N. szds. Beküldött cikke nem közölhető.

V. O. hdgy. Cikke lendületes, jó munka, azonban a *Hadtápszolgálat* fő témakörével nincs közvetlen kapcsolatban. Hasonló stílusban írjon szakvonatkozású cikket, amelyet — ha egyébként megfelel — szívesen közlünk.

Cs. S. szvs. szds. Cikkének gondolata hasznos és helyes, megoldása azonban nem szerencsés és a lap célkitűzéseit nem szolgálja megfelelően. Gondolatát alaposabban dolgozza ki, hogy közölhető legyen.

V. M. őrm. Munkájában helyes gondolatokat vet fel, de ezeket nem szabatosan és hiányosan tárgyalja. Mondanivalóit foglalja rendszerbe, hogy közölhető legyen.

